

Rol en betekenis van commissies voor gebiedsgericht beleid

L.H.G. Slangen, R.A. Jongeneel, N.B.P. Polman, E. Lianouridis,
H. Leneman & M.P.W. Sonneveld

werkdOCUMENTEN

wot

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

WAGENINGEN **UR**
For quality of life

Rol en betekenis van commissies voor gebiedsgericht beleid

De reeks 'Werkdocumenten' bevat tussenresultaten van het onderzoek van de uitvoerende instellingen voor de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu). De reeks is een intern communicatiemedium en wordt niet buiten de context van de WOT Natuur & Milieu verspreid. De inhoud van dit document is vooral bedoeld als referentiemateriaal voor collega-onderzoekers die onderzoek uitvoeren in opdracht van de WOT Natuur & Milieu. Zodra eindresultaten zijn bereikt, worden deze ook buiten deze reeks gepubliceerd.

Dit werkdocument is gemaakt conform het Kwaliteitshandboek van de WOT Natuur & Milieu en is goedgekeurd door Floor Brouwer (deel)programmaleider WOT Natuur & Milieu.

Rol en betekenis van commissies voor gebiedsgericht beleid

L.H.G. Slangen

R.A. Jongeneel

N.B.P. Polman

E. Lianouridis

H. Leneman

M.P.W. Sonneveld

Werkdocument 186

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Wageningen, juni 2010

Referaat

Slangen, L.H.G., R.A. Jongeneel, N.B.P. Polman, E. Lianouridis, H. Leneman & M.P.W. Sonneveld, 2010. *Rol en betekenis van commissies voor gebiedsgericht beleid*. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument 186. 90 blz. 1 fig.; 17 tab.; 17 ref.; 3 bijl.

Provincies maken bij de vormgeving en uitvoering van gebiedgericht beleid vooral gebruik van adviescommissies en nauwelijks van bestuurscommissies. Het takenpakket van de adviescommissies overstijgt in de meeste gevallen hun wettelijke bevoegdheden. Ze hebben een hoge regionale dekkingsgraad en claimen beter zicht op lokaal-specifieke omstandigheden te hebben dan de provincies zelf. De commissies houden zich met meerdere thema's bezig (waaronder natuur, landschap, landbouw, recreatie en water). Deze brede insteek brengt extra transactiekosten met zich mee maar lijkt niettemin effectief om tot een integrale belangenafweging te komen en tegenstellingen te overbruggen. De provincies nemen de uitgebrachte adviezen meestal over.

Trefwoorden: adviescommissies, gebiedsgericht beleid, ILG

Abstract

Slangen, L.H.G., R.A. Jongeneel, N.B.P. Polman, E. Lianouridis, H. Leneman & M.P.W. Sonneveld, 2010. *Role and significance of committees in area-specific policy*. Wageningen, Statutory Research Tasks Unit for Nature and the Environment. WOt-werkdocument 186. 90 p., 1 Fig.; 17 Tab.; 17 Ref.; 3 Annexes

Dutch provinces mostly use regional advisory committees for their regional policy, and hardly any provincial committees with administrative power. The tasks taken on by the advisory committees often go beyond their formal discretion. Regional advisory committees have a high regional coverage and claim to have better knowledge of local circumstances than the provincial authorities. The committees address multiple themes simultaneously, such as nature, landscape, agriculture, recreation and water management. Although this multiple theme approach leads to additional transaction costs, it turns out to be an effective way to balance interests in an integrated way. The recommendations made by the regional advisory committees are usually adopted by the provincial authorities.

Auteurs:

Louis Slangen en Roel Jongeneel (Leerstoelgroep Agrarische economie en plattelandsbeleid)
Nico Polman, Emmy Lianouridis, Hans Leneman (LEI)
Marthijn Sonneveld (Leerstoelgroep Landdynamiek)

©2010 Wageningen UR

Departement Maatschappijwetenschappen - Leerstoelgroep Agrarische economie en plattelandsbeleid
Hollandseweg 1, 6706 KN Wageningen
Tel: (0317) 48 40 49; e-mail: office.aep@wur.nl

LEI Wageningen UR

Postbus 29703, 2502 LS Den Haag
Tel: (070) 335 83 30; fax: (070) 361 56 24; e-mail: informatie.lei@wur.nl

Wageningen UR

Departement Omgevingswetenschappen - Leerstoelgroep Landdynamiek
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 48 07 00; fax: (0317) 41 90 00; e-mail: office.lad@wur.nl

De reeks WOt-werkdocumenten is een uitgave van de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen UR. Dit werkdocument is verkrijgbaar bij het secretariaat. **Het document is ook te downloaden via www.wotnatuurenmilieu.wur.nl.**

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Postbus 47, 6700 AA Wageningen

Tel: (0317) 48 54 71; Fax: (0317) 41 90 00; e-mail: info.wnm@wur.nl; Internet: www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Samenvatting	7
1 Inleiding	11
2 Commissies voor gebiedsgericht beleid	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Commissies ingesteld door de Provincie	13
2.3 Adviescommissies voor het gebiedsgericht beleid	14
2.4 Bestuurscommissies	15
2.5 Overige commissievormen	16
2.6 Gebiedspartners voor gebiedsgericht beleid	16
2.7 Samenvatting	16
3 Een theoretische analyse van commissies voor gebiedsgericht beleid	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Schalen en niveaus voor gebiedsgericht beleid	19
3.3 Institutioneel-economische aspecten	21
3.3.1 Delegatie	22
3.3.2 Principaal-agentbenadering	24
3.3.3 Gebiedscommissies als een club	25
3.3.4 Commissies als <i>governance structures</i>	26
3.4 Synthese	28
4 Resultaten en analyse van de enquête onder provincies	31
4.1 Inleiding	31
4.2 Werkwijze en data	31
4.3 Bestuurscommissies, adviescommissie en gebiedspartners gezien vanuit de provincie	32
4.3.1 Aantal bestuurscommissies, adviescommissie en gebiedspartners per provincie	32
4.3.2 Dekkingspercentage van bestuurs- en adviescommissies of gebiedspartners	33
4.3.3 Aansturing vanuit de provincie	34
4.3.4 Thema's	35
4.3.5 Activiteiten bestuurs- en adviescommissies	35
4.3.6 Adviserende rol van commissies en het belang van gebiedscommissies	36
4.3.7 Knelpunten om het gebiedsgerichte beleid te realiseren	37
4.4 Samenvatting van de resultaten	37
5 Resultaten en analyse van enquête onder commissies voor gebiedsgericht beleid	39
5.1 Inleiding	39
5.2 Werkwijze en data	39
5.3 Resultaten van de enquête onder commissies voor het gebiedsgerichte beleid	40
5.3.1 Aantal, status, vertegenwoordiging in en ledenaantal van de commissies	40
5.3.2 Thema's	41
5.3.3 Landinrichtingsprojecten	42
5.3.4 Activiteiten waarmee adviescommissies zijn belast	43
5.3.5 Lidmaatschap van gebiedscommissies	44

5.3.6	Ontstaansreden van een gebiedscommissie	44
5.3.7	Gebiedscommissie als besturingsstructuur voor het uitvoeren van transacties	45
5.3.8	Besluitvorming binnen de gebiedscommissies	45
5.3.9	Overnemen van de voorstellen van de gebiedscommissies door de provincie	45
5.3.10	Organisatievermogen van gebiedscommissies	45
5.3.11	Rol gebiedscommissies in het gebiedsgerichte beleid	46
5.3.12	Taken en opvattingen over gebiedscommissies	47
5.3.13	Gebiedscommissie en zelforganisatie	48
5.3.14	Knelpunten om gebiedgericht beleid te realiseren	49
5.3.15	Aanvullende opmerkingen gemaakt door de respondenten	50
5.4	Samenvatting van de resultaten	50
6	Synthese, conclusies en aanbevelingen	55
Literatuur		59
Bijlage 1	Provinciewet: Hoofdstuk V De commissies	61
Bijlage 2	Vragenlijst voor provincies	63
Bijlage 3	Vragenlijst voor commissies voor gebiedsgericht beleid	71

Samenvatting

Commissies en gebiedspartners

De provincies maken voor het gebiedsgerichte beleid gebruik van bestuurscommissies, adviescommissies, overige commissies en gebiedspartners. Voor het verkrijgen van inzicht in hun instellingsgrondslag en hun rol is het van belang om scherp te krijgen om wat voor een soort 'commissie' het gaat en wat haar taken en bevoegdheden zijn. De provincies kunnen publiekrechtelijke taken en bevoegdheden delegeren aan bestuurscommissies. Dergelijke commissies worden gekenmerkt door een opdrachtgever - opdrachtnemerrelatie tussen de provincie en commissie die institutioneel-economisch gezien het karakter heeft van een principaal-agentrelatie. Mede door de geringe animo voor het opzetten en deelnemen aan bestuurscommissies is het aantal gering. Enerzijds zijn de provincies in het kader van de WILG (Wet Inrichting Landelijk Gebied) niet verplicht om bestuurscommissies in te stellen. Anderzijds kunnen leden van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten geen lid zijn van bestuurscommissies.

Adviescommissies hebben een beperktere rol dan bestuurscommissies. Zij worden veelal door de provincies ingesteld om deze te **adviseren** over de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid. Er is dus nadrukkelijk **geen** sprake van overdracht van publiekrechtelijke taken en bevoegdheden.

Naast bestuurscommissies en adviescommissies zijn er nog 'overige' commissievormen. Daaronder vallen commissies op basis van samenwerkingsverbanden waarbij de betrokken partijen zelf de status, samenstelling en taken bepalen. In de praktijk zijn het commissies met overwegend adviserende taken en bevoegdheden op persoonlijke titel. Soms kan er sprake zijn van een bottom-up benadering, bijvoorbeeld bij een kavelruilcommissie.

Provincies werken voor het gebiedsgerichte beleid ook samen met zgn. gebiedspartners, zoals waterschappen, gemeenten, nationale landschappen, provinciale landschappen, etc. Een belangrijk verschil met de bovengenoemde commissies is dat zij **niet** speciaal voor de uitvoering van de WILG en ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied) zijn ingesteld of opgericht. Gebiedspartners zijn veelal lagere overheden (gemeenten en waterschappen) met eigen taken en bevoegdheden. Voorts is het ook mogelijk dat een gebiedspartner een privaatrechtelijke rechtspersoon is, zoals een provinciaal landschap.

De bovengenoemde commissies en gebiedspartners kunnen gezien worden als een organisatie of een *governance structure*. De nadruk kan daarbij gelegd worden op de groep van mensen die samenwerken om een bepaald doel te bereiken of op de samenstellende leden. Vooral bij de commissies is het belang om onderscheid te maken tussen de organisatie en de leden. Zo kunnen de leden van een commissie bestaan uit vertegenwoordigers van gebiedspartners.

Voor dit onderzoek naar de status, rol en het functioneren van gebiedscommissies zijn een enquête onder provincies en een enquête onder commissies voor gebiedsgericht beleid uitgevoerd.

Resultaten van enquête onder provincies

Op basis van de enquête onder vertegenwoordigers van 12 provincies komen we tot een totaal van 69 adviescommissies. Gemiddeld is dit, voor zover provincies een adviescommissie

hebben, ongeveer 7 per provincie. Gebiedspartners komen in verhouding verreweg het meeste voor. Qua aantal zijn vooral gemeenten belangrijke gebiedspartners. Bij alle provincies worden vrijwel alle gemeenten als partners gezien in het gebiedsgerichte beleid. Ook themagerichte organisaties komen relatief veel voor.

Bestuurscommissies komen niet alleen in beperkte mate voor maar hebben ook nog een lage dekkingsgraad. In 7 provincies hebben adviescommissies een dekkingsgraad van 100%; in 2 provincies is de dekkingsgraad tussen de 25 en 50% en in 1 provincie minder dan 25%. Twee provincies hebben noch bestuurscommissies, noch adviescommissies, maar alleen gebiedspartners.

Het merendeel van de respondenten - als vertegenwoordiger van de provincies - vindt dat de insteek van de provincie een aansturing zou moeten zijn waarbij meer aan de lokale partijen (dit wil zeggen: partijen op een lager niveau dan de provincie) wordt overgelaten met een beslissende rol voor de provincie. Hierbij wordt een integrale aanpak belangrijk gevonden. De respondenten van de provincie vinden naast deze integrale aanpak ook een inbreng van lokale partijen belangrijk. De respondenten vinden de inbreng van lokale partijen minstens zo belangrijk als de inbreng van de provincie.

De respondenten geven aan dat in 10 provincies waar adviescommissies voorkomen de thema's landbouw, natuur, landschap, en recreatie deel uit maken van hun werkterrein. Voorts blijkt dat indien er in een provincie adviescommissies zijn deze zich met minimaal vijf thema's bezighouden.

Wat betreft de rol en het belang van de gebiedscommissies bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid vinden de respondenten van de provincies dat gebiedscommissies een adviserende rol hebben en belangrijk zijn bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid in hun provincie.

Volgens de respondenten van de provincies zijn de belangrijkste knelpunten voor het realiseren van het gebiedsgerichte beleid in de provincie het gebrek aan financiële middelen en het gebrek aan menskracht en/of gebrek aan deskundige mensen. Ongeveer de helft van de provincies geeft problemen met financiën of met beschikbare menskracht aan als knelpunten bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid.

Resultaten van enquête onder commissies voor gebiedsgericht beleid

De enquête voor commissies voor het gebiedsgerichte beleid heeft geleid tot een response van 26 personen (d.w.z. 60%). Het merendeel van de commissies bestaat uit adviescommissies. Gezien het geringe aantal respondenten werkzaam voor een bestuurscommissie is deze categorie verder buiten beschouwing gelaten. Voor de categorie 'overige commissies' is in de meeste gevallen de provincie de initiatiefnemer van deze commissies. Dit betekent dat de 'overige commissies' geen echte bottom-up structuur hebben.

Vooraf lagere overheden zoals provincies, gemeenten en waterschappen zijn sterk vertegenwoordigd in de commissies (bestaande uit adviescommissies en 'overige commissies'). Burgers zijn slechts beperkt vertegenwoordigd. De commissies hebben gemiddeld 15 leden. Het maximale aantal leden is 25. Gemiddeld komen de commissies 5 keer per jaar bij elkaar. De commissies bestaan gemiddeld 6 jaar. Dit betekent dat de meeste commissies al bestonden voordat het ILG werd ingesteld. Opvallend is dat de provincies zelf sterk in de adviescommissies zijn vertegenwoordigd en dus in feite zichzelf mede adviseren.

De respondenten geven aan dat de adviescommissies zich met vrijwel alle thema's bezighouden. Uitzonderingen vormen de thema's reconstructiegebieden en bodem. Deze maken minder vaak dan de overige thema's onderdeel uit van de activiteiten van de adviescommissies. In de praktijk wordt voor de adviescommissies een *governance structure* gebruikt waarin zoveel mogelijk thema's zijn opgenomen. Dit leidt tot een zekere inefficiëntie, veroorzaakt door (i) de mismatch voortvloeiend uit het verschil in optimale ruimtelijk schaalniveaus van de thema's en (ii) een belangenverschil tussen de leden, waardoor er veel overleg- of onderhandelingsstijd om tot overeenstemming te komen nodig is. Het bestaan van horizontale interdependenties tussen de thema's vormt een argument om in gebiedscommissies thema-overschrijdend te werk te gaan.

Van de 25 commissies houden 6 adviescommissies zich bezig met wettelijke herverkaveling, 5 met sectorale planmatige kavelruil en 11 met integrale planmatige kavelruil. Het lijkt er op dat er ca. 10 adviescommissies zijn die zich tegelijkertijd met meerdere typen landinrichtingsprojecten bezighouden. Uit de antwoorden blijkt dat niet iedereen vertrouwd is met de nieuwe vormen van herverkaveling of kavelruil.

Bij adviescommissies komen activiteiten voor die verder reiken dan hun wettelijke status. In een aantal gevallen is er duidelijk sprake van het uitvoeren van taken - al dan niet gedelegeerd door de provincie - die niet aansluiten bij hun bevoegdheden, bijvoorbeeld:

- het coördineren van geldstromen;
- het geven van opdrachten voor het ontwikkelen van projecten in het gebied;
- geven van opdrachten voor maken van (jaar)programma's voor het gebied;
- doen van betalingen;
- het geven van opdrachten voor uitvoeren van activiteiten.

Dergelijke taken passen beter bij een bestuurscommissie.

Wat betreft lidmaatschap geven alle respondenten geven aan dat **niet** iedereen lid kan worden van een gebiedscommissie. Vooral het vertegenwoordigen van een belangengroep is belangrijk om lid te kunnen worden van een gebiedscommissie, gevolgd door het vertegenwoordigen van een thema.

Wat betreft het goed omgaan met tegenstellingen en het oplossen van conflicten in het gebied vindt 75% van de respondenten dat dit komt doordat alle partijen goed vertegenwoordigd zijn. Meer dan de helft van de respondenten vindt dat alle partijen vertrouwen hebben in de gebiedscommissie. Ongeveer een kwart van de respondenten is van mening dat de besluitvorming vertrouwen geeft. Dit wijst erop dat men in staat is om conflicten en tegenstellingen in de commissie aan te pakken. Het verenigen van meerdere thema's in een gebiedscommissie lijkt te leiden tot een goede afruil van standpunten en kristalliseert zich uit in een gemeenschappelijke besluitvorming en integrale adviezen. Daar staan hogere transactiekosten tegenover die ontstaan door extra overleg- of onderhandelingsstijd om tot overeenstemming te komen.

Aan de 26 respondenten is gevraagd aan te geven wat de ontstaansreden is van hun gebiedscommissie. Veruit de meest genoemde reden is dat de provincie vond dat er een gebiedscommissie moest komen (84%). Een tweede belangrijke reden was dat gebiedscommissies leiden tot een duidelijke meerwaarde voor het realiseren van gebiedsgericht beleid (68%). De meeste commissies lijken geïnitieerd te zijn - dus een top-down ontstaan te hebben - vanuit de provincie.

Wat betreft de werkwijze van de gebiedscommissie om tot besluiten te komen geeft bijna 70% van respondenten aan dat (i) wederzijdse aanpassing; (ii) gemeenschappelijk opvattingen over wat en hoe het gedaan moet worden; en (iii) het accepteren van de gelijkwaardigheid van de leden als werkwijze wordt gehanteerd. Ruim 30 % van de respondenten geven aan dat de werkwijze werd bepaald door de richtlijnen, regels en waarborgen vastgelegd in protocollen (opgesteld door de provincie). Dit betekent dat de coördinatiemechanismen van de commissies uiteen lopen. In de meeste gevallen zijn ze echter niet hiërarchisch of op basis van autoriteit.

De respondenten geven aan dat de besluitvorming binnen de gebiedscommissies voor 60% op basis van consent en ongeveer voor 45% met meerderheid van stemmen plaats vindt. In sommige gevallen moet iedereen voor zijn en is er sprake van een vetorecht. Het consentbeginsel houdt in dat een besluit genomen is, wanneer geen van de aanwezigen beargumenteerd en overwegend bezwaar heeft tegen het nemen van het besluit.

Aan de respondenten is gevraagd hoe de voorstellen van de gebiedscommissie door de provincie worden overgenomen. Van de respondenten geeft bijna 90% aan dat de voorstellen van de commissies vrijwel in zijn geheel door de provincie worden overgenomen.

Aan de respondenten zijn verschillende stellingen voorgelegd. Daaruit komt onder andere naar voren dat de gebiedscommissies zichzelf niet als het verlengstuk van de provincie zien, ze meer willen doen dan alleen adviseren, vinden dat ze een informatievoordeel hebben omdat ze beter dan anderen weten wat er op lokaal niveau speelt. Verder benadrukken ze dat hoewel de leden verschillende belangen hebben en men zich gelijktijdig met meerdere thema's bezighoudt er toch sprake is van een goede samenwerking en integrale belangenafweging. Conflicten komen wel voor, maar kunnen meestal ook worden opgelost.

Als de belangrijkste knelpunten voor het realiseren van het gebiedsgerichte beleid in hun gebied werd door de respondenten vaak gebrek aan (ruil) grond en een toenemende bureaucratie genoemd. Deze knelpunten kunnen invloed hebben op (toekomstige) samenwerking binnen de commissies.

Uit de overige door de respondenten gemaakte opmerkingen blijkt dat in de praktijk een breed scala aan commissies uiteenlopend van streekcommissies (adviescommissie artikel 82), stuurgroepen zonder wettelijke status tot door gemeenten ingesteld commissies voorkomen. Deze passen niet altijd binnen de door ons gebruikte driedeling bestuurscommissies, adviescommissies en 'overige' commissies. Het instellen van bestuurscommissies wordt door GS veelal een te zwaar instrument gevonden. Het delegeren van bevoegdheden ligt gevoelig. Daar staat tegenover dat de bevoegdheden van een adviescommissie beperkt is. Deze kan in feite alleen, al dan niet op verzoek, adviseren. Om deze reden heeft men in een provincie voor stuurgroepen zonder wettelijke status gekozen. Ze hebben weliswaar geen bevoegdheden, maar ze worden ook niet geremd door een beperkte opdracht.

1 Inleiding

Opdracht en doel

In opdracht van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) voert LEI Wageningen UR in samenwerking met een aantal Leerstoelgroepen van Wageningen Universiteit een onderzoek uit naar gebiedscommissies. Doel van het onderzoek is het geven van een analyse van gebiedscommissies en hun rol bij de planontwikkeling, het bepalen van inhoud en het faciliteren bij de invulling van het gebiedsgerichte beleid.

Het doel van het onderzoek is:

1. Inventariseren van welke soort commissies de Provincies gebruik maken voor de planontwikkeling en uitvoering van het gebiedsgericht beleid;
2. Inzicht krijgen in de status van commissies voor het gebiedsgerichte beleid (bestuurscommissie, adviescommissie of gebiedspartners (zoals een gemeente of waterschap));
3. Inzicht krijgen in de taken, bevoegdheden en het functioneren van deze commissies;
4. Inzicht krijgen in de benadering en werkwijze van deze commissies: sectoraal, d.w.z. gericht op één thema (natuur, landschap, landbouw, water, e.d.), of meer gebiedsgericht en integraal (d.w.z. meerdere thema's omvattend).

Aanleiding: Provincies verantwoordelijk voor gebiedsgericht beleid

Met de vaststelling van de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG, 2006) en de uitvoering van de Agenda Vitaal Platteland door het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) is vanaf 1 januari 2007 de aansturing van het landelijke gebied veranderd. Met het ILG krijgen de provinciale overheden verantwoordelijkheden voor ontwikkeling en uitvoering van gebiedsgericht beleid met de inzet van rijksmiddelen, eigen middelen en andere geldstromen.

De kern van de nieuwe sturingsfilosofie is dat provincies de regie voeren bij de programmering en uitvoering van het beleid van Rijk en provincie voor het landelijke gebied. Provincies kunnen hierbij gebruik maken van verschillende soorten commissies: *bestuurscommissies*, *adviescommissies* en *gebiedspartners* (zoals gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties). In de praktijk blijkt dat er voor het gebiedgerichte beleid sprake is van verschillende soorten commissies en benamingen.

Opzet van deze studie

Deze studie is als volgt opgezet. In hoofdstuk 2 wordt allereerst ingegaan op de verschillende soorten gebiedscommissies. Daarbij wordt gekeken vanuit het gezichtspunt van de wettelijke basis (o.a. aanwijzingen hiervoor in de Provinciewet) en aanvullend naar de functie die ze vervullen (advies, uitvoering, landinrichting). Ten slotte wordt in hoofdstuk 2 ook ingegaan op de verschillende actoren of gebiedspartners die kunnen worden onderscheiden. Hoofdstuk 3 geeft een theoretische reflectie, met daarin aandacht voor ruimtelijke factoren (waaronder de noodzaak tot het zo goed mogelijk matchen van diverse schaalniveaus) en voor institutioneel-organisatorische factoren. Bij dat laatste wordt met name gebruik gemaakt van de inzichten vanuit de institutionele economie. Het theorie hoofdstuk heeft als doel de basis te verschaffen voor de opzet en inhoud van de twee enquêtes (onder provincies en onder gebiedscommissies) die voor dit onderzoek zullen worden gehouden.

Voor deze studie zijn twee enquêtes uitgevoerd: één onder alle provincies en één onder een groot aantal gebiedscommissies waarvan gezien hun werkveld mocht worden verwacht dat zij zich bezighielden met het gebiedsgerichte beleid. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten en analyse van de enquêtes gehouden onder provincies weer. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van de enquêtes onder commissies voor gebiedsgericht beleid besproken. Hoofdstuk 6 vat de belangrijkste conclusies samen en recapituleert de antwoorden die zijn gevonden op de onderzoeksvragen.

2 Commissies voor gebiedsgericht beleid

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk proberen we een onderscheid aan te brengen in de verschillende soorten commissies voor het gebiedsgerichte beleid. Dit onderscheid is gebaseerd op (i) de instellingsgrondslag; (ii) de taken en bevoegdheden; en (iii) de top-down versus bottom-up benadering van de commissies. De provincies hebben de ruimte om verschillende soorten commissies in te stellen. Krachtens de Provinciewet kunnen de provincies commissies instellen die ondersteunend kunnen zijn voor de voorbereiding, besluitvorming en uitvoering van de taken van de provincie. In paragraaf 2.2 gaan we kort in op de commissies die krachtens de Provinciewet ingesteld kunnen worden.

In de praktijk zien we dat er voor het gebiedsgerichte beleid verschillende soorten commissies bestaan. Deze kunnen we onderverdelen in adviescommissies, bestuurcommissies, overige commissievormen en gebiedspartners. In de WILG wordt expliciet over een adviescommissie voor de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid gesproken. Daarom gaan we in paragraaf 2.3 eerst in op de adviescommissies. Omdat bij de WILG is bepaald dat Gedeputeerde Staten (GS) pas kunnen besluiten tot toepassing van een landinrichting na het horen van een adviescommissie gaan we in deze paragraaf ook in op de diverse nieuwe vormen van landinrichting en de rol van adviescommissies. In paragraaf 2.4 gaan we in op bestuurscommissies. Paragraaf 2.5 geeft een beschrijving van de overige commissievormen. De gebiedspartners komen aan de orde in paragraaf 2.6. Het hoofdstuk sluit af met een korte samenvatting in paragraaf 2.7.

2.2 Commissies ingesteld door de Provincie

Voor het bestuderen van de ruimte die provincies hebben om verschillende soorten commissies in te stellen zijn drie artikelen van de Provinciewet van belang, te weten artikelen 80, 81 en 82¹. Volgens Artikel 80 van de Provinciewet kunnen Provinciale Staten statencommissies instellen die besluitvorming van Provinciale Staten kunnen voorbereiden en met Gedeputeerde Staten of de Commissaris kunnen overleggen. Zij regelen daarbij de taken, de bevoegdheden, de samenstelling en de werkwijze, daaronder begrepen de wijze waarop de leden van Provinciale Staten inzage hebben in stukken waaromtrent door de commissie geheimhouding is opgelegd. De Commissaris van de Koningin en de Gedeputeerden kunnen geen lid zijn van een statencommissie. Een lid van de Provinciale Staten is voorzitter van een statencommissie.

Artikel 81 van de Provinciewet vermeldt dat Provinciale Staten of Gedeputeerde Staten, bestuurscommissies kunnen instellen die bevoegdheden uitoefenen die hun door Provinciale Staten of Gedeputeerde Staten, zijn overgedragen. Zij regelen daarbij de taken, de bevoegdheden, de samenstelling en de werkwijze, met daarin begrepen de wijze waarop zij inzage hebben in de stukken waar door een bestuurscommissie geheimhouding is opgelegd. De Commissaris van de Koningin en de leden van Gedeputeerde Staten zijn geen lid van een door Provinciale Staten ingestelde bestuurscommissie. Leden van Provinciale Staten zijn geen lid van een door Gedeputeerde Staten ingestelde bestuurscommissie.

¹ Zie voor de Provinciewet Bijlage 1

Artikel 82 van de Provinciewet vermeldt dat Provinciale Staten of Gedeputeerde Staten andere commissies dan bedoeld in de artikelen 80 en 81 kunnen instellen. Artikel 82 schrijft niets dwingend voor over taken, bevoegdheden, samenstelling, werkwijze en lidmaatschap van de commissies voor leden van Gedeputeerde staten en Provinciale Staten. De genoemde artikelen maken het in de praktijk mogelijk dat er verschillende soorten commissies bestaan. In dit hoofdstuk gaan we in op adviescommissies, bestuurcommissies, overige commissievormen en gebiedspartners.

2.3 Adviescommissies voor het gebiedsgericht beleid

Er kunnen verschillende soorten adviescommissies worden onderscheiden:

1. Adviescommissie krachtens artikel 82 van de Provinciewet;
2. Adviescommissie krachtens artikel 82 van de Provinciewet en genoemd in artikel 17 van de WILG (landinrichting);

Volgens artikel 1 van de WILG is een adviescommissie 'een commissie ingesteld krachtens artikel 82 van de Provinciewet om te **adviseren** over de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid'. Er is dus nadrukkelijk **geen** sprake van overdracht van publiekrechtelijke taken en bevoegdheden.

De regels voor de adviescommissies worden vastgesteld door GS. Deze regels hebben onder andere betrekking op taken, samenstelling, zittingsperiode, besluitvorming, werkwijze, vergoeding. Deze regels worden gepubliceerd in de vorm van een reglement. Het instellen van een adviescommissie door provincies gebeurt veelvuldig. Zo zijn bijvoorbeeld met de komst van de Reconstructiewet Concentratiegebieden in 2002 reconstructiecommissies ingesteld.

Ook voor landinrichting kunnen diverse adviescommissies actief zijn. Een belangrijke reden is het onderdeel Landinrichting (Hoofdstuk 4) van de WILG. Daarin is bepaald dat Gedeputeerde Staten (GS) pas kunnen besluiten tot toepassing van een landinrichting na het horen van de adviescommissie (Artikel 17 WILG). Dit betekent dat GS, alvorens zij een inrichtingsplan vaststelt, officieel deze commissie moet horen. Uit artikel 1 van de WILG blijkt dat dit **adviescommissies** moeten zijn, ingesteld krachtens artikel 82 van de provinciewet. Tot nu toe is dit de enige wettelijke verplicht - volgens de WILG - ingestelde 'gebiedscommissie'.

Het invoeren van de Wet Inrichting Landelijk gebied (WILG) en het Investeringsbudget Landelijke Gebied (ILG) op 1 januari 2007 heeft ook gevolgen voor de Landinrichtingswet en de Reconstructiewet. De Landinrichtingswet van 1985 evenals de herverkavelingsparagraaf in de Reconstructiewet Concentratiegebieden van 2002 zijn komen te vervallen. Alle thans geldende regels over landinrichting zijn opgenomen in de WILG. De in de Landinrichtingswet opgenomen vormen van landinrichting waren:

- a) Herinrichting;
- b) Ruilverkaveling;
- c) Aanpassingsinrichting;
- d) Ruilverkaveling bij overeenkomst.

Deze zijn komen te vervallen. Daarvoor in de plaats zijn gekomen:

- a) *Wettelijke herverkaveling*. Deze vertoont een sterke overeenkomst met herinrichting van de Landinrichtingswet. Bij de wettelijke herverkaveling wordt een nieuwe kavelindeling binnen een afgebakend gebied tot stand gebracht. Deelname is niet vrijwillig, maar verplicht zonder stemrecht voor grondeigenaren of -gebruikers. Dit instrument wordt

gebruikt bij het behouden of versterken van een goede verkaveling van de landbouw of een omvangrijke en plaatsgebonden functieverandering.

- b) *Planmatige kavelruil*. De vrijwilligheid staat hier voorop. Er worden twee varianten onderscheiden: sectorale planmatige kavelruil en integrale planmatige kavelruil.
- De sectorale planmatige kavelruil is vooral bedoeld voor gebieden waar de nadruk ligt op verbetering van de landbouwstructuur. Men spreekt van sectorale planmatige kavelruil als minstens drie eigenaren onderling overeenkomen om hun rechten op grond uit te ruilen. Het instrument is vooral zinvol als verbetering van de verkaveling het hoofddoel is. De term planmatig verwijst naar gestructureerd en gebiedsgericht, en sectoraal naar het hoofddoel; veelal het verbeteren van de landbouwstructuur. Omdat de nadruk ligt op de landbouw wordt de naam sectoraal gebruikt. Het vrijwillig karakter is belangrijk bij dit instrument. De sectorale planmatige kavelruil is sterk *bottom-up* georiënteerd (het verzoek moet vanuit de grondeigenaren komen).
 - Bij 'integrale planmatige kavelruil' is ook sprake van het planmatig (gestructureerd en gebiedsgericht) ruilen van gronden waarbij minstens drie eigenaren onderling overeenkomen om hun rechten op grond uit te ruilen. Een belangrijk verschil met de 'sectorale planmatige kavelruil' is echter dat deze wordt toegepast als er meerdere doelen worden nagestreefd. Daarom wordt de term integraal gebruikt. Een ander onderscheid is dat de nadruk wat meer ligt op de top-down benadering ten opzichte van de puur bottom-up benadering bij sectorale planmatige kavelruil (DLG, 2008: 10). Dat laatste houdt in dat in de voorstellen en de besluitvorming de hiërarchie (overheid) dominant is.
- c) *Overstap van integrale kavelruil naar wettelijke herverkaveling*. De provincie kan besluiten om bij een integrale planmatige kavelruil de overstap te maken naar wettelijke herverkaveling. In feite wordt dan gewerkt met een gecombineerde inzet beide instrumenten.

Bij de drie vormen wettelijke herverkaveling, sectorale planmatige kavelruil en integrale planmatige kavelruil kan sprake zijn van verschillende soorten commissies. Voor de wettelijke herverkaveling moet er volgens de WILG in ieder geval een **adviescommissie** worden ingesteld krachtens artikel 82 van de provinciewet. Dat is dus wettelijke verplicht. Bij de andere vormen van herverkaveling - sectorale planmatige kavelruil en integrale planmatige kavelruil - is de soort commissie minder duidelijk. Een bottom-up benadering zoals een zogenoemde kavelruilcommissie behoort tot de mogelijkheden (DLG, 2008: 17).

Een bottom-up commissie kan beschouwd worden als een vorm van zelforganisatie, waarbij het initiatief sterk bij de partijen op het grondvlak of aan de basis ligt. Bij een bottom-up organisatie (1) hebben de leden veelal onderling een zekere relatie, bijvoorbeeld het zijn bewoners of grondgebruikers van een gebied; en (2) organiseert en bestuurt men zich zelf voor het verkrijgen van gemeenschappelijke baten. De baten kunnen zowel intern, dat wil zeggen voor de leden van de organisatie, als extern, dat wil zeggen voor derden, zijn. Hier komen we in paragraaf 3.3.3 verder op terug.

2.4 Bestuurscommissies

Zoals beschreven in paragraaf 2.2 kan een provincie kan op grond van artikel 81 van de Provinciewet bestuurscommissies instellen die bevoegdheden uitoefenen die door provinciale staten, in casu Gedeputeerde Staten (GS)), aan hen zijn overgedragen. Dit betekent dat GS taken en bevoegdheden kan delegeren aan de bestuurscommissies (dit is ook conform artikel 2 van de WILG). Dergelijke commissies worden gekenmerkt door een principaal-agent of een opdrachtgever-opdrachtnemerrelatie tussen de provincie en commissie (zie verdere uitwerking

hiervan in paragraaf 3.3.1). Een provincie kan publiekrechtelijke taken en bevoegdheden overdragen aan bestuurscommissies. Dit is een belangrijk verschil met een adviescommissie die alleen een adviserende rol heeft.

We verwachten dat het aantal bestuurscommissies gering zal zijn. In de eerste plaats is de provincie in het kader van de WILG niet verplicht om bestuurscommissies in te stellen. In de tweede plaats kunnen de Commissaris van de Koningin en de leden van GS geen lid zijn van een door Provinciale Staten ingestelde bestuurscommissie. Ook leden van Provinciale Staten kunnen geen lid zijn van een door GS ingestelde bestuurscommissie.

2.5 Overige commissievormen

Naast bestuurscommissies en adviescommissies zijn er nog 'overige commissievormen' betrokken bij het gebiedsgerichte beleid. Tot de overige commissievormen behoren commissies op basis van samenwerkingsverbanden waarbij de betrokken partijen zelf de status, samenstelling en taken bepalen. In de praktijk kan er sprake zijn van een grote verscheidenheid. Dikwijls zijn het echter commissies met overwegend adviserende taken en bevoegdheden op persoonlijke titel. Soms is er sprake van een bottom-up benadering. Indien bij bottom-up benadering het instrument planmatige kavel ruil wordt ingezet, zijn het vaak de belanghebbenden zelf die daarvoor een zogenoemde kavelruilcommissie instellen (DLG, 2008: 17).

2.6 Gebiedspartners voor gebiedsgericht beleid

Onder gebiedspartners verstaan wij bestaande organisaties, zoals waterschappen, gemeenten, nationale landschappen, provinciale landschappen, landinrichtingscommissies (ingesteld vóór 1 januari 2007) etc. Een belangrijk verschil met de bovengenoemde commissies is dat gebiedspartners **niet** speciaal voor de uitvoering van de WILG en ILG zijn ingesteld of opgericht. Een gebiedspartner kan een lagere overheid zijn (gemeenten en waterschappen) met eigen taken en bevoegdheden. Het is ook mogelijk dat een gebiedspartner een privaatrechtelijke rechtspersoon is, zoals een provinciaal landschap. Gebiedspartners, zoals een provinciaal landschap, kunnen meer themagericht zijn.

Een tweede belangrijk verschil ontstaat als we onderscheid maken tussen de leden en de organisatie. De bovengenoemde commissies en gebiedspartners kunnen zien worden als een organisatie of een *governance structure*². Een organisatie is een groep van mensen die samenwerken om een bepaald doel te bereiken. Vooral bij de commissies is het belang om onderscheid te maken tussen de leden en de organisatie. Zo kunnen de leden van een commissie bestaan uit vertegenwoordigers van gebiedspartners.

2.7 Samenvatting

De provincies maken voor het gebiedsgerichte beleid gebruik van bestuurscommissies, adviescommissies, overige commissies en gebiedspartners. Voor het verkrijgen van inzicht in hun instellingsgrondslag en hun rol is het van belang om scherp te krijgen om wat voor een soort 'commissie' het gaat en wat haar taken en bevoegdheden zijn. De provincies kunnen

² Een *governance structure* is een besturingsstructuur, ook wel aangeduid als een mechanisme, voor het uitvoeren transacties. Een transactie kan o.a. bestaan uit overdragen van informatie.

publiekrechtelijke taken en bevoegdheden delegeren aan bestuurscommissies. Dergelijke commissies worden gekenmerkt door een principaal-agent of een opdrachtgever-opdrachtnemerrelatie tussen de provincie en commissie.

Naar verwachting zal het aantal bestuurscommissies gering zal zijn. Enerzijds zijn de provincies in het kader van de WILG niet verplicht om bestuurscommissies in te stellen. Anderzijds kunnen leden van GS en PS kunnen geen lid zijn van dergelijke bestuurscommissie.

Adviescommissies hebben een beperktere rol dan bestuurscommissies. Zij worden veelal door de provincies ingesteld om deze te **adviseren** over de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid'. Er is dus nadrukkelijk **geen** sprake van overdracht van publiekrechtelijke taken en bevoegdheden.

Naast bestuurscommissies en adviescommissies zijn er nog 'overige commissievormen'. Daaronder vallen commissies op basis van samenwerkingsverbanden waarbij de betrokken partijen zelf de status, samenstelling en taken bepalen. In de praktijk zijn het commissies met overwegend adviserende taken en bevoegdheden op persoonlijke titel. Soms is er sprake van een bottom-up benadering, bijvoorbeeld bij een kavelruilcommissie.

Provincies werken voor het gebiedsgerichte beleid ook samen met zgn. gebiedspartners, zoals waterschappen, gemeenten, nationale landschappen, provinciale landschappen en landinrichtingscommissies. Een belangrijk verschil met de bovengenoemde commissies is dat zij **niet** speciaal voor de uitvoering van de WILG en ILG zijn ingesteld of opgericht. Dikwijls zijn het lagere overheden (gemeenten en waterschappen) met eigen taken en bevoegdheden. Voorts is ook mogelijk dat een gebiedspartner een privaatrechtelijke rechtspersoon is, zoals een provinciaal landschap.

De bovengenoemde commissies en gebiedspartners kunnen gezien worden als een organisatie of een *governance structure*. De nadruk kan daarbij gelegd worden op de groep van mensen die samenwerken ter bereiking van een bepaald doel of op de samenstellende leden. Vooral bij de commissies is het van belang om onderscheid te maken tussen de organisatie en de leden. Zo kunnen de leden van een commissie bestaan uit vertegenwoordigers van gebiedspartners.

3 Een theoretische analyse van commissies voor gebiedsgericht beleid

3.1 Inleiding

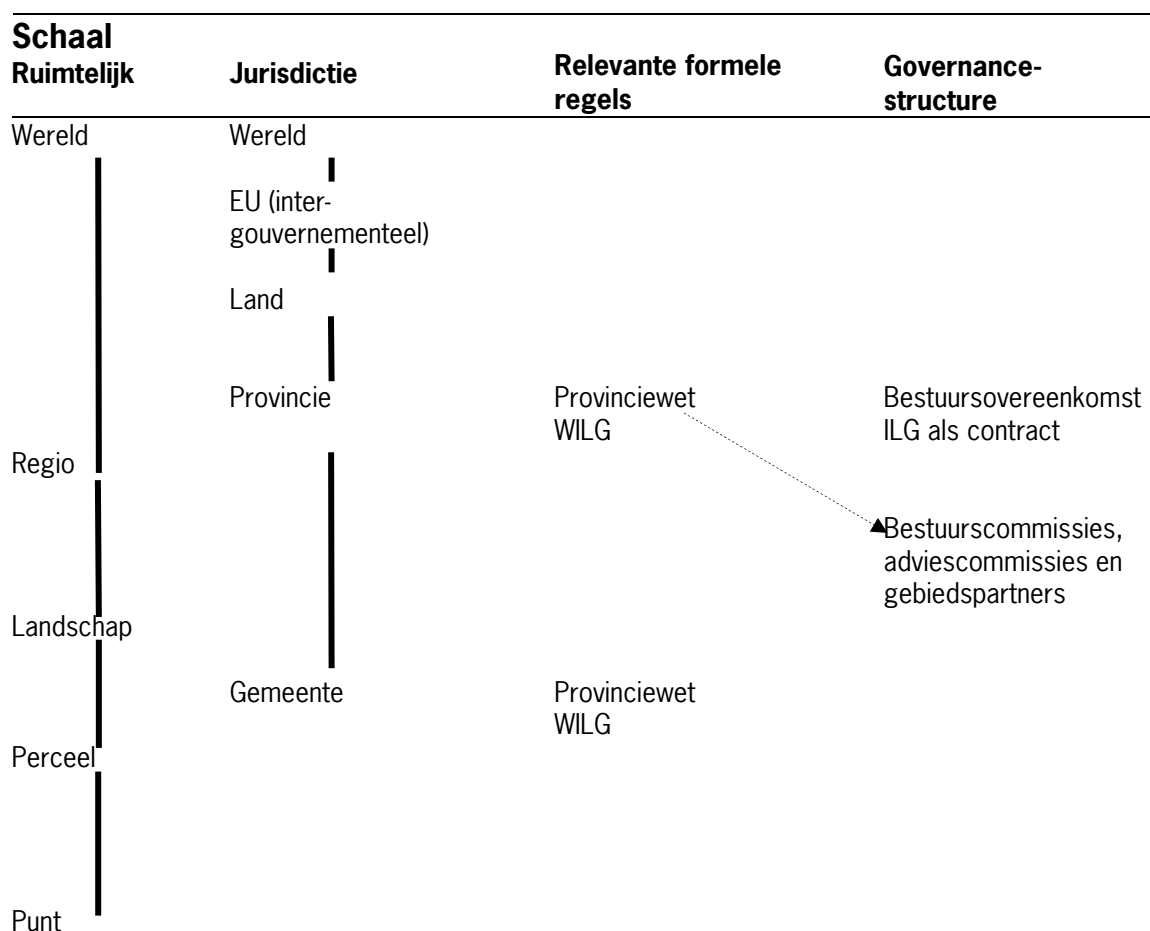
In hoofdstuk 2 hebben wij aangegeven dat er verschillende soorten commissies voor het gebiedsgerichte beleid kunnen worden onderscheiden. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan een aantal theoretische aspecten van gebiedscommissies. In paragraaf 3.2 wordt ingegaan op de ruimtelijke-schaalaspecten en de matching van gebiedscommissies met de ruimtelijke schaal waarop de thema's zich presenteren. Vervolgens komen in paragraaf 3.3 een aantal institutioneel-economische aspecten aan bod. Daarvoor wordt een beroep gedaan op inzichten uit de institutionele economie en de theorie over doelmatige allocatie van publieke goederen uit de openbare financiën. Voor een uitvoerige behandeling van deze theorie en haar relevantie voor het plattelandsbeleid wordt verwezen naar Slangen *et al.* (2008). Voor de inzichten uit de openbare financiën zijn Wolfson (2001) en Teulings *et al.* (2005) goede referenties. De gepresenteerde theoretische aspecten worden gebruikt als bouwstenen voor het opzetten van de enquêtes die onder provincies en gebiedscommissies zijn gehouden.

In paragraaf 3.4 worden de bouwstenen bij elkaar gebracht in één tabel. Daaruit kan worden afgeleid welke theoretische aspecten voor de vragen voor de enquêtes gebiedscommissies zijn gebruikt.

3.2 Schalen en niveaus voor gebiedsgericht beleid

Het ILG heeft impact op verschillende bestuurlijke en ruimtelijke niveaus. In deze paragraaf laten we zien dat het niveau waarop de thema's van het ILG uitwerken van belang is voor de analyse. In figuur 3.1 wordt dit geïllustreerd aan de hand van een ruimtelijke schaal en een jurisdictieschaal. Vergelijkbaar met Cash *et al.* (2008) en Veldkamp *et al.* (2009) definiëren kolommen verschillende schalen die kunnen worden gebruikt om problemen te bestuderen. Op elke schaal kunnen verschillende niveaus worden onderscheiden. De niveaus, in figuur 3.1 aangegeven als rijen, zijn gedefinieerd als de eenheden waarop de analyse plaatsvindt. Het kan analytisch gezien voor de probleembestudering relevant zijn om de aangegeven niveaus te onderscheiden. De eerste kolom in figuur 3.1 geeft de ruimtelijke schaal weer en de tweede kolom de jurisdictieschaal. Figuur 3.1 beperkt zich voor de eenvoud tot twee schalen. De derde kolom geeft de relevante formele regels of wetten en de vierde kolom de *governance structures* corresponderend met de jurisdictieschaal.

In principe kan elk ILG-thema, zoals water, landbouw, natuur en landschap door een eigen schaal worden weergegeven. In alle gevallen kan het gaan om de ruimtelijke dimensie, maar de optimale niveaus die men wil onderscheiden kunnen voor de verschillende thema's verschillend zijn. Voor water kan bijvoorbeeld het stroomgebied het optimale ruimtelijke schaalniveau zijn, terwijl voor het thema natuur dat het niveau van de biotopen kan zijn. Een verfijnd onderscheid naar thema's maakt duidelijk dat de ideale aanpak (*optimal matching*) vanuit een governance-perspectief per thema kan verschillen, juist vanwege het verschil in het belang van bepaalde ruimtelijke schaalniveaus. Voor een gedetailleerde theoretische analyse verwijzen we naar Jones *et al.* (2004).

Figuur 3.1. Schalen en governance (zie toelichting op pag.19).

In de praktijk is het mogelijk dat men zal proberen gebruik te maken van *governance structures* die gelijktijdig meerdere thema's meenemen en enige mismatch op de koop toenemen. Dit kan door te werken met commissies waarin meerdere of vrijwel alle thema's worden meegenomen. Een mogelijke 'oplossing' voor de mismatch is dat *governance structures* van verschillende niveaus alsnog proberen om de afstemming te verbeteren door gelegenheidscommissies te vormen, terwijl de eigenheid van de bestaande governance-hiërarchie wordt gehandhaafd. De gebiedscommissies die in dit onderzoek worden bestudeerd kunnen op deze manier worden geïnterpreteerd.

Anderzijds mag worden verwacht dat gebiedscommissies veelal thema-specifiek zouden kunnen zijn (er is immers geen reden om aan te nemen dat de optimale niveaus voor alle thema's hetzelfde zal zijn). Of dit zich ook daadwerkelijk voordoet is een zaak van de empirie, die verderop zal worden onderzocht. Er is overigens ook nog een andere factor die juist tegen vergaande thematisering van gebiedscommissies pleit. Als er namelijk tussen de thema's sprake is van horizontale interdependenties kan dat juist een argument vormen om in gebiedscommissies themaoverschrijdend te werk te gaan.

Bij het ILG is het beleid van Rijk naar provinciaal niveau geschoven. Dit zou naar verwachting beter aan kunnen sluiten bij het gewenste schaalniveau, in casu de ruimtelijke reikwijdte van de

voorziening (cf. Slangen *et al.* 2008: 37). De onderlinge afspraken tussen deze twee governance-niveaus zijn vastgelegd in zogenaamde bestuursovereenkomsten. Daarin zijn taken en verantwoordelijkheden gedecentraliseerd en gedelegeerd en de kaders gegeven die de speelruimte voor de provincie bepalen. Er is dus een relatie tussen het onderscheiden van governance-niveaus en de delegatie van taken.

Binnen de provincies wordt gewerkt met gebiedscommissies die op een lager jurisdictieniveau werken maar die het niveau van een gemeente kunnen overstijgen. Het is op voorhand niet altijd duidelijk wat het juiste niveau is voor de problemen die voorliggen. Het ruimtelijke schaalniveau van de voorziening of het thema zou het leidend principe moeten zijn.

Er kunnen zich een drietal inefficiëntieproblemen voordoen (zie ook Cash *et al.*, 2008). Het eerste is onwetendheid over deze problemen terwijl deze zich wel voordoen. Een tweede reden is de mismatch tussen schalen. De provinciale schaal komt bijvoorbeeld niet altijd overeen met het gewenste ruimtelijke schaalniveau in de praktijk. Zo ligt de Rijn – maar ook andere waterlichamen – in meerdere provincies en kan het bij de ontwikkeling van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) zinvoller zijn om te kijken naar natuurlijke grenzen zoals de loop van beken of rivieren. Het jurisdictieniveau waarop oplossingen worden gezocht – zoals provincies – niet aansluit bij het ruimtelijke niveau van bijvoorbeeld landschap. Hier kan ruis ontstaan tussen de ruimtelijke schaal en de jurisdictieschaal. Een derde probleem is pluriformiteit waarbij er geen first-best oplossing is om een probleem op te lossen. Een onderlinge juiste afstemming van de schalen kan leiden tot een verbetering van de effectiviteit en efficiency. Het onderkennen van de effecten van schaalproblemen kan kosten besparen. Overigens een reden voor een zekere mismatch kan zijn dat bepaalde partijen aan een mismatch een voordeel³ kunnen ontleen.

3.3 Institutioneel-economische aspecten

Gebiedscommissies bestaan uit leden. Het onderzoek is er op gericht om vast te stellen wie deze leden zijn. Het kan zijn dat zij een belangengroep of een thema vertegenwoordigen. Het is ook mogelijk dat zij een lagere overheid (zoals een waterschap of gemeente vertegenwoordigen). De gebiedspartners nemen een enigszins aparte rol in. Ze zijn niet speciaal voor de uitvoering van de WILG en ILG ingesteld. Het zijn veelal bestaande organisaties, zoals waterschappen, gemeenten, nationale landschappen, provinciale landschappen en landinrichtingscommissies (ingesteld vóór 1 januari 2007). Een gebiedspartner kan dus een lagere overheid zijn (gemeenten en waterschappen) met eigen taken en bevoegdheden. Het is ook mogelijk dat een gebiedspartner een privaatrechtelijke rechtspersoon is, zoals een provinciaal landschap. Gebiedspartners, zoals een provinciaal landschap, kunnen meer themagericht zijn. Provincies kunnen ook rechtstreeks met gebiedspartners samenwerken zonder gebruik te maken van (integrerende) gebiedscommissies.

Wat betreft de bestuurscommissies, gebiedscommissies en de overige commissies bleek na een eerste verkenning in de meeste gevallen het accent op de adviesrol te liggen. In sommige gevallen kwam ook delegatie voor. Uit het empirische deel van deze studie (zie latere hoofdstukken) lijkt dat hoewel gebiedscommissies formeel een adviesrol hebben, ze in aantal

³ Dit voordeel kan verschillende vormen aannemen. Het kan zijn monetaire baten, aanzien, prestige, e.d. Het kan ook een zgn. residuele beschikkingsmacht opleveren. Dat is een beschikkingsmacht die niet door een wettelijke regeling of een contract is vastgelegd. Een dergelijke beschikkingsmacht kan vervolgens een residu inkomen opleveren. Ook dit hoeft zich niet te beperken tot alleen geld.

gevallen toch ook taken uitvoeren die *de facto* verder gaan dan adviserend. Omdat het in alle gevallen de provincie is die dergelijke commissies instelt, ligt het initiatief bij de provincies. In die zin is er strikt gezien sprake van een top-down benadering, met een hiërarchie, waar de provincie eenzijdig bepaalt welke plaats en rol ze aan de gebiedscommissie wil geven. Anderzijds lijkt echter ook dat er vaak bewust ruimte wordt geboden voor invloed en inspraak van onderop. In die zin zit er in het proces van de vorming en het functioneren van gebiedscommissies ook bottom-up factoren. Een belangrijke reden daarvoor kan zijn dat de provincie de gebiedscommissies ook gebruikt als klankbord en als instrument om gebiedspartijen bij de vormgeving van het gebiedsbeleid te betrekken. Een andere reden is dat de provincie er ook voor kan kiezen al bestaande gebiedspartij initiatieven of coalities om te vormen tot of te integreren in gebiedscommissies.

In het vervolg wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan de delegatie-theorie, de principal agent-theorie, de clubtheorie en het denken vanuit *governance structures*. Steeds wordt aangegeven hoe inzichten uit deze theorieën op eclectische wijze zijn meegenomen in het opstellen van de enquête voor gebiedscommissies.

3.3.1 Delegatie

Zoals uit het vorige hoofdstuk bleek is bij bestuurscommissies expliciet sprake van delegatie van taken door de provincie naar deze commissies. Volgens Hawkins *et al.* (2003: 2-3) is van delegatie sprake wanneer een principaal beslissingsmacht geeft aan een agent om namens hem te handelen. De relaties tussen de principaal en de agent zijn vastgelegd in een contract. De principaal behoudt de beslissingsmacht die niet op basis van het contract gedelegeerd is aan de agent, inclusief alle rechten om beslissingen te nemen in situaties die relevant zijn voor de principaal maar niet gedefinieerd zijn in het contract. De meeste contracten zijn echter incompleet. Het zal daarom moeilijk zo niet onmogelijk zijn om de andere partij volledig uit te sluiten van het hebben van enige residuele beschikkingsmacht, en de mogelijkheid uit te sluiten om (een deel van) het residu-inkomen⁴ naar zich toe te trekken. Dit geldt ook voor de delegatie van de provincie naar commissies voor gebiedsgericht beleid. Niet alles is te voorzien. Dergelijke commissies kunnen niet uitgesloten worden van het hebben van enige residuele beschikkingsmacht en van het in staat zijn om een enig residu inkomen naar zich toe te trekken. We richten ons in dit onderzoek op de volgende mogelijke voordelen van delegeren van de provincies naar gebiedcommissies.

1. Schaalvoordelen

Inherent aan delegatie waarbij bepaalde taken worden gedelegeerd aan een specifieke agent is het principe van arbeidsverdeling. Indien de principaal taken delegeert aan een min of meer gespecialiseerde agent met expertise, tijd en middelen kunnen deze efficiënter worden uitgevoerd. Dat betekent een kostenbesparing. De vraag is of schaalvoordelen van belang zijn voor de delegatie van provincies aan gebiedscommissies. Deze delegatie werkt immers meer in de omgekeerde richting, tenzij er sterk gespecialiseerde commissies ontstaan. Het schaalvoordeel en de specialisatie zijn wel belangrijke factoren bij de delegatie van provincie naar DLG.

⁴ Residuele beschikkingsmacht is de beschikkingsmacht die niet in een wet of contract is vastgelegd. Dikwijls is de persoon of organisatie die de residuele beschikkingsmacht heeft ook instaat om het residu-inkomen naar zich toe te trekken. Dit is het inkomen dat is overgebleven nadat iedereen die recht heeft op vergoeding is betaald. Zoals gezegd kan het residu-inkomen ook andere elementen dan geld omvatten.

2. Er wordt op een hoger niveau geen invulling gegeven aan een taak of een probleem op lokaal niveau

Overheden kunnen ook taken delegeren aan een nieuwe organisatie, zoals als bijvoorbeeld een gebiedscommissie, wanneer zij vinden dat er wat gedaan moet worden aan een belangrijk onderwerp, maar zij zelf hebben (nog) geen (sterke) preferenties of voorkeuren over het te voeren beleid. Een voorbeeld is dat overheden onzekerheden kunnen hebben over wat de juiste actie zou moeten zijn, of vrezen een negatieve uitkomst en zich willen distantiëren voor de verantwoordelijkheid voor dat resultaat. Dit argument kan een rol spelen bij de delegatie van provincies naar commissies voor gebiedsgericht beleid. Het is mogelijk dat commissies een duidelijke preferentie hebben over wat er moet gebeuren.

3. Vergroten van de geloofwaardigheid

Overheden kunnen taken delegeren aan een agent om de geloofwaardigheid van hun beleid te vergroten. Een veelgebruikte vorm daarvoor is om gebruik te maken van specifieke expertise die de overheid zelf niet in huis heeft. Een andere reden kan zijn dat de overheid enerzijds nadrukkelijk rekening wil houden met lokale preferenties en omstandigheden en zich tegelijkertijd realiseert dat ze wat dat betreft op informatie-achterstand staat. In gebiedscommissies is in potentie ruimte om lokatie-specifieke kennis in te brengen.

4. Legitimiteit en draagvlak

Door taken te delegeren aan een agent kunnen provinciale overheden consensus of steun krijgen voor hun beleid (Hawkins *et al.*, 2003: 15). Deze consensus of steun kan min of meer geformaliseerd zijn in het instellen van een gebiedscommissie of in overeenkomst met een gebiedscommissie. Lokaal kan dat tot een groter draagvlak leiden.

5. Delegatie van beslissingsmacht

Het delegeren van beslissingsmacht over een bepaald beleidsterrein biedt de mogelijkheid voor het vormen van winnende coalities. Doordat delegatie aan een agent gekoppeld is aan het afsluiten van een contract met deze agent kan de beleidsvrijheid van partijen worden ingeperkt. Zij kunnen dan ook worden gedwongen het beleid te volgen. Door te kiezen voor een brede vertegenwoordiging van verschillende organisaties kan men trachten te komen tot een integrale afruil van belangen.

6. Ruimtelijke reikwijdte en optimaliseren van allocatie

Het genot van collectieve voorzieningen is dikwijls in de ruimte beperkt. Het bereik is afhankelijk van de aard van de voorziening. Voorzieningen, zoals nationale defensie en rechtspraak staan ten dienste van alle ingezetenen van het gehele land. Een sporthal, cultureel centrum en een recreatieplas hebben daarentegen een beperkt bereik. Theoretisch zou de allocatie zo moeten zijn dat de mensen die het genot van een bepaalde voorziening hebben en tevens daarover kunnen beslissen, ook de kosten ervoor dienen te dragen (subsidiariteit). Een dergelijke toepassing verdient vanuit het oogpunt van optimale allocatie (en democratie) de voorkeur. Er is sprake van een optimale allocatie als het voorzieningenaanbod zo goed mogelijk aansluit op de lokale voorkeuren (Koopmans *et al.*, 1999: 247). Om ruimtelijke externe effecten of *spill-overs* en *free-riders* gedrag te voorkomen dient de band tussen betalen, beslissen en genieten zoveel mogelijk intact te blijven.

Dit is ook van belang voor het gebiedsgerichte beleid. Gebiedscommissies kunnen er voor zorgen dat het voorzieningenaanbod zo goed mogelijk aansluit bij op de lokale voorkeuren. Op voorhand is niet duidelijk hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan het zoveel mogelijk intact houden van de band tussen betalen, beslissen en genieten voor de thema's die vallen onder

ILG. Gebiedsgericht beleid is ook bedoeld om de lokale verscheidenheid te waarborgen. De vraag is op welk niveau is deze het beste gewaarborgd en welke rol is er weggelegd voor de gebiedscommissies?

3.3.2 Principaal-agentbenadering

In de literatuur wordt ook ingegaan op de relatie tussen agenten en/of instituties. Deze relatie zal vaak een asymmetrisch karakter hebben. Dit kan consequenties hebben voor de manier waarop partijen zich in de onderlinge 'samenwerking' gedragen. Het is met name de *principaal-agent theorie* die helpt om dit soort relaties te analyseren. Met de term agenten kunnen (groepen van) individuen worden aangeduid die een bepaalde taak, die kosten met zich meebrengt, voor een principaal uitvoeren. Meestal wordt de principaal gezien als de 'superieure' partij in de relatie. De agent kan een werknemer zijn, maar ook een min of meer onafhankelijk persoon die een zekere taak op contractuele basis uitvoert. Voor het ILG kunnen verschillende principaal-agentrelaties worden onderscheiden. Zo kan het Rijk worden gezien als de principaal en de provincie als de agent. In de relatie tussen provincie en DLG kan de provincie gezien worden als de principaal en DLG als de agent. Voor het gebiedsgerichte beleid in de provincie kan de provincie gezien worden als de principaal en de commissies voor het gebiedsgerichte beleid als de agenten. Worden er publiekrechtelijke taken gedelegeerd door de provincie aan commissies voor het gebiedsgerichte beleid dan past hier het beste een bestuurscommissie bij.

Binnen een principaal-agentrelatie bestaan een aantal onzekerheden en informatieproblemen. De principaal (= opdrachtgever) leidt uit zijn doelstelling een bepaalde opdracht af en vraagt de agent deze uit te voeren. Dit vindt plaats in een situatie met onzekerheid, asymmetrische en imperfecte informatie. Een **eerste bron van onzekerheid** zijn de omstandigheden waaronder de opdracht of activiteit uitgevoerd moet worden. In de praktijk zal de concrete uitvoering van de opdracht afhangen van – en plaatsvinden onder – vaak wisselende omstandigheden. De opdrachtgever kan minder goed over (het verloop van) deze omstandigheden geïnformeerd zijn dan de uitvoerder en moet dan tot op zekere hoogte vertrouwen op diens oordeel.

Een **tweede bron van onzekerheid** heeft te maken met de doelstelling die de agent in de praktijk nastreeft. De principaal kan de doelstellingsfunctie van de agent niet (perfect) observeren. Bijna altijd zullen agenten er ook een eigen agenda op nahouden, die niet automatisch hoeft te sporen met het belang van de principaal. Daar is dikwijls geen informatie over beschikbaar. Daarom wordt dit type *incentive* probleem ook wel aangeduid als *adverse selection* of als verborgen informatie (*hidden information*). Verborgene informatie is een *ex-ante* informatieprobleem. De private informatie waarover de ene partij beschikt en de andere niet, is niet (volledig) observeerbaar en introduceert risico's bij de andere partij (Douma en Schreuder, 2002: 57).

Een **derde bron van onzekerheid** is de inzet en het gedrag van de agenten. Hier gaat het om een tweede informatieprobleem dat karakteristiek is voor veel principaal-agent-situaties wordt ook wel *moral hazard*⁵ genoemd. Daarvan is sprake als de agent acties onderneemt die de principaal niet goed kan observeren en controleren. In plaats van *moral hazard* wordt ook wel de term verborgen acties gebruikt. Situaties waarin sprake is van *moral hazard* lokken onbedoeld of oneigenlijk gebruik uit. *Moral hazard* is een *ex-post* informatieprobleem.

⁵ Teulings et al. (2005: 73, 95) gebruiken hiervoor de term moreel gevaar. De belangen van de principaal (opdrachtgever) en de agenten (opdrachtnemer) lopen niet parallel. De opdrachtnemer heeft niet de optimale prikkel om zich in te spannen.

Principaal-agentrelaties hebben naast onzekerheid dikwijls ook te maken met een gebrek aan afrekenbaarheid. Zo laat de output (het product) van overheidsactiviteiten zich dikwijls moeilijk definiëren en meten. Vaak wordt dan getracht om de output te bepalen met behulp van prestatie-indicatoren. Een belangrijk probleem hierbij is dat prestatie-indicatoren niet alle noodzakelijk voor de dienstverlening relevante aspecten bevatten (Schram *et al.*, 2000: 235).

Het rationeel gedrag in een bureaucratie is volgens Wolfson (1988, p. 309) niet alleen beperkt door informatietekorten en inertie, maar ook nog eens selectief, omdat de individuele inzet in zekere zin 'aan de beleefdheid van meneer' wordt overgelaten. Daardoor ontstaat x-inefficiëntie. De x-inefficiëntie geeft de mate van inzet aan om binnen een productie- of consumptie-huishouding doeltreffend en doelmatig te werken. In geval van x-inefficiëntie zijn de feitelijke kosten hoger dan de minimaal noodzakelijke kosten. In de collectieve sector is geen sprake van de 'tucht van de markt'. Overheidsinstellingen hoeven niet bevreesd te zijn failliet te gaan door dat ze uit de markt geprijsd worden. Zij voelen daarom minder de noodzaak om technische inefficiëntie te vermijden (Schram *et al.*, 2000: 239).

Indien de output niet of niet goed kan worden gemeten, zoals bij natuur en landschap, weet de principaal niet: (1) in welke mate de agenten productief zijn; en (2) het precieze verband tussen input en output (de resultaten in termen van hoeveelheden en kwaliteit). Hij zal zich vaak moeten behelpen met indicatoren die vaak meer op de input gericht zijn dan op output. De output (de resultaten in termen van hoeveelheden en kwaliteit) is immers vaak niet of nauwelijks meetbaar.

3.3.3 Gebiedscommissies als een club

Commissies voor gebiedsgericht beleid kunnen ook ontstaan als gevolg van een bottom-up proces. Bij een sectorale planmatige kavelruil kunnen bijvoorbeeld de belanghebbenden zelf een zogenoemde kavelruilcommissie instellen (DLG, 2008: 17). In een dergelijke organisatievorm zijn vertegenwoordigingen van relevante stakeholders (en hun belangen) zijn opgenomen. In dit verband is de clubtheorie relevant (voor een meer uitvoerige bespreking zie Slangen *et al.*, 2008: 110-117).

Gebiedscommissies kunnen afhankelijk van hun (i) ontstaanswijze – bottom-up versus top-down - (ii) vrijwilligheid van lidmaatschap, (iii) besturingsstructuur en (iv) besluitvorming worden gezien als een club. Clubs zijn wel bekend en zijn ook een belangrijke organisatievorm voor het uitvoeren van allerlei activiteiten, bijvoorbeeld op het gebied dan sport en recreatie, cultuur, natuurbeheer en sociale activiteiten. Een club is volgens Cornes en Sandler (1996: 347) is een vrijwillige groep van individuen die gemeenschappelijk baten ontlenen aan het delen van: (1) productiekosten van goederen of diensten; (2) de karakteristieken van de leden (bijv. houden van natuur); of (3) een goed dat gekarakteriseerd wordt door (uitsluitbare) baten. Deze baten kunnen intern zijn. Dat betekent dat alleen de leden ervan kunnen profiteren en dat niet leden ervan worden uitgesloten. Een club, bijvoorbeeld een natuurbeschermingsorganisatie, kan echter ook externe baten voortbrengen, waarvan niet-leden ook van kunnen genieten.

Passen we deze drie criteria van een club toe op een gebiedscommissie die zich bezighoudt met sectorale planmatige kavelruil dan bestaan de productiekosten uit het uitvoeren van de kavelruil. De leden kunnen bijvoorbeeld boer zijn of kennis hebben van het voeren van een kavelruil en vertrouwd worden door de stakeholders. De interne baten zullen bestaan uit een betere verkaveling voor de betrokken grondgebruikers. Deze kunnen leiden tot lagere kosten en/of hogere opbrengsten. De externe baten kunnen bestaan uit een betere ontwatering of een betere ontsluiting waarvan ook derden kunnen profiteren.

3.3.4 Commissies als *governance structures*

Een commissie voor gebiedsgericht beleid kan beschouwd worden als een *governance structure* (= besturingsstructuur, ook wel aangeduid als een mechanisme voor het uitvoeren van transacties⁶). Het doel van een *governance structure* zoals een commissie voor gebiedsgericht beleid kan zijn:

1. *Het voorzien in een maatschappelijke behoefte die niet vervuld wordt door bestaande voorzieningen. Het voorzien in collectieve goederen speelt hier een belangrijke rol.*

Mensen kunnen vinden dat er op een bepaald moment iets gedaan moet worden aan bijvoorbeeld het voorzieningsniveau van collectieve goederen. Dit kan een gevolg zijn van collectieve goederen-dilemma⁷. Men ervaart een gemis of een kloof tussen wat mensen zouden willen en wat er daadwerkelijk is of plaats vindt en men vindt dat er wat aangedaan moet worden. Een voorbeeld is dat mensen in een bepaald gebied vinden dat er daadwerkelijk iets gedaan moet worden aan het beschermen van locatiespecifieke natuur en landschap. Daarvoor richten zij een plaatselijke milieclub op. Deze benadering kan ook als verklaringsgrondslag gebruikt worden voor de meeste agrarische natuurverenigingen (ANVs).

Het kan echter ook betrekking hebben op een andere maatschappelijke behoefte zoals het oprichten van een voetbalclub voor de sociale leefbaarheid in een nieuwe wijk of stad. Het voorzien in collectieve goederen speelt hier een belangrijke rol.

2. *Een correctief op overheidsingrijpen.*

Een tweede reden die hiermee verwant is houdt in dat mensen reageren op een verandering in de formele regels of formele tekortkomingen in de institutionele omgeving. Deze reden wordt de 'institutionele gat these' genoemd. Nieuwe verenigingen, clubs of actiegroepen ontstaan in reactie op een verandering in de formele regels van de institutionele omgeving, institutionele tekortkomingen of op ingrijpen van de overheid (Bargeman, 1996: 43).

3. *Het creëren van waarde.*

De waarde kan zijn een surplus of een quasi-rent, maar het kan ook een niet-monetaire waarde zijn. Een ander type baten dat van belang zou kunnen zijn, is het besparen van transactiekosten. Vanuit de transactiekosten theorie wordt naar analogie van Coase's argument voor een bedrijf, een commissie voor gebiedsgericht beleid geformeerd als de transactiekosten van het verkrijgen van de diensten binnen de commissie kleiner zijn dan de corresponderende transactiekosten buiten de commissie. Dit comparatieve voordeel wordt verondersteld veroorzaakt te zijn door de interne organisatie van de commissie (cf. Ruys *et al.*, 2000: 424 - 425).

4. *Het zorgdragen voor het verdelen van waarden.*

Zoals bij punt 3 aangegeven kan deze waarde uit verschillende eenheden bestaan. Een commissie voor gebiedsgericht beleid kan er voor zorgen dat deze baten verdeeld worden over bepaalde groepen. Belangrijk is na gaan bij welke groepen de baten en de kosten uiteindelijk neer slaan en of dit ook beoogd is.

Vanuit de *governance structure*-benadering kunnen gebiedscommissies worden beschouwd als mechanismen voor het uitvoeren van transacties. In de praktijk bestaan voor het uitvoeren van transacties een breed spectrum van *governance structures* (cf. Slangen *et al.* (2008: 279-

⁶ Bij 'transactie' kan ook worden gedacht aan de overdracht van informatie of advies.

⁷ Dit ontstaat als gevolg van een toename van de vraag naar collectieve goederen terwijl sprake is van een dalend aanbod.

288). Voor het analyseren gebiedscommissies als governance structure kunnen we een **top-down** versus **bottom-up benadering** als invalshoek kiezen. Wordt uitgegaan van een top-down benadering dan kan een commissie voor gebiedsgericht beleid als een verlengstuk van de provinciale overheid worden beschouwd. Een commissie, ontstaan als gevolg van een van een bottom-up proces, is het andere uiterste. Gebiedscommissies ontstaan als gevolg van een bottom-up proces zullen een andere relatie met de provincies hebben. Een dergelijke commissie kan beschouwd worden als een club. Beide typen commissies – die kunnen gezien worden als min of meer twee uitersten – zijn een bepaalde *governance structure*; een mechanisme voor het uitvoeren van bepaalde transacties. Door deze bipolaire aanpak zijn we in staat om het gehele terrein van verschillende van commissievormen mee te nemen. Kleine variaties op de twee uiterste vormen kunnen gemakkelijk worden meegenomen. In werkelijkheid zullen de gebiedscommissies zich tussen deze twee uitersten in bevinden. Voor het analyseren van de gebiedscommissies als governance structure is als eerste stap in tabel 3.1 de **top-down** versus **bottom-up benadering** als invalshoek gekozen.

De tweede stap is dat we de governance structures gaan typeren aan de hand van een aantal sleutelkenmerken. Daartoe behoren: wat is het belangrijkste coördinatiemechanisme; is er een restrictie op de keuze van de partners of kan iedereen lid worden; hoe wordt samenwerking; zijn de partijen in commissie homogeen of heterogeen, is er sectorale of intersectorale samenwerking? Tabel 3.1 geeft een overzicht van de sleutelkenmerken voor het typeren van governance structures in de vorm van bottom-up en top-down commissies.

Tabel 3.1. Sleutelkenmerken voor het typeren van governance-structuren

	Bottom-up commissie	Top-down commissie
Belangrijkste coördinatiemechanismen	handshake	gedelegeerde autoriteit
Ex-ante persoonlijke relatie tussen leden	belangrijk	geringer
Ex-ante restricties op de keuze van leden/kan iedereen lid worden?	niet iedereen kan lid zijn	niet iedereen kan lid zijn
Levensduur (oprichtingsdatum)	Langere	Meer tijdelijk
Handhaving afdwingen	Reputatiemechanisme	Gedelegeerde autoriteit
Samenstelling: smal versus breed naar Thema's	thema-gericht	meerdere thema's omvattend
Belangengroepen		
Niveau van Samenwerking	beperkt aantal thema's	meerdere thema's
Insteek: sectoraal versus integraal	sectoraal	integraal
Belangenafweging: sectoraal versus integraal	sectoraal	integraal

Het eerste sleutelkenmerk voor het analyseren van de *governance structure* betreft het coördinatiemechanisme⁸. Voor bottom-up commissies is dit de *handshake* en voor top-down commissies autoriteit. Belangrijke elementen bij de handshake zijn wederzijdse aanpassing en gemeenschappelijke waarden en normen⁹. Beide kunnen functioneren als coördinatiemechanisme (cf. CPB, 1997: 55; Mintzberg, 2006: 4). Bij wederzijdse aanpassing worden activiteiten gecoördineerd door het 'simpele' proces van informele communicatie.

⁸ Voor een uitvoerige analyse van coördinatiemechanismen zie Slangen et al. (2008: 17-19).

⁹ Gemeenschappelijke waarden en normen maken deel uit van een congruente set van preferenties binnen een groep van mensen. Zij kunnen als een coördinatiemechanisme voor een groep gaan functioneren (CPB, 1997:55)

Bij een top-down commissie zijn de posities veelal gerangordend; het hogere niveau geeft instructies door aan het lagere. De coördinatie komt tot stand door direct toezicht of autoriteit. Sterk gestileerd uitgedrukt één persoon neemt de verantwoordelijkheid voor het werk van anderen op zich, geeft hen instructies en bewaakt de uitvoering van de werkzaamheden (Mintzberg, 2006: 4). In de praktijk zal voor commissies voor het gebiedsgerichte beleid van een dergelijk sterk gestileerd coördinatiemechanisme geen sprake zijn. Bij bestuurscommissies worden echter taken en bevoegdheden gedelegeerd en daarmee ook een zekere autoriteit.

Het tweede kenmerk dat in tabel 3.1 wordt onderscheiden, is de persoonlijke relatie. Bij bottom-up commissies mag verwacht worden dat de persoonlijke relaties tussen de leden belangrijker zijn dan bij een top-down commissie.

Het derde sleutelkenmerk betreft de ex-ante restricties op de leden. Het gaat het om de vraag of kan iedereen lid van de commissie kan worden.

Het vierde sleutelkenmerk is de levensduur. De meeste gebiedscommissies bestaan nog niet zo lang. De oprichtingsdatum kan informatie opleveren over de levensduur. De top-down commissies zijn dikwijls beleidsmatig ingesteld en kunnen door het optreden van tijdsinconsistentie (beleidswijzigingen) ook weer verdwijnen.

Het vijfde sleutelkenmerk betreft het afdwingen van handhaving. Een bottom-up commissie kan gebruik maken van het reputatiemechanisme, terwijl een top-down commissie gebruik kan maken van autoriteit gedelegeerd door de provincie. Dit geldt in het bijzonder voor een bestuurscommissie.

Een zesde sleutelkenmerk betreft de samenstelling van de commissie; is de commissie smal of breed samengesteld naar thema of naar belangengroep. Bottom-up commissies zullen meer thema-gericht samengesteld zijn. Hetzelfde geldt ook voor clubs (zie par. 3.3.3). De hebben ook veelal een beperkte doelstelling, bijvoorbeeld alleen voetballen of alleen tennissen.

Het zevende sleutelkenmerk betreft het niveau van samenwerking. De samenwerking van een bottom-up commissie zal zich veelal uitstrekken tot één of een beperkt aantal thema's, terwijl bij een top-down commissie meerdere thema's in het geding kunnen zijn.

Het achtste en negende sleutelkenmerk hebben betrekking op sectorale of integrale insteek van de commissie.

3.4 Synthese

In dit onderzoek worden de gebiedscommissies geanalyseerd met behulp van de theoretische aspecten die zijn onderscheiden in paragraaf 3.3. Deze aspecten kunnen onderverdeeld worden in vier onderwerpen:

- Delegatie van taken;
- Principaal-agentrelaties;
- Gebiedscommissies als clubs;
- Gebiedscommissies als *governance structures*.

Delegatie verwijst onder andere naar schaalvoordelen en de ruimtelijke reikwijdte van voorzieningen. De interactie tussen de ruimtelijke schalen en de jurisdictieschalen wordt zichtbaar door te kijken naar de ruimtelijke reikwijdte van een voorziening en de optimale

ruimtelijke schaal van de thema's (bijvoorbeeld natuur en landschap) en de bestuurlijke schalen.

Principaal-agentrelaties verwijzen naar de onzekerheden die samenhangen met een principaal-agentstructuur in de onderlinge relaties tussen een persoon of organisatie die een zekere taak delegeert aan een derde partij.

Gebiedscommissies als clubs verwijst o.a. naar de interne organisatie van de commissies (club theorie). De club theorie wordt gebruikt als achtergrond om de werking van de commissie te bestuderen. Bij het onderdeel gebiedscommissies als *governance structures* wordt aandacht besteed aan de sleutelkenmerken voor het typeren van de commissies. De analyse van de ruimtelijke schalen maakt ook onderdeel uit van de zoektocht naar de beste *governance structure*.

Tabel 3.2 geeft een samenvattend overzicht van de vier onderwerpen en de bijbehorende aspecten. Deze zijn gebruikt als basis voor het ontwikkelen van de vragenlijsten. Voor de vragenlijsten wordt verwezen naar Bijlage 2 en 3.

Tabel 3.2. Sleutelkenmerken voor het typeren van gebiedscommissies

Onderwerp	Aspecten	Vragen uit enquête gebiedscommissies
Delegatie	Schaalvoordelen en specialisatie	19 t/m 22
	Geen invulling op lokaal niveau voor een doelstelling	16, 22 en 23.
	Vergroten geloofwaardigheid	14, 15 en 22
	Legitimiteit en draagvlak	14, 15 en 22.
	Delegatie beslissingsmacht	21
	Ruimtelijke reikwijdte en optimaliseren van allocatie	22
Principaal-agent	Praktijk wijkt af van verwachtingen	22 b, c en g
	Asymmetrische informatie principaal en agent voordat commissie is gestart	13 en 21
	Werkzaamheden van de commissie zijn niet volledig te observeren	13, 14 en 15.
	Output commissie is niet goed meetbaar	16 en 20
Club	De werkwijze en interne organisatie van de commissie	24, 17 en 18
Governance structure	Belangrijkste coördinatie mechanisme	17
	Ex-ante persoonlijke relatie tussen leden	14
	Ex-ante restricties op de keuze van de leden; kan ieder lid worden	14
	Levensduur/oprichtingsdatum	3
	Handhaving afdwingen	23
	Samenstelling commissie; breed of smal	10,11,14, en 15
	Niveau van samenwerking:	23
	Sectorale of integrale insteek	10,11 en 12
	Sectorale of integrale belangenafweging	12, 22 en 23
	Optimaal schaalniveau	11

4 Resultaten en analyse van de enquête onder provincies

4.1 Inleiding

De vragenlijst die naar alle provincies is gestuurd, was bedoeld om het inventariseren van welke soort commissies de provincies gebruik maken voor de planontwikkeling en uitvoering van het gebiedsgericht beleid en wat de taken van deze commissies zijn. Gegevens over personen bij provincies die als deskundigen kunnen worden beschouwd voor commissies voor gebiedsgericht beleid zijn niet direct beschikbaar. Daarom is als startpunt gebruik gemaakt van gegevens van het IPO en websites van provincies.

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt in paragraaf 4.2 beknopt ingegaan op de werkwijze voor de enquête onder alle provincies. De resultaten van deze enquêtes worden gepresenteerd in paragraaf 4.3. Paragraaf 4.4 geeft een samenvatting van de resultaten. Bij de presentatie van de resultaten wordt de opbouw van de enquête gevolgd. De enquête die naar de provincie is toegestuurd is weergegeven in Bijlage 2.

4.2 Werkwijze en data

In het onderzoek is in een vroeg stadium een verkenning uitgevoerd om het verschijnsel gebiedscommissies beter in beeld te krijgen. Deze verkenning bestond uit een drietal open interviews bij provincies en literatuurstudie. Uit deze verkennende analyse bleek dat de termen bestuurscommissies, gebiedscommissies en gebiedspartners door de provincies naast en door elkaar worden gebruikt. Voor dit onderzoek is het van belang om scherp te krijgen hoe de praktijk tegen deze 'commissies' aankijkt en welke bevoegdheden/taken deze commissies hebben. Voor dit doel zijn er twee enquêtes uitgevoerd:

- (1) een enquête onder provincies;
- (2) een enquête onder commissies voor gebiedsgericht beleid.

In dit hoofdstuk wordt de enquête onder provincies verder besproken. Het **doel** van deze vragenlijst is om te inventariseren van welke soort commissies de provincies gebruik maken voor de planontwikkeling en uitvoering van het gebiedsgericht beleid en wat de status en taken van de deze commissies zijn. De resultaten van de enquête onder commissies voor het gebiedsgerichte beleid worden besproken in hoofdstuk 5.

Voor de enquête onder de provincies is een lijst met één of twee contactpersonen per provincie samengesteld. Van deze personen mocht verwacht worden dat zij op basis van hun functie over voldoende kennis en ervaring beschikken om de enquête in te kunnen vullen. Als startpunt voor het samenstellen van een lijst van geschikte contactpersonen voor het onderzoek is gebruik gemaakt van gegevens van het IPO en internetsites van provincies. Nadat de eerste lijst met contactpersonen was samengesteld, werd telefonisch contact opgenomen. Op basis van de telefoongesprekken is de lijst aangepast, aangevuld en zijn uiteindelijk vragenlijsten verstuurd. In Bijlage 2 is de vragenlijst in zijn geheel opgenomen.

Aan elk van deze contactpersonen werd vervolgens per post een vragenlijst toegestuurd met een uitleg over het onderzoek. Met de personen die de vragenlijst niet op het afgesproken

tijdstip hadden opgestuurd is opnieuw zowel telefonisch als via de email contact opgenomen. Een klein aantal respondenten heeft de ingevulde vragenlijst per e-mail terug gestuurd. Wij merken hier bij op dat voor sommige provincies twee respondenten de vragenlijst hebben ingevuld. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een respons van zestien respondenten voor twaalf provincies.

4.3 Bestuurscommissies, adviescommissie en gebiedspartners gezien vanuit de provincie

4.3.1 Aantal bestuurscommissies, adviescommissie en gebiedspartners per provincie

Tabel 4.1 geeft een overzicht van het aantal bestuurscommissies, adviescommissie en gebiedspartners per provincie. Zoals boven aangegeven zijn gebiedspartners bestaande organisaties zoals waterschappen, gemeenten, provinciale landschappen e.d.. Zij zijn **niet** speciaal voor de uitvoering van de WILG en ILG ingesteld. Het kunnen dus lagere overheden zijn (gemeenten en waterschappen) met eigen taken en bevoegdheden. Het is ook mogelijk dat een gebiedspartner een privaatrechtelijk rechtspersoon is, zoals een provinciaal landschap. Gebiedspartners, zoals een provinciaal landschap, kunnen meer themagericht zijn.

*Tabel 4.1. Aantal bestuurscommissies, adviescommissies en gebiedspartners per provincie *)*

Provincie	Bestuurscommissies	Adviescommissies	Gebiedspartners		
			Totaal	Waarvan gemeenten	
				Absoluut	Relatief (in %)
Groningen	0	4	30	10	33
Friesland	15	6	57	31	54
Drenthe	7	5	35	12	34
Overijssel	5	6	49	25	50
Gelderland	0	13	74	54	73
Limburg	0	9	51	40	78
Noord-Brabant	3	9	98	68	69
Utrecht	0	6	47	29	62
Flevoland	0	0	13	6	46
Noord-Holland	0	8	79	61	77
Zuid-Holland	0	0	118	86	73
Zeeland	0	3	19	13	68
Totaal	30	69	670	435	65

*) Opmerkingen

1. De aantallen in kolom Bestuurscommissies moeten met grote voorzichtigheid worden gehanteerd. Er kan sprake zijn van misverstand over het begrip Bestuurscommissies door de respondenten. We hebben geconstateerd dat in enkele gevallen men in de vragenlijst mee heeft genomen dat men van plan is om Bestuurscommissies in te stellen of dat de Bestuurscommissies in oprichting zijn.
2. Naast de genoemde gebiedspartners heeft men in Noord-Brabant en Zeeland ook nog diverse bestuurlijke overlegcommissies die niet in het overzicht zijn opgenomen.

Uit tabel 4.1 blijkt dat er in vier provincies bestuurscommissies voorkomen. Van de in totaal 30 bestuurscommissies zou de helft (15) afkomstig zijn uit Friesland. Wij plaatsen bij dit aantal

een kanttekening. In hoofdstuk 2 hebben we al aangegeven dat we mogen verwachten dat het aantal bestuurscommissies gering zal zijn: (i) provincies zijn in het kader van de WILG niet verplicht om bestuurscommissies in te stellen; (ii) leden van GS en PS kunnen geen lid zijn van dergelijke bestuurscommissies. Voor verdere opmerkingen zie ook opmerking 2 bij tabel 4.1.

In totaal zijn er op basis van de interviews met de provincies 69 adviescommissies. Gemiddeld is dit, voor zover provincies een adviescommissie hebben, ongeveer zeven per provincie.

Gebiedspartners komen in verhouding veruit het meeste voor. Qua aantal zijn vooral gemeenten belangrijke gebiedspartners. Bij alle provincies worden vrijwel alle gemeenten als partners gezien in het gebiedgerichte beleid. Zij zijn in zekere zin de belangrijkste partners in de commissies (met aandeel van 65%). Daarna komen in aantal de themagerichte organisaties, zoals:

- Waterschappen, oplopend van 1 tot 5 per provincie;
- Nationale landschappen, oplopend van 0 tot 4 per provincie;
- Provinciale landschappen;
- Nationale parken oplopend van 0 tot 4 per provincie;
- LTO (Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland);
- Landinrichtingscommissies ingesteld vóór 1 januari 2007, oplopend van 0 tot 9 per provincie;
- Reconstructiecommissies, oplopend van 0 tot 9 per provincie;
- Bestuurlijke overlegcommissies, oplopend van 0 tot 7 per provincie.

In de enquête is ook gevraagd of de provincies gebruik maken van commissievormen waarbij de status, samenstelling en taken door de commissie zelf worden bepaald en die bottom-up zijn ontstaan. In zeven provincies komen dergelijke commissies voor. In totaal zijn er 23 van deze commissies waarvan de provincies gebruik maken voor de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid. Hieronder worden door sommige provincies ook leadergroepen gerangschikt.

4.3.2 Dekkingspercentage van bestuurs- en adviescommissies of gebiedspartners

Tabel 4.2 geeft het ruimtelijk dekkingspercentage van bestuurscommissies, adviescommissies en gebiedspartners in de provincies waar deze voorkomen. In vier provincies komen bestuurcommissies voor en in tien provincies adviescommissies. Voor twee provincies geldt dat de bestuurscommissies een dekkingsgraad tussen de 25 en 50 procent van het territoriale gebied hebben. In twee provincies met een bestuurscommissie geldt dat de dekkingsgraad minder is dan 25 procent.

Tabel 4.2. Dekkingspercentage van commissies en gebiedspartners over de provincies

Commissie	Dekkingspercentage commissies of gebiedspartners			
	100%	Tussen 50-100%	Tussen 25-50%	Minder dan 25%
Bestuurscommissies			2	2
Adviescommissies	7		2	1
Gebiedspartners	10	1	1	

Uit tabel 4.2 blijkt dat het dekkingspercentage van bestuurscommissies gering is. Bestuurscommissies komen dus niet alleen in beperkte mate voor maar hebben ook nog een lage dekkingsgraad. In zeven provincies hebben adviescommissies een dekkingsgraad van 100%; in twee provincies is de dekkingsgraad tussen de 25 en 50% en in één provincie minder dan

25%. Twee provincies hebben noch bestuurscommissies, noch adviescommissies, maar alleen gebiedspartners (zie ook tabel 4.1). In tien provincies hebben gebiedspartners een dekkingsgraad van 100%. Dit komt vooral door het optreden van waterschappen als gebiedspartners.

4.3.3 Aansturing vanuit de provincie

Voor de nieuwe sturingsfilosofie van het gebiedsgericht beleid is het van belang hoe provincies hun eigen rol zien en de rol van lokale partijen. Tabel 4.3 geeft de resultaten van twaalf provincies weer.

Tabel 4.3. De aansturing vanuit de provincie

Rol van provincie	Aantal provincies
Een centrale aansturing vanuit de provincie	1
Een aansturing waarbij meer aan de lokale partijen (dit wil zeggen: partijen op een lager niveau dan de provincie) wordt overgelaten met een BESLISSENDE rol voor de provincie	10
Een aansturing waarbij meer aan de lokale partijen wordt overgelaten met een BEPERKTE rol voor de provincie	1
Totaal	12

Uit tabel 4.3 blijkt dat het merendeel van de respondenten (als vertegenwoordiger van de provincies) vindt dat de insteek van de provincie een aansturing zou moeten zijn waarbij meer aan de lokale partijen (dit wil zeggen: partijen op een lager niveau dan de provincie) wordt overgelaten met een beslissende rol voor de provincie.

Hierbij wordt een integrale aanpak - een aanpak die gericht is op meerdere thema's zoals natuur, landbouw en landschap - belangrijk gevonden. Dit blijkt uit tabel 4.4. Aan de respondenten van de provincie is gevraagd op een vijf puntsschaal aan te geven wat belangrijk is voor gebiedsgerichte vraagstukken in hun provincie waarbij één helemaal niet belangrijk is en vijf zeer belangrijk. Tabel 4.4 geeft het resultaat weer.

Tabel 4.4 De waardering voor de aanpak van gebiedsgerichte vraagstukken

	Gemiddelde waardering
Een integrale aanpak (gericht op meerdere thema's zoals natuur, landbouw, landschap en water) (aantal respondenten is 14)	4,3
Inbreng van lokale partijen (aantal respondenten is 16)	4,1
Inbreng van de provincie (aantal respondenten is 16)	3,4

Uit tabel 4.4 blijkt dat niet alleen een integrale aanpak maar ook een inbreng van lokale partijen belangrijk wordt gevonden door de respondenten. Acht van de zestien respondenten geven aan dat de inbreng van lokale partijen belangrijk of zeer belangrijk is en geven voor de inbreng van provincies een lagere beoordeling. Zeven respondenten geven een gelijke beoordeling voor de inbreng van lokale partijen en provincies. Dit betekent dat respondenten de inbreng van lokale partijen minstens zo belangrijk vinden als de inbreng van de provincie.

4.3.4 Thema's

Aan de respondenten van de provincies is gevraagd aan te geven op welke thema's de bestuurs- en adviescommissies actief zijn. In tabel 4.5 zijn de resultaten weergegeven. In de rijen wordt het aantal provincies gegeven waarin (volgens de respondenten) de aangegeven commissies zich bezig houden met een specifiek thema. Er zijn in onze populatie totaal tien provincies met adviescommissies (zie ook tabel 4.1). Zoals tabel 4.5 laat zien blijkt dat in vijf van tien provincies deze adviescommissies zich bezighouden met landinrichting (WILG). In alle tien provincies bleken adviescommissies zich bezig te houden met landbouw, natuur, landschap en recreatie. In provincies waarin bestuurscommissies voorkomen houden deze zich bezig met alle genoemde thema's.

Tabel 4.5. Thema's per provincie waarop de bestuur- en gebiedscommissies actief zijn.

Thema's	Bestuurscommissie	Adviescommissie
Landinrichting (WILG)	4	5
Landbouw	3	10
Natuur	3	10
Landschap	3	10
Water	3	9
Recreatie	3	10
Bodem	3	5
Reconstructie	2	5
Sociaal economische vitalisering	2	8
Totaal aantal	4	10

Het aantal adviescommissies dat zich bezig houdt met alle genoemde thema's is beduidend hoger dan het aantal bestuurscommissies. Ook voor adviescommissies geldt dat het aantal provincies waar dergelijke commissies op de genoemde thema's actief zijn kleiner is dan het totale aantal provincies dat de vragenlijst heeft ingevuld (12).

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat indien er adviescommissies zijn in een provincie (zie tabel 4.1) deze zich met minimaal vijf thema's bezighouden. Uit tabel 4.5 blijkt dat de thema's waar de adviescommissies zich het meest op richten landbouw, natuur, landschap, en recreatie zijn. Ook het thema water scoort hoog.

4.3.5 Activiteiten bestuurs- en adviescommissies

Zoals beschreven in hoofdstuk 2 is er een belangrijk verschil in status en formele bevoegdheden tussen bestuurs- en adviescommissies. Aan de respondenten (n= 16) van de provincie is gevraagd aan te geven met welke activiteiten bestuurs- en adviescommissies zich bezig houden. In totaal dertien respondenten hebben hierop gereageerd. De resultaten zijn weergegeven in tabel 4.6.

Uit tabel 4.6 blijkt dat het aantal respondenten dat uitspraken heeft gedaan over de activiteiten van bestuurscommissies gering is. Voorzichtigheid is daarom geboden. Opmerkelijk is dat bij adviescommissies activiteiten voorkomen die verder reiken dan hun wettelijke status. In een aantal gevallen is er duidelijk sprake van het uitvoeren van taken - al dan niet gedelegeerd door de provincie - die niet aansluiten bij hun bevoegdheden, bijvoorbeeld het coördineren van geldstromen. Degelijke taken passen beter bij een bestuurscommissie.

Tabel 4.6. Activiteiten van bestuurs- en adviescommissies (n= 13)

	Commissie	
	Bestuurscommissie	Adviescommissie
	Aantal respondenten	Aantal respondenten
a) Het opstellen van plannen wat er in het gebied moet gebeuren	3	10
b) Het ontwikkeling van projecten in het gebied	2	11
c) Het maken van (jaar)programma's voor het gebied	1	11
d) Het programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied	1	11
e) Het adviseren aan GS over projecten die buiten de gebiedscommissies om worden ingediend	1	7
f) Het doen van betalingen voor verrichtte activiteiten	4	2
g) Het geven van opdrachten voor uitvoeren van activiteiten	3	1
h) Dragen verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van taakstellingen	4	4
i) Het monitoren van de voortgang van projecten	2	8
j) Het rapporteren over de voortgang van projecten	4	8
k) Het aanjagen van projecten	2	11
l) Het coördineren van geldstromen in het gebied	0	5
Aantal respondenten	5	13

4.3.6 Adviserende rol van commissies en het belang van gebiedscommissies

Aan de respondenten van de provincies is gevraagd op een vijfpuntsschaal aan te geven hoe zij denken over: (i) de adviserende rol van de gebiedscommissies; en (ii) het belang van de gebiedscommissies bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid in hun provincie. Deze is ingevuld door respondenten met advies en bestuurscommissies en door respondenten met alleen adviescommissies. Een score van 1 betekent dat men het er helemaal mee eens is, en een score van 5 betekent dat men het er helemaal **niet** mee eens dat (i) gebiedscommissies een adviserende taak hebben en (ii) gebiedscommissies belangrijk zijn bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid.

De gemiddelde score voor:

- de adviserende rol van de gebiedscommissies is gemiddeld 1,69 (beantwoord door 13 respondenten);
- het belang van de gebiedscommissies bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid in hun provincie is 1,77 (beantwoord door 13 respondenten).

Uit deze score kan afgeleid worden dat de respondenten vinden dat de gebiedscommissies een adviserende rol hebben en belangrijk zijn bij de uitvoering van het beleid.

4.3.7 Knelpunten om het gebiedsgerichte beleid te realiseren

Als slotvraag is aan de respondenten van de provincies gevraagd wat de belangrijkste knelpunten zijn voor het realiseren van het gebiedsgerichte beleid in de provincie. Het antwoord kan voor twaalf provincies in twee categorieën worden verdeeld: provincies **zonder** en provincies **met** knelpunten. Drie provincies gaven aan geen knelpunten te hebben. Daarentegen waren er vijf provincies die gebrek aan financiële middelen als knelpunt aangaven en zes provincies die gebrek aan menskracht en/of gebrek aan deskundige mensen als knelpunt aangaven. Dit betekent dat ongeveer de helft van de provincies financiële of problemen met menskracht heeft voor het uitvoeren van het gebiedsgerichte beleid.

4.4 Samenvatting van de resultaten

In totaal zijn er op basis van de interviews met vertegenwoordigers van 12 provincies 69 adviescommissies. Gemiddeld is dit, voor zover provincies een adviescommissie hebben, ongeveer zeven per provincie. Gebiedspartners komen in verhouding verreweg het meeste voor. Qua aantal zijn vooral gemeenten belangrijke gebiedspartners. Bij alle provincies worden vrijwel alle gemeenten als partners gezien in het gebiedsgerichte beleid. Daarna komen in aantal de themagerichte organisaties, zoals waterschappen en nationale en provinciale landschappen.

Bestuurscommissies komen niet alleen in beperkte mate voor maar hebben ook nog een lage ruimtelijke dekkingsgraad. In zeven provincies hebben adviescommissies een dekkingsgraad van 100%; in twee provincies is de dekkingsgraad tussen de 25 en 50% en in één provincie minder dan 25%. Twee provincies hebben noch bestuurscommissies, noch adviescommissies, maar alleen gebiedspartners.

Het merendeel van de respondenten - als vertegenwoordiger van de provincies - vindt dat de insteek van de provincie een aansturing zou moeten zijn waarbij meer aan de lokale partijen (dit wil zeggen: partijen op een lager niveau dan de provincie) wordt overgelaten met een beslissende rol voor de provincie. Hierbij wordt een integrale aanpak belangrijk gevonden. De respondenten van de provincie vinden naast deze integrale aanpak maar ook een inbreng van lokale partijen belangrijk. De respondenten vinden de inbreng van lokale partijen minstens zo belangrijk als de inbreng van de provincie.

De respondenten geven aan dat in de tien provincies waar adviescommissies voorkomen de thema's landbouw, natuur, landschap, en recreatie altijd deel uit maken van hun werkterrein. Voorts blijkt dat indien er in een provincie adviescommissies zijn deze zich met minimaal vijf thema's bezighouden.

Het aantal respondenten dat uitspraken doet over de activiteiten van bestuurscommissies is betrekkelijk gering. Vastgesteld kan worden dat bij adviescommissies activiteiten voorkomen die verder reiken dan hun wettelijke status. In een aantal gevallen is er duidelijk sprake van het uitvoeren van taken - al dan niet gedelegeerd door de provincie - die niet aansluiten bij hun bevoegdheden, bijvoorbeeld het coördineren van geldstromen. Degelijke taken passen beter bij een bestuurscommissie.

Aan de respondenten van de provincies is gevraagd hoe zij denken over: (i) de adviserende rol van de gebiedscommissies; en (ii) het belang van de gebiedscommissies bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid in hun provincie. Uit hun scores kan duidelijk afgeleid worden dat

de zij vinden dat de gebiedscommissies een adviserende rol hebben en belangrijk zijn bij de uitvoering van het beleid.

Aan de respondenten van de provincies is gevraagd wat de belangrijkste knelpunten zijn voor het realiseren van realiseren van het gebiedsgerichte beleid in de provincie. Bij de twaalf provincies bleek dat bij vijf een gebrek aan financiële middelen een knelpunt is. Bij zes provincies was er sprake van een gebrek aan menskracht en/of een gebrek aan deskundige mensen. Dit betekent dat ongeveer de helft van de provincies financiële of problemen met menskracht heeft voor het uitvoeren van het gebiedsgerichte beleid.

5 Resultaten en analyse van enquête onder commissies voor gebiedsgericht beleid

5.1 Inleiding

Doel van de enquête onder commissies voor het gebiedsgerichte beleid is het verkrijgen van informatie voor het maken van een analyse van gebiedscommissies en hun rol bij de planontwikkeling, het bepalen van inhoud en het faciliteren bij de invulling van het gebiedsgerichte beleid. De vragen richten zich op het:

- (1) Inzicht krijgen in de status van commissies voor het gebiedsgerichte beleid (bestuurscommissie, adviescommissie of gebiedspartners);
- (2) Inzicht krijgen in de taken, bevoegdheden en het functioneren van deze commissies;
- (3) Inzicht krijgen in de benadering en werkwijze van deze commissies: sectoraal, d.w.z. gericht op één thema (natuur, landschap, landbouw, water, e.d.), of meer gebiedsgericht en integraal (d.w.z. meerdere thema's omvattend).

In Bijlage 3 wordt de gehele vragenlijst gegeven. Gegevens over gebiedscommissies in Nederland zijn niet herleidbaar uit één bron. Daarom is op basis van rapporten, literatuuronderzoek, experts en internet een lijst met 42 gebiedscommissies en contactpersonen opgesteld. De lijst met contactpersonen is een aantal malen herzien om te komen tot voldoende deskundige en beschikbare contactpersonen.

In paragraaf 5.2 wordt kort de gevolgde werkwijze voor de enquête voor de commissies voor het gebiedsgerichte beleid toegelicht. Daarna worden in paragraaf 5.3 de resultaten van de enquête worden gepresenteerd. Bij de beschrijving van de resultaten wordt de opbouw van de enquête gevolgd. Paragraaf 5.4 geeft een samenvatting van de resultaten.

5.2 Werkwijze en data

Voor de enquête voor de commissies voor het gebiedsgerichte beleid is een analoge werkwijze als bij de enquête onder provincies gevolgd. Als startpunt voor het samenstellen van een lijst van geschikte contactpersonen voor het onderzoek is van het internet gebruik gemaakt. Begonnen is met onder andere sites van IPO, sites van de provincies en andere sites die te maken hebben met ILG en/of het gebiedsgerichte beleid. Van daaruit is uiteindelijk een lijst van geschikte personen en hun contactgegevens voor 42 gebiedscommissies samengesteld. Nadat een eerste lijst met contactpersonen was samengesteld, werd telefonisch contact opgenomen met elk van deze kandidaten. Een aantal malen vond een doorverwijzing plaats naar de juiste kandidaten en hun contactgegevens. De lijst met contactpersonen is een aantal malen herzien.

Aan de geschikte kandidaten werd telefonisch een korte uitleg gegeven over het onderzoek. Vervolgens werd de vragenlijst per post toegestuurd. Ook voor de commissies van het gebiedsgerichte beleid is met de personen die de vragenlijst niet op het afgesproken tijdstip hadden opgestuurd opnieuw zowel telefonisch als via de email contact opgenomen. Een klein aantal respondenten heeft de ingevulde vragenlijst per e-mail terug gestuurd. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een response van 26 (gebieds)commissies uit een totaal van 42 geselecteerde commissies. Dit leidde tot een responsepercentage van ruim 60 procent.

De vragenlijst is ingevuld door tien voorzitters, zes secretarissen, zes gebiedscoördinatoren, een hoofd programmabureau, een kwartiermaker, een vertegenwoordiger van een gebiedspartner en een wethouder. Op grond van de functies van de respondenten mag verwacht worden dat zij op de hoogte zijn van het functioneren van de commissie. De commissies komen uit provincies Friesland, Noord-Holland, Utrecht, Noord-Brabant, Limburg en Gelderland.

5.3 Resultaten van de enquête onder commissies voor het gebiedsgerichte beleid

5.3.1 Aantal, status, vertegenwoordiging in en ledenaantal van de commissies

De enquête voor commissies voor het gebiedsgerichte beleid heeft geleid tot een response van 26 personen die de vragenlijst voor hun commissie hebben ingevuld. Van de respondenten waren er dertien werkzaam bij de provincie, elf bij de betreffende commissie en twee bij een andere organisatie.

Tabel 5.1 geeft een overzicht weer van de status en het aantal commissies waarvoor de respondenten de vragenlijst hebben ingevuld.

Tabel 5.1. Aantal en status van de commissies

Status commissie	Aantal respondenten
Bestuurscommissie, krachtens artikel 81 van de Provinciewet	1
Adviescommissies krachtens artikel 82 van de Provinciewet	14
Adviescommissies, krachtens artikel 82 van de Provinciewet en genoemd in artikel 17 van de WILG (<i>landinrichting</i>)	6
Overige commissievormen; status, samenstelling en taken zelf bepaald	5
Totaal aantal commissies waarvoor de respondenten de vragenlijst hebben ingevuld	26

Uit tabel 5.1 blijkt dat het merendeel van de commissies bestaat uit adviescommissies. Dit is in lijn met wat op basis van hoofdstuk 2 verwacht mocht worden. Omdat slechts één respondent werkzaam is bij een bestuurscommissie, krachtens artikel 81 van de Provinciewet, laten we de bestuurscommissie verder buiten beschouwing. Dit betekent dat er 25 respondenten over blijven.

In vier van de vijf 'overige commissies' is de provincie vertegenwoordigd. In de meeste gevallen was de provincie de initiatiefnemer voor deze 'overige commissies'. Dit betekent dat de 'overige commissies' vermoedelijk hun oorsprong hebben in artikel 82 van de Provinciewet, en niet echte bottom-up commissies zijn.

Aan de respondenten is gevraagd aan te geven welke organisaties deel uitmaakten van de adviescommissies waarin de respondenten zelf participeren. De vraag is beantwoord door alle respondenten van adviescommissies inclusief overige commissievormen. De overige commissievormen worden in het onderstaande niet apart onderscheiden tenzij expliciet aangegeven. Tabel 5.2 geeft een overzicht van de organisaties die in de gebiedscommissies zitten.

Tabel 5.2. Overzicht van de organisaties die vertegenwoordigd zijn in de adviescommissies (n=25)

Organisaties in adviescommissies	Organisaties
Provincie	22
Gemeenten	24
Waterschap	21
Landbouworganisaties	22
Natuurbeschermingsorganisaties	22
Organisaties van bos- en landgoedeigenaren	12
Vertegenwoordigers van burgers	9
Anderen	22

Uit tabel 5.2 volgt blijkt dat:

- overheidsorganen zoals provincies, gemeenten en waterschappen sterk vertegenwoordigd zijn;
- burgers zijn beperkt vertegenwoordigd. Zij komen slechts in negen commissies voor.

De commissies hebben gemiddeld vijftien leden. Iets meer dan 40% van de commissies hebben zelfs vijftien of meer leden. Het maximale aantal leden is 25. Gemiddeld genomen komen de commissies vijf keer per jaar bij elkaar. Voorts bestaan de commissies op het moment van de enquête gemiddeld zes jaar. De jongste commissie is in begin 2009 opgericht en de oudste bestaat al tien jaar. De helft van de commissies bestaat langer dan vijf jaar. Dit betekent dat de meeste commissies al bestonden voordat het ILG werd ingesteld. Opvallend is dat de provincies zelf sterk in de adviescommissies vertegenwoordigd zijn. In deze gevallen adviseert de provincie dus in feite mede zichzelf.

5.3.2 Thema's

Aan de respondenten is gevraagd aan te geven met welke thema's de betreffende adviescommissie zich bezighoudt. Tabel 5.3 geeft een overzicht van de thema's waarmee de adviescommissies zich bezighouden.

Tabel 5.3. Thema's waarmee de adviescommissies zich bezighouden (n=25)

	Natuur	Landschap	Landbouw	Recreatie	Bodem	Water	Reconstructie zandgebieden
Aantal gebieds- commissies	25	24	23	24	13	23	10
Percentage van totale response	100%	96%	92%	96%	52%	92%	40%

Uit tabel 5.3 blijkt dat adviescommissies zich met vrijwel alle thema's bezighouden. Uitzonderingen vormen reconstructiegebieden en bodem. Deze maken minder vaak dan de overige thema's onderdeel uit van de activiteiten van de adviescommissies.

In paragraaf 3.2 hebben we gesteld dat er twee mogelijkheden zijn:

- Men maakt gebruik van governance structuren die gelijktijdig meerdere thema's bestrijken en neemt enige mismatch op de koop toe;
- Adviescommissies zullen zoveel mogelijk thema-specifiek zijn (er is immers geen reden om aan te nemen dat de optimale niveaus voor alle thema's hetzelfde zal zijn).

Uit tabel 5.3 blijkt dat men in de praktijk de adviescommissies als een *governance structure* gebruikt waar in zoveel mogelijk thema's zijn opgenomen. Dit kan leiden tot een zekere inefficiëntie, veroorzaakt door (i) de mismatch voortvloeiend uit het verschil in optimale ruimtelijk schaalniveaus van de thema's en (ii) het belangenverschil tussen de leden, waardoor er veel overleg- of onderhandelingsstijd om tot overeenstemming te komen nodig is. Het is echter mogelijk dat horizontale interdependenties tussen de thema's een argument vormen om in gebiedscommissies thema-overschrijdend te werk te gaan. Een aanwijzing hiervoor zou kunnen zijn in welke mate men in staat is om tegenstellingen of conflicten in het gebied op te lossen en te komen tot een goede integrale afweging (afruil) van belangen (zie hiervoor paragraaf 5.3.5, 5.3.12 en 5.3.13. Zonder nader onderzoek is het moeilijk te zeggen of het beter is om gespecialiseerde (focus op één thema) of om juist brede commissies (veel thema's) te hebben.

In het onderzoek van Slangen *et al.* (2008: 67) onder medewerkers van de provincies - die nauw betrokken waren bij de planvorming en uitvoering van ILG - is expliciet naar het beste schaalniveau gevraagd. In dat onderzoek vond men dat:

- het beste schaalniveau voor de kwaliteit van natuur en de kwaliteit van het landschap het provinciale schaalniveau is;
- voor de omvang van het natuurareaal het Rijk en de provincie het beste niveau is;
- voor de lokale verscheidenheid van het landschap het provinciale en regionale niveau het beste niveau is;
- voor de nationale landschappen het Rijk en de provincie het beste schaalniveau is.

In onderhavige onderzoek ligt de nadruk niet zozeer op het beste schaalniveau, maar op de thema's. De bevindingen van dit onderzoek zouden eigenlijk gekoppeld moeten worden aan de resultaten van Slangen *et al.* (2008: 67). Daarmee kan inzicht worden verkregen in wat men als het beste schaalniveau ziet voor de thema's van het ILG. Er dient dan wel rekening te worden gehouden met verschillen in schaalniveau tussen advisering, implementatie en uitvoering.

5.3.3 Landinrichtingsprojecten

Van de 25 adviescommissies geven er dertien aan dat zij zich **niet** bezighouden met landinrichtingsprojecten. Zes adviescommissies geven aan zich bezig te houden met wettelijke herverkaveling, vijf met sectorale planmatige kavelruil en elf met integrale planmatige kavelruil. Dit kan betekenen dat er tien adviescommissies zijn die zich tegelijkertijd met meerdere typen landinrichtingsprojecten bezighouden.

Het is mogelijk dat nog niet iedereen vertrouwd is met de nieuwe vormen van herverkaveling of kavelruil. Bij **wettelijke herverkaveling** is deelname niet vrijwillig, maar verplicht zonder stemrecht voor grondeigenaren of -gebruikers. Dit instrument wordt gebruikt bij het behouden of versterken van een goede verkaveling van de landbouw of een omvangrijke en plaatsgebonden functieverandering. Bij de planmatige kavelruil kan onderscheid gemaakt worden in 'sectorale' en 'integrale' planmatige kavelruil. Van **sectorale planmatige kavelruil** is sprake als minstens drie eigenaren onderling overeenkomen om hun rechten op grond uit te ruilen. Het instrument is vooral zinvol wanneer verbetering van de verkaveling het hoofddoel is. De term 'planmatig' verwijst naar gestructureerd en gebiedsgericht, en de term 'sectoraal' naar het hoofddoel: veelal het verbeteren van de landbouwstructuur.

Bij **'integrale planmatige kavelruil'** is ook sprake van het planmatig (gestructureerd en gebiedsgericht) ruilen van gronden waarbij minstens drie eigenaren onderling overeenkomen

om hun rechten op grond uit te ruilen. Een belangrijk verschil met de 'sectorale planmatige kavelruil' is echter dat deze wordt toegepast als er meerdere doelen worden nagestreefd (zie ook paragraaf. 2.4).

Uit deze reactie van de respondenten kan worden afgeleid dat voor landinrichtingsprojecten een meer themagerichte benadering wordt gevolgd. Voorts houden niet alle adviescommissies zich bezig met landinrichtingsprojecten.

5.3.4 Activiteiten waarmee adviescommissies zijn belast

Aan de respondenten is gevraagd aan te geven met welke activiteiten adviescommissies zijn belast. Tabel 5.4 geeft de resultaten voor 25 respondenten als vertegenwoordigers van 25 gebiedscommissies weer.

Tabel 5.4. Activiteiten waarmee adviescommissies zijn belast (n=25)

Activiteiten	Aantal
Het geven van opdrachten voor het opstellen van plannen over wat er in het gebied moet gebeuren	10
Het zelf opstellen van plannen over wat er in het gebied moet gebeuren	15
Het geven van opdrachten voor het ontwikkelen van projecten in het gebied	9
Het zelf ontwikkelen van projecten in het gebied	9
Het geven van opdrachten voor maken van (jaar)programma's voor het gebied	8
Het zelf maken van (jaar)programma's voor het gebied	21
Het geven van opdrachten voor het programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied	11
Het zelf programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied	15
Het adviseren aan GS over projecten die buiten de gebiedscommissies om worden ingediend	14
Het doen van betalingen voor verrichte activiteiten	2
Het geven van opdrachten voor uitvoeren van activiteiten	4
De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van taakstellingen	11
Het coördineren van geldstromen in het gebied	9
Anders, namelijk.....	4

Evenals bij tabel 4.6 zien we dat bij adviescommissies activiteiten voorkomen die verder reiken dan hun wettelijke status. In een aantal gevallen is er duidelijk sprake van het uitvoeren van taken - al dan niet gedelegeerd door de provincie - die niet aansluiten bij hun bevoegdheden, bijvoorbeeld:

- het coördineren van geldstromen;
- het geven van opdrachten voor het ontwikkelen van projecten in het gebied;
- geven van opdrachten voor maken van (jaar)programma's voor het gebied;
- doen van betalingen;
- het geven van opdrachten voor uitvoeren van activiteiten.

Degelijke taken passen beter bij een bestuurscommissie. Een respondent werkzaam bij een gebiedscommissie merkt op dat projecten tot €30.000 gedelegeerd zijn aan een gebiedscommissie. Commissies die opdrachten geven voor het opstellen van plannen voor het gebied geven ook opdrachten voor het ontwikkelen van projecten of geven opdrachten voor het programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten. Een klein deel van de

commissies doet betalingen voor activiteiten of geeft opdrachten voor activiteiten. Voor een relatief groot aantal commissies is blijkbaar het coördineren van geldstromen een belangrijke activiteit. Door een aantal respondenten wordt opgemerkt dat gebiedscommissies een taak hebben bij het prioriteren en coördineren.

We merken hierbij op dat gezien de status van de adviescommissies zij formeel niet kunnen optreden als opdrachtgever en niet verantwoordelijk kunnen zijn voor betalingen. De antwoorden van een aantal respondenten roepen vragen op over de activiteiten van de gebiedscommissies. Deze reiken verder dan hun wettelijke status.

5.3.5 Lidmaatschap van gebiedscommissies

Aan de respondenten is gevraagd aan te geven welke voorwaarden van toepassing zijn om lid te kunnen worden van een gebiedscommissie. Alle respondenten (n=25) geven aan dat **niet** iedereen lid kan worden van een gebiedscommissie. Tabel 5.5 geeft voor 25 gebiedscommissies een overzicht weer van de mogelijke voorwaarden.

Tabel 5.5. Voorwaarden voor een lidmaatschap van een gebiedscommissie (n=25)

Voorwaarden	Aantal
Men moet een belangengroep vertegenwoordigen	18
Men moet een thema vertegenwoordigen	11
Men is een expert op het gebied van gebiedsgericht beleid	4
Men moet onafhankelijk zijn	4
Men moet een belangrijke persoon zijn	1
Men wordt verwacht zorg te dragen voor de financiële participatie van derden voor het gebiedsgericht beleid	1

Uit tabel 5.5 blijkt dat met name het vertegenwoordigen van een belangengroep in achttien gevallen belangrijk is om lid te kunnen worden van een gebiedscommissie. Daarna komt met elf gevallen het vertegenwoordigen van een thema. Bij de categorie 'anders' komen antwoorden voor als 'het is een initiatiefgroep'.

Aan de respondenten is gevraagd of de gebiedscommissie goed in staat is om te gaan met tegenstellingen of conflicten in het gebied op te lossen. Het merendeel van de respondenten beantwoordt deze vraag positief. Van het totale aantal van 25 respondenten vinden er 19 (ruim 75%) dat dit komt doordat alle partijen goed vertegenwoordigd zijn. Meer dan de helft (14) vindt dat alle partijen vertrouwen hebben in de gebiedscommissie. Een kwart (6) is van mening dat de besluitvorming vertrouwen geeft. Voorts worden nog andere factoren genoemd die wijzen op een goed overleg. Dit wijst erop dat men goed in staat is om conflicten en tegenstellingen in de commissie aan te pakken. Het verenigen van meerdere thema's in een gebiedscommissie lijkt te leiden tot een goede afruil van standpunten en kristalliseert zich uit in een gemeenschappelijke besluitvorming en integrale adviezen. Daar staat tegenover dat door overleg- of onderhandelingsstijd om tot overeenstemming te komen er hogere transactiekosten ontstaan.

5.3.6 Ontstaansreden van een gebiedscommissie

Aan de respondenten (n=25) is gevraagd aan te geven wat de ontstaansreden is van hun gebiedscommissie. Veruit de meest genoemde reden is dat de provincie vond dat er een gebiedscommissie moest komen (21 maal). Een tweede belangrijke reden was dat gebiedscommissies leiden tot een duidelijke meerwaarde voor het realiseren van

gebiedsgericht beleid (17 maal). Voorts werd nog genoemd: het tekort schieten van de huidige structuur van overheidsorganen (6 maal); en mensen uit het gebied vonden dat er iets gedaan moest worden (3 maal). De meeste commissies lijken dus een top-down ontstaan te hebben vanuit de provincie.

5.3.7 Gebiedscommissie als besturingsstructuur voor het uitvoeren van transacties

Aan de respondenten (=25) is gevraagd aan te geven wat de werkwijze is van de gebiedscommissie om tot besluiten te komen. Van de 25 respondenten gaven 17 aan dat als werkwijze werd gehanteerd: wederzijdse aanpassing, gemeenschappelijk opvattingen over wat en hoe het gedaan moet worden en het accepteren van de gelijkwaardigheid van de leden. Acht respondenten gaven aan dat de werkwijze werd bepaald door de richtlijnen, regels en waarborgen vastgelegd in protocollen (opgesteld door de provincie). De overige antwoorden waren zeer divers, waaronder de autoriteit van bepaalde commissieleden. Dit betekent dat de coördinatiemechanismen van de commissies uiteen lopen. In de meeste gevallen zijn ze echter niet hiërarchisch of op basis van autoriteit.

5.3.8 Besluitvorming binnen de gebiedscommissies

Aan de respondenten (=25) is gevraagd hoe de besluitvorming binnen de gebiedscommissie plaatsvindt. Vier mogelijkheden waren gegeven: (i) meerderheid van stemmen; (ii) consent; (iii) iedereen moet altijd voor zijn; en (iv) er is sprake van een vetorecht voor een partij.

Van de 25 respondenten gaven er vijftien consent aan, elf meerderheid van stemmen, één iedereen moet altijd voor zijn en één er is sprake van een vetorecht. Het consentbeginsel houdt in dat een besluit genomen is, wanneer geen van de aanwezigen beargumenteerd en overwegend bezwaar heeft tegen het nemen van het besluit. Consent verschilt van consensus in de zin dat degene die 'consent geeft' niet 'voor' het voorstel hoeft te zijn, alleen maar 'niet tegen'. Consent onthouden is niet gelijk aan een veto uitspreken omdat degene die consent onthoudt de argumenten moet geven waarop de consentonthouding is gebaseerd, bij een veto is dit niet noodzakelijk.

5.3.9 Overnemen van de voorstellen van de gebiedscommissies door de provincie

Aan de respondenten (=25) is gevraagd hoe de voorstellen van de gebiedscommissie door de provincie worden overgenomen. Van de 25 respondenten gaven er 22 aan dat de voorstellen bijna altijd in zijn geheel worden overgenomen. Andere antwoorden kwamen nauwelijks voor.

5.3.10 Organisatievermogen van gebiedscommissies

Aan de respondenten zijn zes stellingen voorgelegd over het organisatievermogen van gebiedscommissies. De respondenten konden op iedere stelling een score van 1 t/m 5 geven uiteenlopend van helemaal mee eens (1) tot helemaal niet mee eens (5). Voorts was er ook nog de mogelijkheid van het aangeven van 'niet van toepassing'. Voor het doen van een uitspraak kijken we naar het gemiddelde. Als cesuur voor 'mee eens' nemen we 2 of kleiner en voor 'niet mee eens' nemen we 3 of groter. Is de waarde enerzijds 2 (of kleiner) of anderzijds 3 (of groter) dan kunnen we een uitspraak doen, in termen van men onderschrijft of verwerpt de stelling. Tabel 5.6 geeft de resultaten weer.

Tabel 5.6. Scores voor meningen over het organisatievermogen van uw gebiedscommissie

	Gemiddeld	Mediaan	Min	Max	Obs
a. Uw gebiedscommissie is goed in staat om mensen te overtuigen van hun plannen	2.1	2	2	3	21
b. Uw gebiedscommissie is goed in staat om geld voor projecten binnen te halen	2.3	2	1	3	17
c. Uw gebiedscommissie is goed in staat om plannen te maken die passen binnen de beschikbaar middelen	2.1	2	1	3	19
d. Uw gebiedscommissie is goed in staat om conflicten met derden in het gebied op te lossen	2.2	2	1	3	19
e. Uw gebiedscommissie is goed in staat om publiek-private samenwerkingprojecten (PPS-projecten) te ontwikkelen	2.8	3	2	5	12
f. Uw gebiedscommissie is goed in staat om in PPS-projecten de kwaliteit, procedures en contracten te bewaken en te monitoren	2.7	3	2	4	9

Uit tabel 5.6 blijkt dat:

- de respondenten **geen** enkele stelling volledig onderschrijven of verwerpen;
- men heeft **geen** eenduidige mening over deze stellingen;
- een aanzienlijk aantal respondenten acht de stellingen niet van toepassing; bij stelling (a) en (d) is dit percentage rond de 10%, bij b 25 %, bij (c) 20%, en bij (e) en (f) acht meer dan 50% van de respondenten de stellingen niet van toepassing.

Dat men geen eenduidige mening over deze stellingen heeft hangt ook samen met het aantal respondenten dat de stellingen niet van toepassing acht. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat de stellingen over taken gaan die verder reiken dan de formele status en taken van gebiedscommissies.

5.3.11 Rol gebiedscommissies in het gebiedsgerichte beleid

Aan de respondenten zijn 9 stellingen voorgelegd over de rol van gebiedscommissies. De respondenten konden op iedere stelling een score van 1 t/m 5 geven uiteenlopend van helemaal mee eens (1) tot helemaal mee oneens (5). Voorts was er ook nog de mogelijkheid van het aangeven van 'niet van toepassing'. Als cesuur voor 'mee eens' nemen we ook hier 2 of kleiner en voor 'niet mee eens' 3 of groter. Is de waarde 2 (of kleiner) of 3 (of groter) dan kunnen we een uitspraak doen, in termen van men onderschrijft of verwierpt de stelling. Tabel 5.7 geeft de resultaten weer.

Uit tabel 5.7 blijkt dat de respondenten vinden dat:

- gebiedscommissies **niet** gezien kunnen worden als een verlengstuk van de provincie;
- de provincies de regie **niet** strak in handen houden;
- gebiedscommissies **niet** alleen een adviserende rol vervullen over de uitvoering van het ILG;
- gebiedscommissie als taak hebben de uitvoering van ILG-projecten te stimuleren;
- de provincies **niet** volledig het gebiedsgericht beleid aan gebiedscommissies delegeert;
- gebiedscommissies een initiërende rol hebben voor ILG-projecten.

Tabel 5.7. Scores voor de rol van gebiedscommissie in het gebiedsgerichte beleid

	Gemiddeld	Mediaan	Min	Max.	Obs.
a) Uw gebiedscommissie kan gezien worden als een verlengstuk van de provincie	3.3	3	1	5	25
b) Uw provincie houdt de regie strak in handen	3.3	4	1	4	24
c) Uw gebiedscommissie vervult alleen een adviserende rol over de uitvoering van het ILG	3.0	2	1	5	24
d) Uw gebiedscommissie heeft als taak de uitvoering van ILG –projecten te stimuleren	1.2	1	1	2	24
e) De provincie delegeert taken aan uw gebiedscommissie	2.9	2	1	5	24
f) De provincies delegeert volledig het gebiedsgericht beleid aan uw gebiedscommissie	4.3	4.5	2	5	24
g) Uw gebiedscommissie heeft een initiërende rol voor ILG-projecten	2.0	2	1	5	24
h) Uw gebiedscommissies heeft een coördineerde rol in opzet en uitvoering van ILG –projecten	2.3	2	1	5	24
i) Uw gebiedscommissie draagt zorg voor de afstemming van vraag en aanbod voor natuur en landschap.	2.7	3	1	5	24

5.3.12 Taken en opvattingen over gebiedscommissies

Aan de respondenten zijn elf stellingen voorgelegd over taken en opvattingen over gebiedscommissies. De respondenten konden op iedere stelling een score van 1 t/m 5 geven uiteenlopend van helemaal mee eens (1) tot helemaal mee oneens (5). Voorts was er ook nog de mogelijkheid van het aangeven van 'niet van toepassing'. Als cesuur voor 'mee eens' nemen we ook hier 2 of kleiner en voor 'niet mee eens' 3 of groter. Is de waarde 2 (of kleiner) of 3 (of groter) dan kunnen we een uitspraak doen, in termen van: men onderschrijft of verworpt de stelling. Tabel 5.8 geeft de resultaten weer.

Uit tabel 5.8 blijkt dat de respondenten vinden dat:

- voor de uitvoering van het ILG de provincie geen taken delegeert aan gebiedscommissies;
- de gebiedscommissies beter dan de provincie weten wat leeft op lokaal niveau voor de thema's van gebiedsgericht beleid;
- de gebiedscommissies beter dan de provincie weten wat op lokaal niveau leeft op het gebied van natuur en landschap;
- de gebiedscommissies er voor zorgen er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden geïnitieerd;
- de lokale aanpak van gebiedscommissies de mogelijkheid van co-financiering door gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en private partijen wordt vergroot;
- de gebiedscommissies dichter bij de mensen staan dan de provincie en daarom beter kunnen inspringen op de wensen en mogelijkheden;
- het beleid van de provincie maar matig aansluit bij de lokale omstandigheden;
- de gebiedscommissies **niet** gezien kunnen worden als een uitwerking van een *top-down* benadering door de provincie, maar als een uitwerking van een *bottom-up* benadering gezien kunnen worden.

Tabel 5.8. Socres voor stellingen over taken en opvattingen over de gebiedscommissies

	Gemiddeld	Mediaan	Min.	Max.	Obs.
a) Voor de uitvoering van het ILG delegeert de provincie taken aan uw gebiedscommissie	3.2	3	1	5	25
b) Uw gebiedscommissie weet beter dan de provincie wat leeft op lokaal niveau voor de thema's van gebiedsgericht beleid	1.5	1	1	3	24
c) Uw gebiedscommissie weet beter dan de provincie wat leeft op lokaal niveau op het gebied van natuur en landschap	1.7	2	1	4	25
d) Uw gebiedscommissie zorgt er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden geïnitieerd	1.9	2	1	5	25
e) Uw gebiedscommissie zorgt er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden gerealiseerd	2.5	2	1	5	25
f) De lokale aanpak van uw gebiedscommissie vergroot de mogelijkheid van cofinanciering door gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en private partijen	1.8	2	1	4	25
g) Uw gebiedscommissie staat dicht bij de mensen dan het provincie en kan daarom beter insprijnen op de wensen en mogelijkheden	1.6	1	1	3	25
h) Het instellen van uw gebiedscommissie leidt tot lagere coördinatiekosten dan wanneer het geheel aan de provincie wordt overgelaten	2.3	2	1	4	25
i) Het beleid van de provincie sluit goed aan bij de lokale omstandigheden	3.1	3	2	5	25
j) Uw gebiedscommissie kan gezien worden als een uitwerking van een top-down benadering door de provincie	4.3	4.5	1	5	24
k) Uw gebiedscommissie kan worden gezien als een uitwerking van een bottom-up benadering	2.1	2	1	5	25

5.3.13 Gebiedscommissie en zelforganisatie

Van zelforganisatie is sprake wanneer een groep van individuen: (1) onderling een zekere relatie heeft; (2) zich organiseert en zichzelf bestuurt voor het verkrijgen van bepaalde gemeenschappelijke baten op gebiedsniveau. Aan de respondenten zijn negen stellingen voorgelegd over zelforganisatie en samenwerking in gebiedscommissies. De respondenten konden op iedere stelling een score van 1 t/m 5 geven uiteenlopend van helemaal mee eens (1) tot helemaal mee niet mee eens (5). Voorts was er ook nog de mogelijkheid van het aangeven van 'niet van toepassing'. Als cesuur voor 'mee eens' nemen we ook hier 2 of kleiner en voor 'niet mee eens' 3 of groter. Is de waarde 2 (of kleiner) of 3 (of groter) dan kunnen we een uitspraak doen, in termen van men onderschrijft of verwerpt de stelling. Tabel 5.9 geeft de resultaten weer.

Tabel 5.9. Scores voor stellingen over gebiedscommissies en zelforganisatie

	Gemiddeld	Mediaan	Min.	Max.	Obs.
a) Uw gebiedscommissies is een vorm van zelforganisatie	3.3	3.0	1	5	25
b) De samenwerking in uw gebiedscommissie leidt tot lagere kosten bij de voorbereiding van het gebiedsgerichte beleid	2.7	3	1	5	24
c) De samenwerking in uw gebiedscommissie leidt tot lagere kosten bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid	2.8	3	1	5	25
d) De leden van uw gebiedscommissie hebben allemaal dezelfde belangen	4.3	4	3	5	25
e) In uw gebiedscommissie is sprake van een goede samenwerking tussen de leden	2.1	2	1	3	25
f) In uw gebiedscommissie is sprake van een goede samenwerking tussen de verschillende sectoren	2.3	2	1	3	25
g) In uw gebiedscommissie vindt een integrale belangenafweging van alle sectoren plaats	1.9	2	1	3	25
h) Uw gebiedscommissie heeft te maken met het nastreven van eigen belang en ander opportunistisch gedrag van de leden.	3.7	4	2	5	25
i) Uw gebiedscommissie is in staat een goede reputatie op te bouwen voor het realiseren van een evenwichtig gebiedsgericht beleid	2.2	2	1	5	25

Uit tabel 5.9 blijkt dat de respondenten vinden dat:

- de gebiedscommissie een vorm is van zelforganisatie;
- de leden van een gebiedscommissie **niet** allemaal dezelfde belangen hebben;
- in de gebiedscommissies sprake is van een goede samenwerking tussen de leden;
- in de gebiedscommissie een integrale belangenafweging van alle sectoren plaats vindt;
- de gebiedscommissie **niet** te maken heeft met het nastreven van eigen belang en ander opportunistisch gedrag van de leden.

Op basis van de theorie mag men verwachten dat als er sprake is van zelforganisatie dat verschillende belangen in de praktijk dan problemen op kunnen leveren. De commissies geven zelf aan dat ze hier nog niet tegen aan zijn gelopen.

5.3.14 Knelpunten om gebiedgericht beleid te realiseren

Als slotvraag is aan de respondenten van de gebiedscommissies gevraagd wat de belangrijkste knelpunten zijn voor het realiseren van het gebiedsgerichte beleid in hun gebied. Gebrek aan (ruil) grond en (toenemende) bureaucratie werden vaak genoemd. De genoemde knelpunten zouden invloed kunnen hebben op (toekomstige) samenwerking binnen de commissies.

5.3.15 Aanvullende opmerkingen gemaakt door de respondenten

Er is sprake van een breed scala aan commissies uiteenlopend van streekcommissies (adviescommissie artikel 82), stuurgroepen zonder wettelijke status tot *door gemeenten ingesteld commissies*. Het instellen van bestuurscommissies worden door GS veelal een te zwaar instrument gevonden. Het delegeren van bevoegdheden ligt gevoelig. Daar staat tegenover staat dat de bevoegdheden van een adviescommissie beperkt is. Deze kan in feite alleen, al dan niet op verzoek, adviseren. Om deze reden heeft een provincie voor stuurgroepen zonder wettelijke status gekozen. Ze hebben weliswaar geen bevoegdheden, maar ze worden ook niet geremd door een beperkte opdracht.

In Friesland wordt gewerkt met zes gebiedsplatformen. Deze platformen hebben taken op het gebied van het opstellen van een gebiedskader: het initiëren, stimuleren en prioriteren van processen en projecten, en advies uitbrengen aan GS van Friesland over de projectvoorstellen die uit het gebied komen.

Het gebiedsgericht beleid vereist vertrouwen tussen overheden en betrokken organisaties en belangengroepen. Dat ontstaat door continuïteit van het beleid en juist dat ontbreekt te vaak. Het reconstructiebeleid is sinds de aanvang meerdere malen bijgestuurd en daarmee veranderd. De grootste veranderingen zijn financieel veroorzaakt omdat de benodigde middelen niet volledig beschikbaar zijn gesteld. Het beleid is hierop niet aangepast maar de realisering is in tijd vooruit geschoven. Dat gaat een keer wringen omdat 2013 als laatste jaar geldt voor de eerste termijn van PMJP 2007-2013. Bij de mid-termreview in 2010 zal duidelijk worden in hoeverre het beleid zal moeten worden aangepast.

In sommige gebieden is relatief veel grond (landbouwgrond) geclaimd voor de EHS. Beschikbaarheid van ruilgrond voor structuurverbetering van de landbouw is niet beschikbaar. Als gebiedscommissie zelf volledig mandaat zou hebben heeft over het beheer van financiële middelen uit meerjaren programmering ILG, dan zou de uitvoering vele malen sneller tot stand komen.

5.4 Samenvatting van de resultaten

De enquête voor commissies voor het gebiedsgerichte beleid heeft geleid tot een response van 26 personen die de vragenlijst voor hun commissie hebben ingevuld. Het merendeel van de commissies bestaat uit adviescommissies. Omdat er maar één respondent werkzaam was voor een bestuurscommissie is deze commissie verder buiten beschouwing gelaten. Voor de categorie 'overige commissies' is in de meeste gevallen de provincie de initiatiefnemer van deze commissies'. Dit betekent dat de 'overige commissies' geen echte bottom-up commissies zijn.

Vooraf lagere overheden zoals provincies, gemeenten en waterschappen zijn sterk vertegenwoordigd in de commissies (bestaande uit adviescommissies en 'overige commissies'). Burgers zijn slechts beperkt vertegenwoordigd. De commissies hebben gemiddeld vijftien leden. De helft van de commissies bestaat al langer dan vijf jaar. Dit betekent dat de meeste commissies al bestonden voordat het ILG werd ingesteld. Opvallend is dat de provincies zelf sterk in de adviescommissies zijn vertegenwoordigd zijn en in feite dus zichzelf mede adviseert.

De respondenten geven aan dat de adviescommissies zich met vrijwel alle thema's bezighouden. Uitzonderingen vormen de thema's reconstructiegebieden en bodem. In de

praktijk wordt voor de adviescommissies een *governance structure* gebruikt waarin zoveel mogelijk thema's zijn opgenomen. Dit leidt tot een zekere inefficiëntie, veroorzaakt door (i) de mismatch voortvloeiend uit het verschil in optimale ruimtelijk schaalniveaus van de thema's en (ii) een belangenverschil tussen de leden, waardoor er veel overleg- of onderhandelingsstijd om tot overeenstemming te komen nodig is. Mogelijk vormen horizontale interdependenties tussen de thema's een argument om in gebiedscommissies thema-overschrijdend te werk te gaan.

Van de 25 commissies houden zes adviescommissies zich bezig met wettelijke herverkaveling, vijf met sectorale planmatige kavelruil en elf met integrale planmatige kavelruil. Het lijkt er op dat er ca. tien adviescommissies zijn die zich tegelijkertijd met meerdere typen landinrichtingsprojecten bezighouden. Uit de antwoorden blijkt dat niet iedereen vertrouwd is met de nieuwe vormen van herverkaveling of kavelruil.

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat bij adviescommissies activiteiten voorkomen die verder reiken dan hun wettelijke status. In een aantal gevallen is er duidelijk sprake van het uitvoeren van taken - al dan niet gedelegeerd door de provincie - die niet aansluiten bij hun bevoegdheden, bijvoorbeeld:

- het coördineren van geldstromen;
- het geven van opdrachten voor het ontwikkelen van projecten in het gebied;
- geven van opdrachten voor maken van (jaar)programma's voor het gebied;
- doen van betalingen;
- het geven van opdrachten voor uitvoeren van activiteiten.

Dergelijke taken passen beter bij een bestuurscommissie.

Wat betreft lidmaatschap geven alle respondenten (n=25) geven aan dat **niet** iedereen lid kan worden van een gebiedscommissie. Vooral het vertegenwoordigen van een belangengroep is belangrijk om lid te kunnen worden van een gebiedscommissie, gevolgd door het vertegenwoordigen van een thema.

Wat betreft het goed omgaan met tegenstellingen en het oplossen van conflicten in het gebied vindt 75 % van de respondenten dat dit komt doordat alle partijen goed vertegenwoordigd zijn. Meer dan de helft van de respondenten vindt dat alle partijen vertrouwen hebben in de gebiedscommissie. Ongeveer een kwart van de respondenten is van mening dat de besluitvorming vertrouwen geeft. Dit wijst erop dat men in staat is om conflicten en tegenstellingen in de commissie aan te pakken. Het verenigen van meerdere thema's in een gebiedscommissie lijkt te leiden tot een goede afruil van standpunten en kristalliseert zich uit in een gemeenschappelijke besluitvorming en integrale adviezen. Daar staat tegenover dat door overleg- of onderhandelingsstijd om tot overeenstemming te komen er hogere transactiekosten ontstaan

Veruit de meest genoemde reden voor het ontstaan van een gebiedscommissie is dat de provincie vond dat er een gebiedscommissie moest komen. Een tweede belangrijke reden was dat gebiedscommissies leiden tot een duidelijke meerwaarde voor het realiseren van gebiedsgericht beleid. De meeste commissies lijken dus een *top-down* ontstaan te hebben vanuit de provincie.

De coördinatiemechanismen van de commissies uiteen lopen. In de meeste gevallen zijn ze echter niet hiërarchisch of op basis van autoriteit. Bijna 70% van respondenten geeft aan dat wederzijdse aanpassing, gemeenschappelijk opvattingen over wat en hoe het gedaan moet worden en het accepteren van de gelijkwaardigheid van de leden als werkwijze wordt

gehanteerd. Ruim 30% van de respondenten geven aan dat de werkwijze werd bepaald door de richtlijnen, regels en waarborgen vastgelegd in protocollen (opgesteld door de provincie).

Aan de respondenten is gevraagd hoe de besluitvorming binnen de gebiedscommissie plaatsvindt. Van de respondenten geeft 60% consent aan en ongeveer 45% met meerderheid van stemmen. In sommige gevallen moet iedereen voor zijn en is er sprake van een vetorecht. Het consentbeginsel houdt in dat een besluit genomen is, wanneer geen van de aanwezigen beargumenteerd en overwegend bezwaar heeft tegen het nemen van het besluit.

Wat betreft het overnemen van voorstellen van de gebiedscommissie door de provincie geeft bijna 90% van de respondenten aan dat deze vrijwel in zijn geheel worden overgenomen.

Uit het onderzoek blijkt dat volgens de respondenten:

- gebiedscommissies **niet** gezien kunnen worden als een verlengstuk van de provincie;
- de provincies de regie **niet** strak in handen houden;
- gebiedscommissies **niet** alleen een adviserende rol vervullen over de uitvoering van het ILG;
- gebiedscommissie als taak hebben de uitvoering van ILG –projecten te stimuleren;
- de provincies **niet** volledig het gebiedsgericht beleid aan gebiedscommissies delegeert;
- gebiedscommissies een initiërende rol hebben voor ILG-projecten.

Verder blijkt volgens de respondenten dat:

- voor de uitvoering van het ILG de provincie geen taken delegeert aan gebiedscommissies;
- de gebiedscommissies beter dan de provincie weten wat leeft op lokaal niveau voor de thema's van gebiedsgericht beleid;
- de gebiedscommissies beter dan de provincie weten wat op lokaal niveau leeft op het gebied van natuur en landschap;
- de gebiedscommissies er voor zorgen er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden geïnitieerd;
- de lokale aanpak van gebiedscommissies de mogelijkheid van co-financiering door gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en private partijen wordt vergroot;
- de gebiedscommissies dichter bij de mensen staan dan de provincie en daarom beter kunnen inspringen op de wensen en mogelijkheden;
- het beleid van de provincie **niet** goed aansluit bij de lokale omstandigheden;
- de gebiedscommissies **niet** gezien kunnen worden als een uitwerking van een *top-down* benadering door de provincie, maar als een uitwerking van een *bottom-up* benadering gezien kunnen worden.

Wat betreft zelforganisatie en samenwerking in gebiedscommissies vinden de respondenten dat:

- de gebiedscommissie een vorm is van zelforganisatie;
- de leden van een gebiedscommissie **niet** allemaal dezelfde belangen hebben;
- in de gebiedscommissies sprake is van een goede samenwerking tussen de leden;
- in de gebiedscommissie een integrale belangenafweging van alle sectoren plaats vindt;
- de gebiedscommissie **niet** te maken heeft met het nastreven van eigen belang en ander opportunistisch gedrag van de leden.

Als de belangrijkste knelpunten voor het realiseren van het gebiedsgerichte beleid in hun gebied werd door de respondenten vaak gebrek aan (ruil) grond en een toenemende bureaucratie genoemd. Deze knelpunten kunnen invloed hebben op (toekomstige) samenwerking binnen de commissies.

Uit de overige door de respondenten gemaakte opmerkingen blijkt dat onder de door ons gebruikte driedeling bestuurscommissies, adviescommissies en 'overige commissies' een breed scala aan commissies schuil te gaan. Dit geldt vooral voor de categorie 'overige commissies'. Deze loopt uit een van streekcommissies (adviescommissie artikel 82), stuurgroepen zonder wettelijke status tot door gemeenten ingestelde commissies. Het instellen van bestuurscommissies wordt door GS veelal een te zwaar instrument gevonden. Het delegeren van bevoegdheden ligt gevoelig. Daar staat tegenover staat dat de bevoegdheden van een adviescommissie beperkt is. Deze kan in feite alleen, al dan niet op verzoek, adviseren. Om deze reden heeft men in een provincie voor stuurgroepen zonder wettelijke status gekozen. Ze hebben weliswaar geen bevoegdheden, maar ze worden ook niet geremd door een beperkte opdracht.

6 Synthese, conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt een terugkoppeling gemaakt met de onderzoeksvragen zoals deze aan het begin zijn geformuleerd. Nagegaan wordt hoe en in welke mate deze vragen na afloop van het onderzoek kunnen worden beantwoord. Zoals uit hoofdstuk 1 bleek was het doel van dit onderzoek vierledig:

1. Inventariseren van welke soort commissies de Provincies gebruik maken voor de planontwikkeling en uitvoering van het gebiedsgericht beleid;
2. Inzicht krijgen in de status van commissies voor het gebiedsgerichte beleid (bestuurscommissie, adviescommissie of gebiedspartners, zoals een gemeente of waterschap);
3. Inzicht krijgen in de taken, bevoegdheden en het functioneren van deze commissies;
4. Inzicht krijgen in de benadering en werkwijze van deze commissies: sectoraal, d.w.z. gericht op één thema (natuur, landschap, landbouw, water, e.d.), of meer gebiedsgericht en integraal (d.w.z. meerdere thema's omvattend).

De uitkomsten van dit onderzoek maken het mogelijk om deze vragen als volgt te beantwoorden.

De provincies maken voor de planontwikkeling en uitvoering van het gebiedsgerichte beleid gebruik van commissies waarvan de helft vijf jaar of langer bestaat (Dus reeds voor het inwerking treden van het ILG op 1 januari 2007). Deze commissies houden zich met meerdere thema's (sectoren) bezig en zijn dus veelal integraal gericht. Vooral lagere overheden zoals provincies, gemeenten en waterschappen zijn sterk vertegenwoordigd in de commissies. Burgers zijn slechts beperkt vertegenwoordigd. Dit wijst op geringe deelname van de lokale burger of lokale grondeigenaar. De respondenten vonden dat de deelnemers in de commissie niet altijd dezelfde belangen hebben.

Er wordt in hoofdzaak gebruik gemaakt van (advies)commissies krachtens artikel 82 van de Provinciewet. In de praktijk komen bestuurscommissies ingesteld krachtens artikel 81 nauwelijks voor. Provincies zijn in het kader van de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) niet verplicht om bestuurscommissies in te stellen en hebben blijkbaar voorkeur voor adviescommissies. Voorts kunnen leden van GS en PS geen lid zijn van dergelijke bestuurscommissie waardoor directe invloed van GS en PS relatief beperkt kan zijn. Als ze zelf niet direct betrokken zijn geven ze een deel van hun invloed uit handen. Het instellen van bestuurscommissies wordt door GS veelal een te zwaar instrument gevonden. Blijkbaar ligt het delegeren gevoelig.

Het gebruik van bestuurs- en adviescommissies verschilt sterk per provincie. Van de geïnterviewde provincies maken er twee noch gebruik van bestuurscommissies noch van adviescommissies. Van de geïnterviewde commissies kan ca. 20% niet onder bestuurscommissies of adviescommissies gerangschikt worden. Zij vallen onder de categorie 'overige commissievormen'. Uit het onderzoek blijkt dat voor de instelling van dergelijke commissies de provincie het initiatief heeft genomen en/of neemt ook deel aan deze commissies. Dit betekent dat de 'overige commissies' vermoedelijk hun oorsprong hebben in artikel 82 van de Provinciewet, en niet als een echte bottom-up commissie kan worden beschouwd.

De taken van de commissies gaan dikwijls verder dan hun wettelijke status. Gezien de status van de adviescommissies kunnen zij bijvoorbeeld niet optreden als opdrachtgever en niet verantwoordelijk zijn voor betalingen terwijl dit wel in de praktijk voorkomt. Daar staat

tegenover dat het gebiedsgerichte beleid vrijwel nooit volledig wordt gedelegeerd aan gebiedscommissies. Opvallend is dat de respondenten vinden dat (i) de gebiedscommissies beter dan de provincies weten wat leeft op lokaal niveau voor de thema's van het gebiedsgerichte beleid en (ii) het beleid van de provincie niet altijd goed aansluit bij de lokale omstandigheden.

Uit de resultaten van de enquête komt een positief zelfbeeld van de commissies naar voren. Dit uit zich in de beoordeling op het eigen functioneren, de goede onderlinge samenwerking, taken die worden verricht en de sleutelrol die ze zichzelf toekennen. De visies van de commissies komen niet altijd overeen met die van de provincies.

De commissies zijn integraal gericht waarbij de thema's bodem en reconstructie zandgebieden minder vaak voorkomen. In principe bestaat er voor elk ILG-thema, zoals water, landbouw, natuur en landschap een optimale bestuurlijke schaal die moet worden afgestemd op de ruimtelijke dimensie van het thema. Voor water kan bijvoorbeeld het stroomgebied het optimale ruimtelijke schaalniveau zijn, terwijl voor het thema natuur dat het niveau van de biotopen kan zijn. Het toegepaste bestuurlijke schaalniveau van de commissies valt niet altijd samen met de optimale ruimtelijke schaal van de thema's.

Gebiedscommissie als governance structure

Op basis van een mogelijke mismatch tussen ruimtelijke dimensie van het thema en het bestuurlijke schaalniveau zou men kunnen verwachten dat gebiedscommissies veelal thema-specifiek zijn. Er is immers geen reden om aan te nemen dat de optimale niveaus voor alle thema's aansluiten bij het bestuurlijke schaalniveau. Voor landschap zou men een andere samenstelling en takenpakket verwachten dan voor bijvoorbeeld landbouw. De empirie toont echter aan dat men in de praktijk de gebiedscommissies als een *governance structure* gebruikt waarin zoveel mogelijk thema's zijn opgenomen. De gebiedscommissies geven aan dat ze er voor zorgen dat integraal gebiedspecifieke doelen worden geïnitieerd en afgewogen en dat er goed samengewerkt wordt tussen de leden. Vanwege de extra transactiekosten (inclusief coördinatiekosten, e.d.) leidt dit tot een zekere inefficiëntie. Aanwijzingen voor extra transactiekosten en andere inefficiëntie zijn volgens de respondenten:

- het instellen van gebiedscommissies niet tot lagere coördinatiekosten leidt vergeleken met wanneer het geheel aan de provincie wordt overgelaten (tabel 5.8 h);
- dat de samenwerking in gebiedscommissies niet tot lagere kosten leidt bij de voorbereiding van het gebiedsgerichte beleid (tabel 5.9 b);
- dat de samenwerking in gebiedscommissies niet tot lagere kosten leidt bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid (tabel 5.9 c).

Dat staat tegenover dat horizontale interdependenties tussen de thema's een argument kunnen vormen om in gebiedscommissies thema-overschrijdend te werk te gaan. Aanwijzingen voor horizontale interdependenties kunnen zijn de mate waarin men in staat is om tegenstellingen of conflicten in het gebied op te lossen en te komen tot een goede integrale afweging (afruil) van belangen (zie hiervoor paragraaf 5.3.5, 5.3.12 en 5.3.13):

- het merendeel van de respondenten vindt de gebiedscommissies goed in staat zijn om tegenstellingen of conflicten in het gebied op te lossen;
- ruim 75% van de respondenten vindt dat komt doordat alle partijen goed vertegenwoordigd zijn;
- een kwart is van mening dat de besluitvorming vertrouwen geeft.

Dit wijst erop dat men goed in staat is om conflicten en tegenstellingen in de commissie aan te pakken. Het verenigen van meerdere thema's in een gebiedscommissie lijkt te leiden tot

een goede afruil van standpunten en kristalliseert zich uit in een gemeenschappelijke besluitvorming en integrale adviezen. Wij tekenen hierbij aan dat:

- er geen uitspraak kan worden gedaan of gebiedscommissies goed in staat zijn om conflicten met *derden* in het gebied op te lossen;
- de respondenten vinden dat de gebiedscommissies er voor zorgen dat integraal gebiedspecifieke doelen worden geïnitieerd;
- er geen uitspraak kan worden gedaan of de gebiedscommissies er voor zorgen dat er integraal gebiedspecifieke doelen worden gerealiseerd;
- de respondenten vinden dat in de gebiedscommissies sprake is van een goede samenwerking tussen de leden;
- de respondenten vinden dat in de gebiedscommissies een integrale belangenafweging van alle sectoren plaats vindt.

Het Investeringsbudget Landelijk Gebeid (ILG) is een in meerdere opzichten ingrijpend proces. In het nieuwe sturingsarrangement dat daarbij hoort, spelen commissies voor gebiedsgericht beleid een rol. Dit rapport probeert inzicht te geven in de manier waarop zij functioneren en bijdragen aan het beleid. Het betreft een eerste onderzoek en heeft in die zin een wat inventariserend karakter. Niettemin lijken de commissies een significante rol te spelen. Als zodanig is het van belang hun rol mee te nemen in een eventuele toekomstige evaluatie van het ILG.

Literatuur

- Bargeman, B., 1996. *Associaties in de vrije tijd*. Vrijetijd studies, 14 (Hardloopverslaving, verenigingsleven, stedentoeerisme): pp. 34-49.
- Cash, D.W., Adger, W.N., Berkes, F., Garden, P., Lebel, L., Olsson, P., Pritchards, L. and Young, O., 2006. *Scale and cross-scale dynamics; Governance and information in a multi-level world*. Ecology and Society 11(2): 8.
- Cornes, R. and Sandler, T., 1996. *The theory of externalities, public goods and club goods*. Second Edition. Cambridge University Press, Cambridge, 590 p.
- CPB, 1997. Challenging Neighbours; Rethinking German and Dutch Economic Institutions. Springer, Berlin, 592 p.
- Dienst Landelijk gebied (DLG), *Verkavelen met Wet inrichting landelijke gebied (WILG); Handleiding voor de toepassing van een inrichtingsplan, verkaveling of planmatige kavelruil op grond van de WILG*. Interprovinciaal Overleg, Dienst Landelijk Gebied en Kadaster, DLG Utrecht, 36 pp.
- Douma, S.W. and Schreuder, H., 2002. *Economic Approaches to Organizations*. Third Edition, Prentice Hall International, London, 282 p.
- Hawkins, D., Lake, D.A., Nielson, D. and Tierney, M.J., 2003. *Delegation Under Anarchy; States, International Organisations, and Principal-Agent Theory*. www.internationalorganizations.org.
- Jones, M., Jones, R. and Wood, M., 2004. *An introduction to political geography; Space, place and politics*. London, Routledge.
- Koopmans, L., Wellink, A.H.E.M., de Kam, C.A. en Woltjer, H.J., 1999. *Overheidsfinanciën*. Negende druk, Stenfert Kroese, Wolters-Noordhoff, Groningen, 291 p.
- Mintzberg, H., 2006. *Organisatiestructuren*. Pearson Education Benelux, 325 p.
- Ruys, P.H.M., Van de Brink, R. and Seminov, R., 2000. 'Values and Governance structures'. In: Ménard, C. (Eds.), *Institutions, Contracts and Organizations; Perspectives from New Institutional Economics*. Edward Elgar, Cheltenham. UK/ Northampton, USA, pp. 422-445.
- Schram, A.J.H.C., Verbon, H.A.A. en Van der Winden, F.A.A.M. (2000), *Economie van de Overheid*. Tweede Editie. Academic Service Economie en Bedrijfskunde, Schoonhoven, 322 p.
- Slangen, L.H.G., Loucks, L.A. and Slangen, A.H.L., 2008. *Institutional Economics and Economic Organisation Theory; An integrated approach*. Wageningen Academic Publishers, ISBN 978-90-8686-077-7, 431 p.
- Teulings, C., Bovenberg, L. en Van Dalen, H., 2005. *De cirkel van de goede intenties; De economie van het publiek belang*. Amsterdam University Press, Amsterdam, 155 p.
- Veldkamp, A., Polman, N., Reinhard, S. and Slingerland, M., 2009. *From scaling to governance of the land system; Bridging ecologic and economic perspectives*. Paper written in the context of the IP/OP 'Scaling and Governance' Research Program, which has been spearheaded by Wageningen University and Research (Wageningen UR), Wageningen/ Den Haag.
- Wolfson, D.J., 1988. *Publieke sector en economische orde*. Wolters-Noordhoff, Groningen, 397 p.
- Wolfson, D.J., 2001. *Theorie en toepassingen van de economische politiek*. Uitgeverij Coutinho, Bussum, 255p.

Bijlage 1 Provinciewet: Hoofdstuk V De commissies

(Tekst zoals deze geldt op 22 januari 2009)

Artikel 80

1. Provinciale staten kunnen statencommissies instellen die besluitvorming van provinciale staten kunnen voorbereiden en met gedeputeerde staten of de commissaris kunnen overleggen. Zij regelen daarbij de taken, de bevoegdheden, de samenstelling en de werkwijze, daaronder begrepen de wijze waarop de leden van provinciale staten inzage hebben in stukken waaromtrent door de commissie geheimhouding is opgelegd. Deze inzage kan slechts worden geweigerd voor zover zij in strijd is met het openbaar belang.
2. De commissaris en de gedeputeerden zijn geen lid van een statencommissie.
3. Bij de samenstelling van een statencommissie zorgen provinciale staten, voor zover het de benoeming betreft van leden van provinciale staten, voor een evenwichtige vertegenwoordiging van de in provinciale staten vertegenwoordigde groeperingen.
4. Een lid van provinciale staten is voorzitter van een statencommissie.
5. De artikelen 19, tweede lid, 21, tweede lid, 22 en 23 zijn van overeenkomstige toepassing op een vergadering van een statencommissie, met dien verstande dat in artikel 19, tweede lid, voor «de commissaris» wordt gelezen «de voorzitter van een statencommissie», in artikel 21, tweede lid, voor «Een gedeputeerde» wordt gelezen «De commissaris of een gedeputeerde» en in artikel 23, vijfde lid, voor «artikel 25» wordt gelezen «artikel 91».

Artikel 81

1. Provinciale staten, onderscheidenlijk gedeputeerde staten, kunnen bestuurscommissies instellen die bevoegdheden uitoefenen die hun door provinciale staten, onderscheidenlijk gedeputeerde staten, zijn overgedragen. Zij regelen daarbij de taken, de bevoegdheden, de samenstelling en de werkwijze, daaronder begrepen de wijze waarop zij inzage hebben in de stukken waaromtrent door een bestuurscommissie geheimhouding is opgelegd. Deze inzage kan slechts worden geweigerd voor zover zij in strijd is met het openbaar belang.
2. De commissaris en de gedeputeerden zijn geen lid van een door provinciale staten ingestelde bestuurscommissie. Leden van provinciale staten zijn geen lid van een door gedeputeerde staten ingestelde bestuurscommissie.
3. De artikelen 136, tweede lid, 137 en 138 zijn van overeenkomstige toepassing op een besluit tot instelling van een bestuurscommissie.
4. De artikelen 19, tweede lid, 22 en 23, eerste tot en met vierde lid, zijn van overeenkomstige toepassing ten aanzien van de vergadering van een door provinciale staten ingestelde bestuurscommissie, met dien verstande dat in artikel 19, tweede lid, voor «de commissaris» wordt gelezen: de voorzitter van een bestuurscommissie.
5. Voor zover zulks in verband met de aard en omvang van de overgedragen bevoegdheden nodig is, regelen gedeputeerde staten de openbaarheid van vergaderingen van een door hen ingestelde bestuurscommissie.

Artikel 82

1. Provinciale staten of gedeputeerde staten kunnen andere commissies dan bedoeld in de artikelen 80, eerste lid, en 81, eerste lid, instellen.
2. Artikel 81, tweede lid, is op een andere commissie van overeenkomstige toepassing, met uitzondering van een commissie die is ingesteld om te adviseren over de beslissing op ingediende bezwaarschriften en een commissie belast met de behandeling van en de advisering over klachten.
3. Provinciale staten of gedeputeerde staten regelen ten aanzien van een door hen ingestelde andere commissie de openbaarheid van de vergaderingen.
4. De artikelen 136, tweede lid, 137 en 138 zijn van overeenkomstige toepassing op een besluit tot instelling van een andere commissie.

Artikel 83

1. Provinciale staten, onderscheidenlijk gedeputeerde staten, regelen ten aanzien van de door hen ingestelde bestuurscommissies de verantwoording aan provinciale staten, onderscheidenlijk gedeputeerde staten.

2. Provinciale staten, onderscheidenlijk gedeputeerde staten, kunnen besluiten en andere, niet-schriftelijke, beslissingen gericht op enig rechtsgevolg van een door provinciale staten, onderscheidenlijk gedeputeerde staten, ingestelde bestuurscommissie vernietigen. Provinciale staten kunnen hun bevoegdheid tot schorsing delegeren aan gedeputeerde staten. Ten aanzien van de vernietiging van niet-schriftelijke beslissingen gericht op enig rechtsgevolg zijn de afdelingen 10.2.2. en 10.2.3. van de Algemene wet bestuursrecht van overeenkomstige toepassing.

3. Voor zover zulks in verband met de aard en de omvang van de overgedragen bevoegdheden nodig is, regelen provinciale staten onderscheidenlijk gedeputeerde staten het overige toezicht op de uitoefening van de bevoegdheden door een door hen ingestelde bestuurscommissie. Dit overige toezicht kan mede de goedkeuring omvatten van beslissingen van een bestuurscommissie. De goedkeuring kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang. Ten aanzien van de goedkeuring van andere beslissingen dan besluiten is afdeling 10.2.1 van de Algemene wet bestuursrecht van overeenkomstige toepassing.

Artikel 84 [Vervallen per 12-03-2003]

Artikel 85 [Vervallen per 12-03-2003]

Artikel 86 [Vervallen per 12-03-2003]

Artikel 87 [Vervallen per 12-03-2003]

Artikel 88 [Vervallen per 12-03-2003]

Artikel 89 [Vervallen per 12-03-2003]

Artikel 90 [Vervallen per 12-03-2003]

Artikel 91

1. Een commissie kan in een besloten vergadering, op grond van een belang, genoemd in artikel 10 van de Wet openbaarheid van bestuur, omtrent het in die vergadering met gesloten deuren behandelde en omtrent de inhoud van de stukken die aan de commissie worden overgelegd, geheimhouding opleggen. Geheimhouding omtrent het in een besloten vergadering behandelde wordt tijdens die vergadering opgelegd. De geheimhouding wordt door hen die bij de behandeling aanwezig waren en allen die van het behandelde of de stukken kennis dragen, in acht genomen totdat de commissie haar opheft.

2. Op grond van een belang, genoemd in artikel 10 van de Wet openbaarheid van bestuur, kan de geheimhouding eveneens worden opgelegd door de voorzitter van de commissie, gedeputeerde staten en de commissaris van de Koning, ieder ten aanzien van stukken die zij aan de commissie overleggen. Daarvan wordt op de stukken melding gemaakt. De geheimhouding wordt in acht genomen totdat het orgaan dat de verplichting heeft opgelegd, dan wel provinciale staten haar opheffen.

3. Indien de commissie zich ter zake van het behandelde waarvoor een verplichting tot geheimhouding geldt tot provinciale staten heeft gericht, wordt de geheimhouding in acht genomen totdat provinciale staten haar opheffen.

Bijlage 2 Vragenlijst voor provincies

I Het onderzoek

In **opdracht** van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) voert het Landbouw Economisch Instituut (LEI) in samenwerking met Wageningen Universiteit een onderzoek uit naar gebiedscommissies. Doel van het onderzoek is het geven van een analyse van gebiedscommissies en hun rol bij de planontwikkeling, het bepalen van inhoud en het faciliteren bij de invulling van het gebiedsgerichte beleid.

Het **doel** van deze vragenlijst is het inventariseren van welke soort commissies uw Provincie gebruik maakt voor de planontwikkeling en uitvoering van het gebiedsgericht beleid.

De enquête bestaat uit vijf onderdelen. Deel I is het algemene deel. De bestuurscommissies, conform artikel 81 van de Provinciewet, voor het gebiedsgerichte beleid komen aan de orde in deel II. Deel III richt zich op gebiedscommissies (conform artikel 82 van de Provinciewet en dus meestal in de vorm adviescommissies) voor het gebiedsgerichte beleid en deel IV richt zich op de gebiedspartners voor het gebiedsgerichte beleid. Deel V bestaat uit een aantal slotvragen.

II Achtergrondinformatie met toelichting commissies

Met de vaststelling van de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG 2006) en de uitvoering van de Agenda Vitaal Platteland door het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) is vanaf 1 januari 2007 de aansturing van het landelijke gebied veranderd. Met het ILG krijgen de provinciale overheden verantwoordelijkheden voor ontwikkeling en uitvoering van gebiedsgericht beleid met de inzet van rijksmiddelen, eigen middelen en andere geldstromen.

De kern van de nieuwe sturingsfilosofie is dat provincies de regie voeren bij de programmering en uitvoering van het beleid van Rijk en provincie voor het landelijke gebied. Provincies kunnen hierbij gebruik maken van **bestuurscommissies**, **gebiedscommissies** en **gebiedspartners** (zoals gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties).

Na een eerste verkenning is onze indruk dat bestuurscommissies, gebiedscommissies en gebiedspartners door de provincies naast elkaar worden gebruikt. Voor ons onderzoek is het van belang om scherp te krijgen om wat voor een soort 'commissie' het gaat en wat haar taken en bevoegdheden zijn. In het onderstaande geven we voor het maken van een helder onderscheid eerst een omschrijving van de verschillende soorten commissies.

(1) Bestuurscommissies

De provincie kan, op grond van **Provinciewet artikel 81**, bestuurscommissies instellen die bevoegdheden uitoefenen die door provinciale staten, in casu gedeputeerde staten (GS)), aan hen zijn overgedragen. Dit betekent dat GS taken en bevoegdheden kan **delegeren** aan de bestuurscommissies, conform artikel 81 van de Provinciewet en artikel 2 van de WILG.

(2) Gebiedscommissies voor de uitvoering van het gebiedsgericht beleid

Naast of in plaats van bestuurscommissies kan de provincie voor het gebiedsgerichte beleid ook gebruik maken van gebiedscommissies. Er kunnen verschillende soorten gebiedscommissies worden onderscheiden:

1. Adviescommissie krachtens artikel 82 van de Provinciewet;
2. Adviescommissie krachtens artikel 82 van de Provinciewet en genoemd in artikel 17 van de WILG (landinrichting);
3. Overige commissievormen waarbij sprake is van commissies op basis van samenwerkingsverbanden waarbij de betrokken partijen zelf de status, samenstelling, en taken bepalen.

Hieruit blijkt dat de provincie (in dit geval GS) op grond van artikel 82 van de Provinciewet ook andere commissies dan **bestuurscommissies** kan instellen. Hieronder vallen bijvoorbeeld gebiedscommissies in de vorm van adviescommissies. Volgens artikel 1 van de WILG is een gebiedscommissie een commissie ingesteld krachtens artikel 82 van de Provinciewet om te **adviseren** over de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid. Een verschil met een bestuurscommissie is dat een gebiedscommissie alleen een adviserende rol heeft. Er is dus geen sprake van overdracht van publiekrechtelijke taken en bevoegdheden.

Adviescommissies

Het instellen van een adviescommissie door provincies gebeurt veelvuldig. Zo zijn met de komst van de Reconstructiewet concentratiegebieden in 2002 reconstructiecommissies ingesteld. Dit zijn allen adviescommissies.

Ook voor landinrichting zijn diverse adviescommissies actief. Een belangrijke reden hiervoor vindt zijn oorsprong in het onderdeel Landinrichting (Hoofdstuk 4) van de WILG. Daarin is bepaald dat GS pas kunnen besluiten tot toepassing van een landinrichting na het horen van de gebiedscommissie (Artikel 17 WILG). Dit betekent dat GS, alvorens zij een inrichtingsplan vaststelt, officieel deze commissie moet horen. Uit artikel 1 van de WILG blijkt dat dit een **adviescommissie** is, ingesteld krachtens artikel 82 van de provinciewet. Tot nu toe is dit de enige wettelijke verplicht -volgens de WILG- ingestelde 'gebiedscommissie'.

De regels voor de adviescommissie worden vastgesteld door GS. Deze regels hebben betrekking op taken, samenstelling, zittingsperiode, besluitvorming, werkwijze, vergoeding, e.d.. Deze regels worden gepubliceerd in de vorm van een reglement.

Tot de **overige commissievormen** behoren commissies op basis van samenwerkingsverbanden waarbij de betrokken partijen zelf de status, samenstelling, en taken bepalen. Het kan hier een commissie betreffen met overwegend adviserende taken en bevoegdheden op persoonlijke titel. Voorst is er sprake van een bottom-up benadering. Heeft een lagere overheid hier een trekkende rol dan wordt deze commissie gerekend tot de gebiedspartners.

(3) Gebiedspartners voor de uitvoering van het gebiedsgericht beleid

Onder gebiedspartners verstaan wij bestaande organisaties, zoals waterschappen, gemeenten, nationale landschappen, provinciale landschappen, landinrichtingscommissies (ingesteld vóór 1 januari 2007) etc. Zij zijn niet speciaal voor de uitvoering van de WILG en ILG ingesteld. Een gebiedspartner kan dus een lagere overheid zijn (gemeenten en waterschappen) met eigen taken en bevoegdheden. Het is ook mogelijk dat een gebiedspartner een privaatrechtelijke rechtspersoon is, zoals een provinciaal landschap. Gebiedspartners kunnen meer themagericht zijn.

VRAGENLIJST PROVINCIES EN GEBIEDSCOMMISSIES

I Algemeen

1. Vragen over uw provincie (het gaat om de situatie in 2008)

- a) Naam van uw provincie:
.....
- b) Naam van afdeling:
.....
- c) Wat is uw functie:
.....
- d) Hoe lang bekleedt u deze functie al?..... jaar

2. Wat is de insteek van uw provincie bij gebiedsgericht beleid in het kader van het ILG? (graag aankruisen, meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Een centrale aansturing vanuit de provincie
- ☐ Een aansturing waarbij meer aan de lokale partijen wordt overgelaten met een BESLISSENDE rol voor de provincie
- ☐ Een aansturing waarbij meer aan de lokale partijen wordt overgelaten met een BEPERKTE rol voor de provincie.

3. Wat is volgens u momenteel belangrijk voor gebiedsgerichte vraagstukken in uw provincie? (graag aankruisen)

a) Een integrale aanpak (gericht op meerdere thema's zoals natuur, landbouw, water en landschap)	1 ☐ Helemaal niet belangrijk	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Zeer belangrijk	☐ Geen mening
b) Inbreng van lokale partijen	1 ☐ Helemaal niet belangrijk	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Zeer belangrijk	☐ Geen mening
c) De inbreng van de provincie	1 ☐ Helemaal niet belangrijk	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Zeer belangrijk	☐ Geen mening

II Bestuurscommissies voor gebiedsgericht beleid

4. Zijn er bestuurscommissies voor gebiedsgericht beleid, conform artikel 81 van de Provinciewet en/of artikel 2 van de WILG in uw provincie?

- ☐ Ja, (aantal invullen)
- ☐ Nee, ga verder naar vraag 8

5. Voor hoeveel procent dekken bestuurscommissies de oppervlakte van uw provincie?

- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie voor 100%;
- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie tussen 50 - 100%;
- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie tussen 25 - 50%;
- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie voor minder dan 25%.

**6. De bestuurscommissies zijn actief op de volgende thema's:
(graag aankruisen, meerdere antwoorden mogelijk)**

Landinrichting (WILG)	Landbouw	Natuur	Landschap	Water	Recreatie	Bodem	Reconstructie	Sociaal economische vitalisering
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

**7. De bestuurscommissies in uw provincie zijn betrokken bij
(graag aankruisen, meerdere antwoorden mogelijk)**

- ☐ Het opstellen van plannen wat er in het gebied moet gebeuren;
- ☐ Het ontwikkeling van projecten in het gebied;
- ☐ Het maken van (jaar)programma's voor het gebied;
- ☐ Het programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied;
- ☐ Het adviseren aan GS over projecten die buiten de gebiedscommissies om worden ingediend;
- ☐ Het doen van betalingen voor verrichte activiteiten;
- ☐ Het geven opdracht voor uitvoeren van activiteiten;
- ☐ Het dragen van verantwoordelijkheid voor het halen van taakstellingen;
- ☐ Het monitoren van de voortgang van projecten;
- ☐ Het rapporteren over de voortgang van projecten;
- ☐ Het aanjagen van projecten
- ☐ Het coördineren van geldstromen in het gebied
- ☐ Anders,

III Onderdeel gebiedscommissies voor gebiedsgericht beleid

8. Zijn er gebiedscommissies (in het kader van het ILG) zijnde adviescommissie krachtens artikel 82 van de Provinciewet in uw provincie?

- ☐ Ja, (graag aantal invullen)
- ☐ Nee, ga verder naar vraag 9

9. Zijn er gebiedscommissies krachtens artikel 82 van de Provinciewet en genoemd in artikel 17 van de WILG (landinrichting) in uw provincie?

- ☐ Ja, (graag aantal invullen)
- ☐ Nee, ga verder naar vraag 14

10. Voor hoeveel procent dekken gebiedscommissies de oppervlakte van uw provincie?

- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie voor 100%;
- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie tussen 50 - 100%;
- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie tussen 25 - 50%;
- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie voor minder dan 25%;

**11. De gebiedscommissies zijn actief op de volgende thema's:
(graag aankruisen, meerdere antwoorden mogelijk)**

Landinrichting (WILG)	Landbouw	Natuur	Landschap	Water	Recreatie	Bodem	Reconstructie	Sociaal economische vitalisering
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. In hoeverre bent u het eens of oneens met de onderstaande stellingen?

	1 ☐ Helemaal mee eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal mee oneens	☐ Geen mening
a) De gebiedscommissies hebben een adviserende rol						
b) De gebiedscommissies zijn belangrijk bij de uitvoering van beleid	☐ Helemaal mee eens	☐	☐	☐	☐ Helemaal mee oneens	☐ Geen mening

**13. Gebiedscommissies in uw provincie zijn betrokken bij.....
(graag aankruisen, meerdere antwoorden mogelijk)**

- ☐ Het opstellen van plannen wat er in het gebied moet gebeuren;
- ☐ Het ontwikkeling van projecten in het gebied;
- ☐ Het maken van (jaar)programma's voor het gebied;
- ☐ Het programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied;
- ☐ Het adviseren aan GS over projecten die buiten de gebiedscommissies om worden ingediend;
- ☐ Het doen van betalingen voor verrichte activiteiten;
- ☐ Het geven van opdracht voor uitvoeren van activiteiten;
- ☐ Dragen verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van taakstellingen.
- ☐ Het monitoren van de voortgang van projecten;
- ☐ Het rapporteren over de voortgang van projecten;
- ☐ Het aanjagen van projecten

- ☐ Het coördineren van geldstromen in het gebied;
- ☐ Anders,

IV Onderdeel gebiedspartners

14. Wordt er in uw provincie voor de uitvoering van het gebiedgerichte beleid gebruik gemaakt van gebiedspartners?

- ☐ Ja, (graag aantal aangeven)
- ☐ Nee, ga verder naar vraag 18

15. Met welke gebiedspartners wordt in uw provincie samengewerkt? (graag ook aantal invullen)

Gebiedspartners	Aantal in uw provincie
Waterschappen	
Gemeenten	
Nationale landschap	
Provinciaal landschap	
National Park	
Landinrichtingscommissies, ingesteld vóór 1 januari 2007	
Reconstructie Commissies, ingesteld vóór 1 januari 2007	
Bestuurlijke Overlegcommissies	
Andere	
.....	

16. Voor hoeveel procent dekken gebiedspartners de oppervlakte van uw provincie?

- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie voor 100%;
- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie tussen 50 - 100%;
- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie tussen 25 - 50%;
- ☐ Deze dekken de oppervlakte van de provincie voor minder dan 25%.

17. Bepaalde gebiedspartners (zoals waterschappen en gemeenten) hebben hun eigen taken en bevoegdheden. Heeft dit gevolgen voor het gebiedsgerichte beleid?

- ☐ Nee
- ☐ Ja

Zo ja, welke?.....

18. Maakt uw provincie gebruik van overige commissievormen, waarbij status, samenstelling en taken door commissie zelf worden bepaald en die bottom-up ontstaan?

- ☐ Ja,.....(graag aantal invullen)
- ☐ Nee

V SLOTVRAGEN

19. Wat zijn de belangrijkste knelpunten voor het realiseren van het gebiedsgerichte beleid in uw provincie (meerdere antwoorden mogelijk)?

- ☐ Gebrek aan financiële middelen
- ☐ Gebrek aan menskracht
- ☐ Gebrek aan deskundige mensen
- ☐ Andere, nl.
- ☐ Andere, nl.....
- ☐

20. Wat is er in uw provincie veranderd na de invoering van het ILG?

[illegible]

Bijlage 3 Vragenlijst voor commissies voor gebiedsgericht beleid

Leeswijzer

Aan de vragenlijst af gaat een toelichting over het doel van de vragenlijst en de mogelijke gebiedscommissies vooraf. Als u de formele status van uw commissie kent kunt u de toelichting overslaan. De vragenlijst zelf bestaat uit vijf onderdelen. Deel I bestaat uit 2 vragen en is voor iedereen. In vraag 2 van Deel I wordt gevraagd naar de status van uw commissie en wordt een doorverwijzing gegeven naar de onderdelen die voor u van belang

I Het onderzoek

In **opdracht** van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) voert het Landbouw Economisch Instituut (LEI) in samenwerking met Wageningen Universiteit een onderzoek uit naar gebiedscommissies. Doel van het onderzoek is het maken van een analyse van gebiedscommissies en hun rol bij de planontwikkeling, het bepalen van inhoud en het faciliteren bij de invulling van het gebiedsgerichte beleid.

Doel van deze vragenlijst:

1. Inzicht krijgen in de status van commissies voor het gebiedsgerichte beleid (bestuurscommissie, adviescommissie of gebiedspartners);
2. Inzicht krijgen in de taken, bevoegdheden en het functioneren van deze commissies;
3. Inzicht krijgen in de benadering en werkwijze van deze commissies: sectoraal, d.w.z. gericht op één thema (natuur, landschap, landbouw, water, e.d.), of meer gebiedsgericht en integraal (d.w.z. meerdere thema's omvattend).

De enquête bestaat uit vijf onderdelen. Deel I is het algemene deel. Daarna komt in Deel II de bestuurscommissies, conform artikel 81 van de Provinciewet, voor het gebiedsgerichte beleid komen aan de orde. Deel III richt zich op gebiedscommissies (conform artikel 82 van de Provinciewet en dus meestal in de vorm adviescommissies) voor het gebiedsgerichte beleid en deel IV richt zich op de gebiedspartners voor het gebiedsgerichte beleid. Deel V bestaat uit een aantal slotvragen.

II Toelichting van de commissies

a) Bestuurscommissies

De provincie kan op grond van Provinciewet, artikel 81, **bestuurscommissies** instellen die bevoegdheden uitoefenen die hen door provinciale staten, in casu gedeputeerde staten (GS), zijn overgedragen. Dit betekent dat GS taken en bevoegdheden kan **delegeren** aan een bestuurscommissie, conform artikel 81 van de Provinciewet en artikel 2 van de WILG.

b) Gebiedscommissies voor het gebiedsgericht beleid

Naast of in plaats van bestuurscommissies kan de provincie voor het gebiedsgerichte beleid ook gebruik maken van gebiedscommissies. Er kunnen verschillende soorten gebiedscommissies worden onderscheiden:

1. Adviescommissie krachtens artikel 82 van de Provinciewet
2. Adviescommissie krachtens artikel 82 van de Provinciewet en genoemd in artikel 17 van de WILG (landinrichting);

3. Overige commissievormen waarbij sprake is van commissies op basis van samenwerkingsverbanden waarbij de betrokken partijen zelf de status, samenstelling, en taken bepalen.

Hieruit blijkt dat de provincie (in dit geval GS) op grond van artikel 82 van de Provinciewet ook andere commissies dan **bestuurscommissies** kan instellen. Daaronder vallen bijvoorbeeld gebiedscommissies in de vorm van adviescommissies. Volgens artikel 1 van de WILG is een gebiedscommissie een commissie ingesteld krachtens artikel 82 van de Provinciewet om te **adviseren** over de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid. Een verschil met een bestuurscommissie is dat een gebiedscommissie alleen een adviserende rol heeft. Er is dus geen sprake van overdracht van publiekrechtelijke taken en bevoegdheden.

De regels voor de adviescommissie worden vastgesteld door GS. Deze regels hebben betrekking op taken, samenstelling, zittingsperiode, besluitvorming, werkwijze, vergoeding, e.d.. Deze regels worden gepubliceerd in de vorm van een reglement. Het instellen van een adviescommissie door provincies gebeurt veelvuldig. Zo zijn met de komst van de Reconstructiewet concentratiegebieden in 2002 reconstructiecommissies ingesteld. Dit zijn allen adviescommissies.

Ook voor landinrichting zijn diverse adviescommissie actief. Een belangrijke reden hiervoor is het onderdeel Landinrichting (Hoofdstuk 4) van de WILG. Daarin is bepaald dat GS pas kunnen besluiten tot toepassing van een landinrichting na het horen van de gebiedscommissie (Artikel 17 WILG). Dit betekent dat GS, alvorens zij een inrichtingsplan vaststelt, officieel deze commissie moet horen. Uit artikel 1 van de WILG blijkt dat dit een **adviescommissie** is, ingesteld krachtens artikel 82 van de provinciewet. Tot nu toe is dit de enige wettelijke verplicht - krachtens de WILG - ingestelde 'gebiedscommissie'.

Tot de overige commissievormen behoren commissies op basis van samenwerkingsverbanden waarbij de betrokken partijen zelf de status, samenstelling en taken bepalen. Het kan hier een commissie betreffen met overwegend adviserende taken en bevoegdheden op persoonlijke titel. Voort is er sprake van een bottom-up benadering. Heeft een lagere overheid hier een trekkende rol dan wordt deze commissie gerekend tot de gebiedspartners.

c) Gebiedspartners voor de uitvoering van het gebiedsgericht beleid

Gebiedspartners zijn bestaande organisaties, zoals waterschappen, gemeenten, nationale landschappen, provinciale landschappen, etc. Zij zijn **niet** speciaal voor de uitvoering van de WILG en ILG ingesteld. Een gebiedspartner kan dus een lagere overheid zijn (gemeenten en waterschappen) met eigen taken en bevoegdheden. Het is ook mogelijk dat een gebiedspartner een privaatrechtelijke rechtspersoon is, zoals een provinciaal landschap. Gebiedspartners zoals een provinciaal landschap kunnen meer themagericht zijn.

I Algemeen: de respondent en zijn/haar organisatie

1. Vragen over de organisatie en de respondent (de situatie in 2008).

a) U bent werkzaam voor *(graag aankruisen wat van toepassing is en de naam noemen)*:

- ☐ De provincie:
- ☐ Een organisatie:.....
- ☐ Uw commissie:.....

b) Wat is uw functie:.... ..

2. Wat is de status van uw commissie (voor definitie: zie toelichting van de commissies)? *Graag aankruisen wat van toepassing is:*

- ☐ Bestuurscommissie, krachtens artikel 81 van de Provinciewet
→ graag de vragen 3 t/m 9 invullen plus de vragen 35 en 36
- ☐ Gebiedscommissie, zijnde adviescommissie krachtens artikel 82 van de Provinciewet
→ graag de vragen 10 t/m 25 invullen plus de vragen 35 en 36
- ☐ Gebiedscommissie, krachtens artikel 82 van de Provinciewet en genoemd in artikel 17 van de WILG (landinrichting)
→ graag de vragen 10 t/m 25 invullen plus de vragen 35 en 36
- ☐ Overige commissievormen; status, samenstelling en taken zelf bepaald en bottom-up ontstaan
→ graag de vragen 10 t/m 25 invullen plus de vragen 35 en 36
- ☐ Gebiedspartner
→ graag de vragen 26 t/m 34 invullen plus de vragen 35 en 36
- ☐ Anders,

II Onderdeel bestuurscommissies voor gebiedsgericht beleid (voor omschrijving: zie toelichting van de commissies)

Met 'uw bestuurscommissie' wordt de bestuurscommissie bedoeld waarin u participeert.

3. Welke organisaties maken deel uit van uw bestuurscommissie (*graag ook functie in de organisatie aangeven (bijv. voorzitter)*)?

- ☐ De Provincie:.....
- ☐ Gemeenten:.....
- ☐ Waterschap:.....
- ☐ Landbouworganisaties:.....
- ☐ Natuurbeschermingsorganisaties:.....
- ☐ Organisaties van bos en landgoedeigenaren:.....
- ☐ Vertegenwoordigers van burgers:.....
- ☐ Anderen, namelijk:.....

De commissie heeftleden.

De commissie komt keer per jaar samen.

De commissie is opgericht op (datum oprichting).

Naam van de bestuurscommissie

4. Met welke thema('s) houdt uw bestuurscommissie zich bezig? (*graag aankruisen wat van toepassing is*)

	Natuur	Landschap	Landbouw	Recreatie	Bodem	Water	Reconstructie zandgebieden
Uw commissie							

5. Richt uw commissie zich op landinrichtingsprojecten?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, zo ja welke type landinrichting betreft het?
- ☐ Wettelijke herverkaveling (= landinrichting; een geheel nieuwe verkaveling inclusief functiewijziging)
- ☐ 'Sectorale' planmatige kavelruil (hoofddoel is structuurverbetering landbouw)
- ☐ 'Integrale' planmatige kavelruil (meerdere doelen worden nagestreefd).

6. De bestuurscommissie is belast met *(aankruisen wat van toepassing is, meerdere antwoorden mogelijk)*:

- ☐ Het geven van opdrachten voor het opstellen van plannen over wat er in een gebied moet gebeuren;
- ☐ Het zelf opstellen van plannen over wat er in het gebied moet gebeuren;
- ☐ Het geven van opdrachten voor het ontwikkelen van projecten in het gebied;
- ☐ Het zelf ontwikkelen van projecten in het gebied;
- ☐ Het geven van opdrachten voor maken van (jaar)programma's voor het gebied;
- ☐ Het zelf maken van (jaar)programma's voor het gebied;
- ☐ Het geven van opdrachten voor het programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied;
- ☐ Het zelf programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied;
- ☐ Het adviseren aan GS over projecten die buiten de gebiedscommissies om worden ingediend;
- ☐ Het doen van betalingen voor verrichte activiteiten;
- ☐ Het geven van opdrachten voor uitvoeren van activiteiten;
- ☐ De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van taakstellingen;
- ☐ Het coördineren van geldstromen in het gebied;
- ☐ Anders, namelijk.....

7. Kunt u uw mening geven over de onderstaande stellingen over het organisatievermogen van uw bestuurscommissie?

	1	2	3	4	5	
a) Uw bestuurscommissie is goed in staat om mensen te overtuigen van hun plannen	☐ Helemaal eens	☐	☐	☐	☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
b) Uw bestuurscommissie is goed in staat om geld voor projecten binnen te halen	☐ Helemaal eens	☐	☐	☐	☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
c) Uw bestuurscommissie is goed in staat om plannen te maken die passen binnen de beschikbaar middelen	☐ Helemaal eens	☐	☐	☐	☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
d) Uw bestuurscommissie is goed in staat om conflicten met derden in het gebied op te lossen	☐ Helemaal eens	☐	☐	☐	☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
e) Uw bestuurscommissie is goed in staat om publiek-private samenwerkingprojecten (PPS-projecten) te ontwikkelen	☐ Helemaal eens	☐	☐	☐	☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
f) Uw bestuurscommissie is goed in staat om in PPS-projecten de kwaliteit, procedures en contracten te bewaken en te monitoren	☐ Helemaal eens	☐	☐	☐	☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

8. Kunt u voor de onderstaande stellingen aangeven wat de rol van uw bestuurscommissie is in het gebiedsgerichte beleid (het gaat om uw eigen mening)?

a) Uw bestuurscommissie kan gezien worden als een verlengstuk van de provinciale overheid	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
b) De provincie houdt de regie strak in handen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
c) Uw bestuurscommissie vervult in de praktijk alleen een adviserende rol over de uitvoering van het ILG	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
d) Uw bestuurscommissie heeft als taak de uitvoering van ILG -projecten te stimuleren	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
e) De provincie delegeert taken aan uw bestuurscommissie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
f) De provincie delegeert volledig het gebiedsgericht beleid aan uw bestuurscommissie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
g) Uw bestuurscommissie heeft een initiërende rol voor ILG -projecten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
h) Uw bestuurscommissie heeft een coördineerde rol in de opzet van ILG -projecten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
i) Uw bestuurscommissie draagt zorg voor de afstemming van vraag en aanbod voor natuur en landschap	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
j) Uw bestuurscommissies heeft een coördineerde rol in de uitvoering van ILG -projecten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

9. Taken en bevoegdheden van uw bestuurscommissie:

a) Voor de uitvoering van het ILG delegeert de provincie taken aan uw bestuurscommissie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
b) Uw bestuurscommissie weet beter dan de provincie wat leeft op lokaal niveau voor de thema's van gebiedsgericht beleid	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
c) Uw bestuurscommissie weet beter dan de provincie wat leeft op lokaal niveau op het gebied van natuur en landschap	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
d) Uw bestuurscommissie zorgt er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden geïnitieerd	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
e) Uw bestuurscommissie zorgt er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden gerealiseerd	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

f) De lokale aanpak van uw bestuurscommissie vergroot de mogelijkheid van cofinanciering door gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en private partijen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
g) Uw bestuurscommissie staat dicht bij de mensen dan de provincie en kan daarom beter insprijken op de wensen en mogelijkheden	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
h) Het instellen van uw bestuurscommissie leidt tot lagere coördinatiekosten dan wanneer het geheel aan de provincie wordt overgelaten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
i) Het beleid van de provincie sluit goed aan bij de lokale omstandigheden	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
j) Uw bestuurscommissie kan gezien worden een uitwerking van een top-down benadering door de provincie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
k) Uw bestuurscommissie kan gezien worden als een uitwerking van een bottom-up benadering	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

III Onderdeel gebiedscommissies voor gebiedsgericht beleid (voor omschrijving: zien toelichting commissies)

Met 'uw gebiedscommissie' wordt de gebiedscommissie bedoeld waarin u participeert.

10. Kunt u aangeven welke organisaties in uw gebiedscommissie zitten (graag ook functie aangeven (bijv. voorzitter, lid e.d.)?)

- ☐ De Provincie:.....
- ☐ Gemeenten:.....
- ☐ Waterschap:.....
- ☐ Landbouworganisaties:.....
- ☐ Natuurbeschermingsorganisaties:.....
- ☐ Organisaties van bos en landgoedeigenaren:.....
- ☐ Vertegenwoordigers van burgers:.....
- ☐ Anderen, namelijk:.....

De commissie heeftleden

De commissie komtkeer per jaar samen

De commissie is opgericht op(datum oprichting)

Naam van de commissie:

11. Met welke thema('s) houdt uw gebiedscommissie zich bezig? (aankruisen wat van toepassing is)

	Natuur	Landschap	Landbouw	Recreatie	Bodem	Water	Reconstructie zandgebieden
Uw commissie							

12. Richt uw commissie zich op landinrichtingsprojecten?

- ☐ Nee
- ☐ Ja,

Zo ja, welke type landinrichting betreft het?

- ☐ Wettelijke herverkaveling (= landinrichting, een geheel nieuwe verkaveling inclusief functiewijziging)
- ☐ 'Sectorale' planmatige kavelruil (hoofddoel is structuurverbetering landbouw)
- ☐ 'Integrale' planmatige kavelruil (meerdere doelen worden nagestreefd)

13. Uw gebiedscommissie is belast met (aankruisen wat van toepassing is, meerdere antwoorden mogelijk):

- ☐ Het geven van opdrachten voor het opstellen van plannen over wat er in het gebied moet gebeuren;
- ☐ Het zelf opstellen van plannen over wat er in het gebied moet gebeuren;
- ☐ Het geven van opdrachten voor het ontwikkelen van projecten in het gebied;
- ☐ Het zelf ontwikkelen van projecten in het gebied;
- ☐ Het geven van opdrachten voor maken van (jaar)programma's voor het gebied
- ☐ Het zelf maken van (jaar)programma's voor het gebied;
- ☐ Het geven van opdrachten voor het programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied;
- ☐ Het zelf programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied;
- ☐ Het adviseren aan GS over projecten die buiten de gebiedscommissies om worden ingediend;
- ☐ Het doen van betalingen voor verrichte activiteiten;
- ☐ Het geven van opdrachten voor uitvoeren van activiteiten;
- ☐ De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van taakstellingen.
- ☐ Het coördineren van geldstromen in het gebied.
- ☐ Anders, namelijk.....

14. Kan iedereen lid worden van uw gebiedscommissie?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Zo nee, wat zijn de voorwaarden (graag aankruisen wat van toepassing is)?

- ☐ Men moet een belangengroep vertegenwoordigen
- ☐ Men moet een thema vertegenwoordigen
- ☐ Men is een expert op het gebied van gebiedsgericht beleid
- ☐ Men moet onafhankelijk zijn
- ☐ Men moet een belangrijke persoon zijn
- ☐ Men wordt verwacht zorg te dragen voor de financiële participatie van derden voor het gebiedsgericht beleid.
- ☐ Anders, namelijk:.....

15. Is uw gebiedscommissie goed in staat om tegenstellingen of conflicten in het gebied op te lossen (graag aankruisen wat van toepassing is)?

- ☐ Ja

Dit komt doordat:

- ☐ Alle partijen goed vertegenwoordigd zijn
- ☐ Alle partijen vertrouwen hebben in de gebiedscommissie
- ☐ De besluitvorming vertrouwen geeft
- ☐ Anders, namelijk:.....
- ☐ Nee

Wat zijn dan de oorzaken?

- ☐ De tegenstellingen zijn groot
- ☐ Er is onvoldoende geld beschikbaar om met goede oplossingen te komen
- ☐ Bepaalde partijen moeten wel zeer veel inleveren
- ☐ De gebiedsplannen sluiten in het geheel niet aan bij de beschikbare financiële middelen
- ☐ Er is geen vertrouwen in de overheid.
- ☐ Anders, namelijk:.....

16. Wat is de ontstaansreden van uw gebiedscommissie (aankruisen wat van toepassing is)?

- ☐ Mensen uit het gebied vonden dat er iets gedaan moest worden
- ☐ De provincie vond dat er een gebiedscommissie moest komen
- ☐ De huidige structuur van overheidsorganen schoot te kort.
- ☐ Er kunnen belangrijke kostenvoordelen (w.o. transactiekosten) worden behaald
- ☐ Gebiedscommissies leiden tot een duidelijke meerwaarde voor het realiseren van gebiedsgericht beleid.
- ☐ Anders, nl.

17. Gebiedscommissie als besturingsstructuur voor het uitvoeren van transacties. De werkwijze van uw gebiedscommissie om tot besluiten te komen is gebaseerd op (aankruisen wat van toepassing is):

- ☐ Wederzijdse aanpassing, gemeenschappelijk opvattingen over wat en hoe het gedaan moet worden en het accepteren van de gelijkwaardigheid van de leden
- ☐ Richtlijnen, regels en waarborgen vastgelegd in protocollen (opgesteld door de provincie)
- ☐ Autoriteit van bepaalde commissieleden
- ☐ Anders, nl.

18. Besluitvorming binnen uw gebiedscommissie vindt plaats door (aankruisen wat van toepassing is):

- ☐ Meerderheid van stemmen
- ☐ Consent (voor uitleg: zie onder)
- ☐ Iedereen moet altijd voor zijn.
- Er is sprake van een vetorecht voor.....

Het **consentbeginsel houdt in** dat een besluit genomen is, wanneer geen van de aanwezigen beargumenteerd en overwegend bezwaar heeft tegen het nemen van het besluit. Consent verschilt van consensus in de zin dat degene die 'consent geeft' niet 'voor' het voorstel hoeft te zijn, alleen maar 'niet tegen'. Consent onthouden is niet gelijk aan een veto uitspreken omdat degene die consent onthoudt de argumenten moet geven waarop de consentonthouding is gebaseerd, bij veto is dit niet noodzakelijk.

19. Hoe neemt de provincie voorstellen van uw gebiedscommissie over (aankruisen wat van toepassing is)?

- ☐ Ze worden bijna altijd in zijn geheel overgenomen
- ☐ Ze worden meestal aangepast
- ☐ Het hangt af van de expertise van de commissie
- ☐ Het hangt af van de reputatie van de commissie
- ☐ Er wordt een derde partij ingeschakeld
- ☐ Er is hier nog geen ervaring mee
- ☐ Andere reden:.....

20. Kunt u uw mening geven over de onderstaande stellingen over het organisatievermogen van uw gebiedscommissie?

a) Uw gebiedscommissie is goed in staat om mensen te overtuigen van hun plannen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
b) Uw gebiedscommissie is goed in staat om geld voor projecten binnen te halen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
c) Uw gebiedscommissie is goed in staat om plannen te maken die passen binnen de beschikbaar middelen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
d) Uw gebiedscommissie is goed in staat om conflicten met derden in het gebied op te lossen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
e) Uw gebiedscommissie is goed in staat om publiek-private samenwerkingprojecten (PPS- projecten) te ontwikkelen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
f) Uw gebiedscommissie is goed in staat om in PPS-projecten de kwaliteit, procedures en contracten te bewaken en te monitoren	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

21. Kunt u voor onderstaande stellingen aangeven wat de rol is van uw gebiedscommissie in het gebiedsgerichte beleid (het gaat om uw eigen mening)?

a) Uw gebiedscommissie kan gezien worden als een verlengstuk van de provincie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
b) Uw provincie houdt de regie strak in handen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
c) Uw gebiedscommissie vervult alleen een adviserende rol over de uitvoering van het ILG	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
d) Uw gebiedscommissie heeft als taak de uitvoering van ILG -projecten te stimuleren	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
e) De provincie delegeert taken aan uw gebiedscommissie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
f) De provincies delegeert volledig het gebiedsgericht beleid aan uw gebiedscommissie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
g) Uw gebiedscommissie heeft een initiërende rol voor ILG-projecten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
h) Uw gebiedscommissies heeft een coördineerde rol in opzet en uitvoering van ILG -projecten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
i) Uw gebiedscommissie draagt zorg voor de afstemming van vraag en aanbod voor natuur en landschap.	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

22. Kunt u voor onderstaande stellingen uw mening geven over taken en opvattingen over de gebiedscommissies?

a) Voor de uitvoering van het ILG delegeert de provincie taken aan uw gebiedscommissie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
b) Uw gebiedscommissie weet beter dan de provincie wat leeft op lokaal niveau voor de thema's van gebiedsgericht beleid	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
c) Uw gebiedscommissie weet beter dan de provincie wat leeft op lokaal niveau op het gebied van natuur en landschap	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
d) Uw gebiedscommissie zorgt er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden geïnitieerd	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
e) Uw gebiedscommissie zorgt er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden gerealiseerd	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
f) De lokale aanpak van uw gebiedscommissie vergroot de mogelijkheid van cofinanciering door gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en private partijen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
g) Uw gebiedscommissie staat dicht bij de mensen dan het provincie en kan daarom beter insprijken op de wensen en mogelijkheden	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
h) Het instellen van uw gebiedscommissie leidt tot lagere coördinatiekosten dan wanneer het geheel aan de provincie wordt overgelaten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
i) Het beleid van de provincie sluit goed aan bij de lokale omstandigheden	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
j) Uw gebiedscommissie kan gezien worden als een uitwerking van een top-down benadering door de provincie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
k) Uw gebiedscommissie kan worden gezien als een uitwerking van een bottom-up benadering	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

23. Gebiedscommissie en zelforganisatie

Van zelforganisatie is sprake wanneer een groep van individuen: (1) onderling een zekere relatie heeft; (2) zich organiseert en zichzelf bestuurt voor het verkrijgen van bepaalde gemeenschappelijke baten op gebiedsniveau;

Kunt u uw mening geven over onderstaande stellingen over gebiedscommissies en zelforganisatie?

a) Uw gebiedscommissies is een vorm van zelforganisatie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
b) De samenwerking in uw gebiedscommissie leidt tot lagere kosten bij de voorbereiding van het gebiedsgerichte beleid	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

c) De samenwerking in uw gebiedscommissie leidt tot lagere kosten bij de uitvoering van het gebiedsgerichte beleid	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
d) De leden van uw gebiedscommissie hebben allemaal dezelfde belangen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
e) In uw gebiedscommissie is sprake van een goede samenwerking tussen de leden	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
f) In uw gebiedscommissie is sprake van een goede samenwerking tussen de verschillende sectoren	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
g) In uw gebiedscommissie vindt een integrale belangenafweging van alle sectoren plaats	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
h) Uw gebiedscommissie heeft te maken met het nastreven van eigen belang en ander opportunistisch gedrag van de leden.	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
i) Uw gebiedscommissie is in staat een goede reputatie op te bouwen voor het realiseren van een evenwichtig gebiedsgericht beleid	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

24. Landinrichtingscommissies (ingesteld vóór 1 januari 2007) als gebiedscommissie

De gebiedscommissie 'landinrichtingscommissie' wordt volgens de WILG ingesteld voor landinrichtingsprojecten in de provincie.

a) Is uw gebiedscommissie een landinrichtingscommissie?

- ☐ Nee
☐ Ja

Zo ja, conform welke artikel is deze dan ingesteld (aankruisen wat van toepassing is)?

- ☐ Conform artikel 81 van de Provinciewet en Artikel 2 van de WILG
☐ Conform artikel 82 van de Provinciewet en Artikel 17 van de WILG

b) Welke type landinrichting betreft het?

- ☐ Wettelijke herverkaveling (= landinrichting, een geheel nieuwe verdeling inclusief functiewijziging)
☐ 'Sectorale' planmatige kavelruil (hoofddoel is structuurverbetering landbouw)
☐ 'Integrale' planmatige kavelruil (meerdere doelen worden nagestreefd).

25. Reconstructiecommissies (ingesteld na 1 januari 2007) als gebiedscommissie

a) Is uw gebiedscommissie een 'Reconstructiecommissie' ingesteld na 1 januari 2007 voor reconstructieprojecten in uw provincie?

- ☐ Nee
☐ Ja

Zo ja, conform welke artikel is deze dan ingesteld (aankruisen wat van toepassing is)?

- ☐ Conform artikel 81 van de Provinciewet
☐ Conform artikel 82 van de Provinciewet

b) Deze (aankruisen wat van toepassing is):

- ☐ Is vooral sectoraal gericht (voornamelijk op één thema, bijv. landbouw of natuur of landschap etc.); Graag de thema's noemen:.....
☐ Besteedt aandacht aan meerdere thema's of sectoren.
Welke thema's?.....
☐ Is volledig integraal gericht (omvatten vrijwel alle thema's of sectoren)

IV Onderdeel gebiedspartners (voor omschrijving: zie toelichting commissies)

Met 'gebiedspartners' wordt de gebiedspartner bedoeld waarin u participeert.

26. Kunt u aangeven tot welke categorie uw organisatie behoort?

- ☐ Gemeenten:.....
☐ Waterschap:.....
☐ Natuurbeschermingsorganisaties:.....
☐ Landinrichtingscommissies (ingesteld vóór 1 januari 2007).....
☐ Reconstructiecommissies (ingesteld na 1 januari 2007).....
☐ Anderen, namelijk:.....

Wat is de naam van uw organisatie?

27. Met welke thema's houdt uw organisatie zich bezig?

(graag aankruisen wat van toepassing is)

	Natuur	Landschap	Landbouw	Recreatie	Bodem	Water	Reconstructie zandgebieden
Uw commissie							

28. Rol van gebiedspartners

Kunt u voor de onderstaande stellingen aangeven wat de **rol is** van uw organisatie in het gebiedsgerichte beleid (het gaat om uw eigen mening)?

a) Uw organisatie kan gezien worden als een verlengstuk van de provincie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
b) De provincie houdt de regie strak in handen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
c) Uw organisatie vervult alleen een adviserende rol over de uitvoering van het ILG	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
d) Uw organisatie heeft als taak de uitvoering van ILG-projecten te stimuleren	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
e) De provincie delegeert taken aan uw gebiedspartner	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
f) De provincies delegeert volledig het gebiedsgericht beleid aan uw gebiedspartner	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
g) Uw organisatie heeft een initiërende rol voor ILG-projecten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
h) Uw organisatie heeft een coördineerde rol in opzet en uitvoering van ILG-projecten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
i) Uw organisatie draagt zorg voor de afstemming van vraag en aanbod voor natuur en landschap.	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

29. Landinrichtingscommissies (ingesteld vóór 1 januari 2007) als gebiedspartners

- a) Is uw organisatie een landinrichtingscommissie? *(aankruisen wat van toepassing is)*
- ☐ Nee *(ga naar vraag 30)*
 - ☐ Ja
- b) Deze *(aankruisen wat van toepassing is)*:
- ☐ Is vooral sectoraal gericht (voornamelijk op één sector of thema, bijv. landbouw of natuur, etc.); Graag de thema noemen:.....
 - ☐ Besteedt aandacht aan meerdere thema's of sectoren; Graag thema's noemen:.....
 - ☐ Is volledig integraal gericht (omvatten vrijwel alle thema's of sectoren)

30. Reconstructiecommissies (ingesteld na 1 januari 2007) als gebiedspartner

- a) Is uw gebiedscommissie een 'Reconstructiecommissie' ingesteld na 1 januari 2007 voor reconstructieprojecten in uw provincie? *(aankruisen wat van toepassing is)*:
- ☐ Nee *(ga naar vraag 31)*
 - ☐ Ja
- Zo ja, conform welke artikel is deze dan ingesteld *(aankruisen wat van toepassing is)*?
- ☐ Conform artikel 81 van de Provinciewet
 - ☐ Conform artikel 82 van de Provinciewet
- b) Deze *(aankruisen wat van toepassing is)*:
- ☐ Is vooral sectoraal gericht (voornamelijk op één thema, bijv. landbouw of natuur of landschap etc.). Graag de thema noemen:.....
 - ☐ Besteedt aandacht aan meerdere thema's of sectoren.
Welke thema's?.....
 - ☐ Is volledig integraal gericht (omvatten vrijwel alle thema's of sectoren)

31. Nationale of provinciale landschappen als gebiedspartner

- a) Is uw organisatie een nationale of provinciale landschap *(aankruisen wat van toepassing is)*:
- ☐ Nee *(ga naar vraag 32)*
 - ☐ Ja
- Zo ja, conform welke artikel is deze dan ingesteld *(aankruisen wat van toepassing is)*?
- ☐ Conform artikel 81 van de Provinciewet
 - ☐ Conform artikel 82 van de Provinciewet
- b) Deze *(aankruisen wat van toepassing is)*:
- ☐ Is vooral sectoraal gericht (voornamelijk op één thema, bijv. landbouw of natuur of landschap etc.); Graag de thema noemen:.....
 - ☐ Besteedt aandacht aan meerdere thema's of sectoren.
Welke thema's?.....
 - ☐ Is volledig integraal gericht (omvatten vrijwel alle thema's of sectoren)

32. Uw organisatie is belast met

(aankruisen wat van toepassing is, meerdere antwoorden mogelijk):

- ☐ Het geven van opdrachten voor het opstellen van plannen over wat er in het gebied moet gebeuren;
- ☐ Het zelf opstellen van plannen over wat er in het gebied moet gebeuren;
- ☐ Het geven van opdrachten voor het ontwikkelen van projecten in het gebied;
- ☐ Het zelf ontwikkelen van projecten in het gebied;
- ☐ Het geven van opdrachten voor het maken van (jaar)programma's voor het gebied
- ☐ Het zelf maken van (jaar)programma's voor het gebied

- ☐ Het geven van opdrachten voor het programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied
- ☐ Het zelf programmeren en prioriteren van de uitvoering van activiteiten in het gebied;
- ☐ Het adviseren aan GS over projecten die buiten de gebiedscommissies om worden ingediend;
- ☐ Het doen van betalingen voor verrichte activiteiten;
- ☐ Het geven van opdrachten voor het uitvoeren van activiteiten;
- ☐ De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van taakstellingen;
- ☐ Het coördineren van geldstromen in het gebied;
- ☐ Anders, namelijk:.....

33. Kunt voor de onderstaande stellingen aangeven wat de taken en opvattingen over uw gebiedspartner zijn in het gebiedsgerichte beleid?

a) Voor de uitvoering van het ILG delegeert de provincie taken aan uw organisatie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
b) Uw organisatie weet beter dan de provincie wat leeft op lokaal niveau voor de thema's van gebiedsgericht beleid	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
c) Uw organisatie weet beter dan de provincie wat leeft op lokaal niveau op het gebied van natuur en landschap	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
d) Uw organisatie zorgt er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden geïnitieerd	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
e) Uw organisatie zorgt er voor dat integraal gebiedspecifieke doelen worden gerealiseerd	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
f) De lokale aanpak van uw organisatie vergroot de mogelijkheid van cofinanciering door gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en private partijen	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
g) Uw organisatie staat dicht bij de mensen dan het provincie en kan daarom beter insprijken op de wensen en mogelijkheden	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
h) Het instellen van uw organisatie leidt tot lagere coördinatiekosten dan wanneer het geheel aan de provincie wordt overgelaten	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
i) Het beleid van de provincie sluit goed aan bij de lokale omstandigheden	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
j) Het werken met een gebiedspartner (bijv. in de vorm van een lagere overheid of een provinciaal landschap) is een goed alternatief voor een gebiedscommissie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
k) Uw organisatie kan gezien worden als een uitwerking van een top-down benadering door de provincie	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing
l) Uw organisatie kan gezien worden als een uitwerking van een bottom-up benadering	1 ☐ Helemaal eens	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐ Helemaal oneens	☐ Niet van toepassing

☐ Nee

☐ Ja, namelijk

.....

.....

35. Wat zijn de belangrijkste knelpunten voor het realiseren van het gebiedsgerichte beleid in uw gebied

- ☐ Gebrek aan financiële middelen
- ☐ Gebrek aan menskracht
- ☐ Gebrek aan deskundige mensen
- ☐ Gebrek aan visie bij provincie
- ☐ Andere, nl.
- ☐ Andere, nl.
- ☐

--

Verschenen documenten in de reeks Werkdocumenten van de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu vanaf 2007

Werkdocumenten zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, te Wageningen. T 0317 – 48 54 71; F 0317 – 41 90 00; E info.wnm@wur.nl
De werkdocumenten zijn ook te downloaden via de WOt-website www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

2007

- 47 *Ten Berge, H.F.M., A.M. van Dam, B.H. Janssen & G.L. Velthof.* Mestbeleid en bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek; Advies van de CDM-werkgroep Mestbeleid en Bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek
- 48 *Kruit, J. & I.E. Salverda.* Spiegeltje, spiegeltje aan de muur, valt er iets te leren van een andere plannings-cultuur?
- 49 *Rijk, P.J., E.J. Bos & E.S. van Leeuwen.* Nieuwe activiteiten in het landelijk gebied. Een verkennende studie naar natuur en landschap als vestigingsfactor
- 50 *Ligthart, S.S.H.* Natuurbeleid met kwaliteit. Het Milieu- en Natuurplanbureau en natuurbeleidsevaluatie in de periode 1998-2006
- 51 *Kennismarkt 22 maart 2007; van onderbouwend onderzoek Wageningen UR naar producten MNP in 27 posters*
- 52 *Kuindersma, W., R.I. van Dam & J. Vreke.* Sturen op niveau. Perversies tussen nationaal natuurbeleid en besluitvorming op gebiedsniveau.
53. 1 *Reijnen, M.J.S.M.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. National Capital Index version 2.0
53. 3 *Windig, J.J., M.G.P. van Veller & S.J. Hiemstra.* Indicatoren voor 'Convention on Biodiversity 2010'. Biodiversiteit Nederlandse landbouwhuisdieren en gewassen
53. 4 *Melman, Th.C.P. & J.P.M. Willemen.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Coverage protected areas.
53. 6 *Weijden, W.J. van der, R. Leewis & P. Bol.* Indicatoren voor 'Convention on Biodiversity 2010'. Indicatoren voor het invasieproces van exotische organismen in Nederland
53. 7a *Nijhof, B.S.J., C.C. Vos & A.J. van Strien.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Influence of climate change on biodiversity.
53. 7b *Moraal, L.G.* Indicatoren voor 'Convention on Biodiversity 2010'. Effecten van klimaatverandering op insectenplagen bij bomen.
53. 8 *Fey-Hofstede, F.E. & H.W.G. Meesters.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Exploration of the usefulness of the Marine Trophic Index (MTI) as an indicator for sustainability of marine fisheries in the Dutch part of the North Sea.
53. 9 *Reijnen, M.J.S.M.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Connectivity/fragmentation of ecosystems: spatial conditions for sustainable biodiversity
53. 11 *Gaaff, A. & R.W. Verburg.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010' Government expenditure on land acquisition and nature development for the National Ecological Network (EHS) and expenditure for international biodiversity projects
53. 12 *Elands, B.H.M. & C.S.A. van Koppen.* Indicators for the 'Convention on Biodiversity 2010'. Public awareness and participation
- 54 *Broekmeyer, M.E.A. & E.P.A.G. Schouwenberg & M.E. Sanders & R. Pouwels.* Synergie Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000-gebieden. Wat stuurt het beheer?
- 55 *Bosch, F.J.P. van den.* Draagvlak voor het Natura 2000-gebiedenbeleid. Onder relevante betrokkenen op regionaal niveau
- 56 *Jong, J.J. & M.N. van Wijk, I.M. Bouwma.* Beheerskosten van Natura 2000-gebieden
- 57 *Pouwels, R. & M.J.S.M. Reijnen & M. van Adrichem & H. Kuipers.* Ruimtelijke condities voor VHR-soorten
- 58 Niet verschenen/ vervallen
- 59 *Schouwenberg, E.P.A.G.* Huidige en toekomstige stikstofbelasting op Natura 2000-gebieden
- 60 Niet verschenen/ vervallen
- 61 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-001 – ME-AVP
- 62 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 63 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 64 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-385 – Milieuplanbureauafunctie
- 65 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-394 – Natuurplanbureauafunctie
- 66 *Brasser E.A., M.F. van de Kerkhof, A.M.E. Groot, L. Bos-Gorter, M.H. Borgstein, H. Leneman* Verslag van de Dialogen over Duurzame Landbouw in 2006
- 67 *Hinssen, P.J.W.* Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. Werkplan 2007
- 68 *Nieuwenhuizen, W. & J. Roos Klein Lankhorst.* Landschap in Natuurbalans 2006; Landschap in verandering tussen 1990 en 2005; Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006.
- 69 *Geelen, J. & H. Leneman.* Belangstelling, motieven en knelpunten van natuuraanleg door grondeigenaren. Uitkomsten van een marktonderzoek.
- 70 *Didderen, K., P.F.M. Verdonchot, M. Bleeker.* Basiskaart Natuur aquatisch. Deel 1: Beleidskaarten en prototype
- 71 *Boesten, J.J.T.I., A. Tiktak & R.C. van Leerdam.* Manual of PEARLNEQ v4
- 72 *GrashofBokdam, C.J., J. Frissel, H.A.M. Meeuwssen & M.J.S.M. Reijnen.* Aanpassing graadmeter natuurwaarde voor het agrarisch gebied
- 73 *Bosch, F.J.P. van den.* Functionele agrobiodiversiteit. Inventarisatie van nut, noodzaak en haalbaarheid van het ontwikkelen van een indicator voor het MNP
- 74 *Kistenkas, F.H. en M.E.A. Broekmeyer.* Natuur, landschap en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- 75 *Luttik, J., F.R. Veeneklaas, J. Vreke, T.A. de Boer, L.M. van den Berg & P. Luttik.* Investeren in landschapskwaliteit; De toekomstige vraag naar landschappen om in te wonen, te werken en te ontspannen
- 76 *Vreke, J.* Evaluatie van natuurbeleidsprocessen
- 77 *Apeldoorn, R.C. van,* Working with biodiversity goals in European directives. A comparison of the implementation of the Birds and Habitats Directives and the Water Framework Directive in the Netherlands, Belgium, France and Germany
- 78 *Hinssen, P.J.W.* Werkprogramma 2008; Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT-04). Onderdeel Planbureauafuncties Natuur en Milieu.
- 79 *Custers, M.H.G.* Betekenissen van Landschap in onderzoek voor het Milieu- en Natuurplanbureau; een bibliografisch overzicht

- 80 *Vreke, J., J.L.M. Donders, B.H.M. Elands, C.M. Goossen, F. Langers, R. de Niet & S. de Vries.* Natuur en landschap voor mensen
Achtergronddocument bij Natuurbalans 2007
- 81 *Bakel, P.J.T. van, T. Kroon, J.G. Kroes, J. Hoogewoud, R. Pastoors, H.Th.L. Massop, D.J.J. Walvoort.* Reparatie Hydrologie voor STONE 2.1. Beschrijving reparatie-acties, analyse resultaten en beoordeling plausibiliteit.
- 2008**
- 82 *Kistenkas, F.H. & W. Kuindersma.* Jurisprudentie-monitor natuur 2005-2007; Rechtsontwikkelingen Natura 2000 en Ecologische Hoofdstructuur
- 83 *Berg, F. van den, P.I. Adriaanse, J. A. te Roller, V.C. Vulto & J.G. Groenwold.* SWASH Manual 2.1; User's Guide version 2
- 84 *Smits, M.J., M.J. Bogaardt, D. Eaton, P. Roza & T. Selnes.* Tussen de bomen het geld zien. Programma Beheer en vergelijkbare regelingen in het buitenland (een quick-scan)
- 85 *Dijk, T.A. van, J.J.M. Driessen, P.A.I. Ehlert, P.H. Hotsma, M.H.M.M. Montforts, S.F. Plessius & O. Oenema.* Protocol beoordeling stoffen Meststoffenwet; versie 1.0
- 86 *Goossen, C.M., H.A.M. Meeuwssen, G.J. Franke & M.C. Kuiper.* Verkenning Europese versie van de website www.daarmoetikzijn.nl.
- 87 *Helming, J.F.M. & R.A.M. Schrijver.* Economische effecten van inzet van landbouwsubsidies voor milieu, natuur en landschap in Nederland; Achtergrond bij het MNP-rapport 'Opties voor Europese landbouw-subsidies
- 88 *Hinssen, P.J.W.* Werkprogramma 2008; Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT-04). Programma 001/003/005
- 90 *Kramer, H.* Geografisch Informatiesysteem Bestaande Natuur; Beschrijving IBN1990t en pilot ontwikkeling BN2004
- 92 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-001 – Koepel
- 93 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 94 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 95 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-005 – M-AVP
- 96 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-006 – Natuurplanbureauafunctie
- 97 *Jaarrapportage 2007.* WOT-04-007 – Milieuplanbureauafunctie
- 98 *Wamelink, G.W.W.* Gevoeligheds- en onzekerheids-analyse van SUMO
- 99 *Hoogeveen, M.W., H.H. Luesink, L.J. Mokveld & J.H. Wisman.* Ammoniakemissies uit de landbouw in Milieubalans 2006: uitgangspunten en berekeningen
- 100 *Kennismarkt 3 april 2008; Van onderbouwend onderzoek Wageningen UR naar producten MNP*
- 101 *Mansfeld, M.J.M. van & J.A. Klijn.* "Balansen op de weegschaal". Terugblik op acht jaar Natuurbalansen (1996-2005)
- 102 *Sollart, K.M. & J. Vreke.* Het faciliteren van natuur- en milieueducatie in het basisonderwijs; NME-ondersteuning in de provincies
- 103 *Berg, F. van den, A. Tiktak, J.G. Groenwold, D.W.G. van Kraalingen, A.M.A. van der Linden & J.J.T.I. Boesten.* Documentation update for GeoPEARL 3.3.3
- 104 *Wijk, M.N., van (redactie).* Aansturing en kosten van het natuurbeheer. Ecologische effectiviteit regelingen natuurbeheer
- 105 *Selnes, T. & P. van der Wielen.* Tot elkaar veroordeeld? Het belang van gebiedsprocessen voor de natuur
- 106 *Annual reports for 2007; Programme WOT-04*
- 107 *Pouwels, R. J.G.M. van der Graft, M.H.C. van Adrichem, H. Kuiper, R. Jochem & M.J.S.M. Reijnen.* LARCH Status A
- 108 *Wamelink, G.W.W.* Technical Documentation for SUMO2 v. 3.2.1,
- 109 *Wamelink, G.W.W., J.P. Mol-Dijkstra & G.J. Reinds.* Herprogrammeren van SUMO2. Verbetering in het kader van de modelkwaliteitsslag
- 110 *Salm, C. van der, T. Hoogland & D.J.J. Walvoort.* Verkenning van de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een metamodel voor de uitspoeling van stikstof uit landbouwgronden
- 111 *Dobben H.F. van & R.M.A. Wegman.* Relatie tussen bodem, atmosfeer en vegetatie in het Landelijk Meetnet Flora (LMF)
- 112 *Smits, M.J.W. & M.J. Bogaardt.* Kennis over de effecten van EU-beleid op natuur en landschap
- 113 *Maas, G.J. & H. van Reuler.* Boomkwekerij en aardkunde in Nederland,
- 114 *Lindeboom, H.J., R. Witbaard, O.G. Bos & H.W.G. Meesters.* Gebiedsbescherming Noordzee, habitattypen, instandhoudingdoelen en beheermaatregelen
- 115 *Leneman, H., J. Vader, L.H.G. Slangen, K.H.M. Bommel, N.B.P. Polman, M.W.M. van der Elst & C. Mijnders.* Groene diensten in Nationale Landschappen- Potenties bij een veranderende landbouw,
- 116 *Groeneveld, R.A. & D.P. Rudrum.* Habitat Allocation to Maximize BioDiversity, A technical description of the HAMBO model
- 117 *Kruit, J., M. Brinkhuijzen & H. van Blerck.* Ontwikkelen met kwaliteit. Indicatoren voor culturele vernieuwing en architectonische vormgeving
- 118 *Roos-Klein Lankhorst, J.* Beheers- en Ontwikkelingsplan 2007: Kennismodel Effecten Landschap Kwaliteit; Monitoring Schaal; BelevingsGIS
- 119 *Henkens, R.J.H.G.* Kwalitatieve analyse van knelpunten tussen Natura 2000-gebieden en waterrecreatie
- 120 *Verburg, R.W., I.M. Jorritsma & G.H.P. Dirks.* Quick scan naar de processen bij het opstellen van beheerplannen van Natura 2000-gebieden. Een eerste verkenning bij provincies, Rijkswaterstaat en Dienst Landelijk Gebied
- 121 *Daamen, W.P.* Kaart van de oudste bossen in Nederland; Kansen op hot spots voor biodiversiteit
- 122 *Lange de, H.J., G.H.P. Arts & W.C.E.P. Verberk.* Verkenning CBD 2010-indicatoren zoetwater. Inventarisatie en uitwerking relevante indicatoren voor Nederland
- 123 *Vreke, J., N.Y. van der Wulp, J.L.M. Donders, C.M. Goossen, T.A. de Boer & R. Henkens.* Recreatief gebruik van water. Achtergronddocument Natuurbalans 2008
- 124 *Oenema, O. & J.W.H. van der Kolk.* Moet het eenvoudiger? Een essay over de complexiteit van het milieubeleid
- 125 *Oenema, O. & A. Tiktak.* Niets is zonder grond; Een essay over de manier waarop samenlevingen met hun grond omgaan
- 2009**
- 126 *Kamphorst, D.A.* Keuzes in het internationale biodiversiteitsbeleid; Verkenning van de beleidstheorie achter de internationale aspecten van het Beleidsprogramma Biodiversiteit (2008-2011)

- 127 *Dirkx, G.H.P. & F.J.P. van den Bosch.* Quick scan gebruik Catalogus groenblauwe diensten
- 128 *Loeb, R. & P.F.M. Verdonschot.* Complexiteit van nutriëntenlimitaties in oppervlaktewateren
- 129 *Kruit, J. & P.M. Veer.* Herfotografie van landschappen; Landschapsfoto's van de 'Collectie de Boer' als uitgangspunt voor het in beeld brengen van ontwikkelingen in het landschap in de periode 1976-2008
- 130 *Oenema, O., A. Smit & J.W.H. van der Kolk.* Indicatoren Landelijk Gebied; werkwijze en eerste resultaten
- 131 *Agricola, H.J.A.J. van Strien, J.A. Boone, M.A. Dolman, C.M. Goossen, S. de Vries, N.Y. van der Wulp, L.M.G. Groenemeijer, W.F. Lukey & R.J. van Til.* Achtergrond-document Nulmeting Effectindicatoren Monitor Agenda Vitaal Platteland
- 132 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-001 – Koepel
- 133 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 134 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 135 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-005 – M-AVP
- 136 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-006 – Natuurplanbureauafunctie
- 137 *Jaarrapportage 2008.* WOT-04-007 – Milieuplanbureauafunctie
- 138 *Jong de, J.J., J. van Os & R.A. Smidt.* Inventarisatie en beheerskosten van landschapselementen
- 139 *Dirkx, G.H.P., R.W. Verburg & P. van der Wielen.* Tegenkrachten Natuur. Korte verkenning van de weerstand tegen aankopen van landbouwgrond voor natuur
- 140 *Annual reports for 2008; Programme WOT-04*
- 141 *Vullings, L.A.E., C. Blok, G. Vonk, M. van Heusden, A. Huisman, J.M. van Linge, S. Keijzer, J. Oldengarm & J.D. Bulens.* Omgaan met digitale nationale beleidskaarten
- 142 *Vreke, J.A.L. Gerritsen, R.P. Kranendonk, M. Pleijte, P.H. Kersten & F.J.P. van den Bosch.* Maatlat Government – Governance
- 143 *Gerritsen, A.L., R.P. Kranendonk, J. Vreke, F.J.P. van den Bosch & M. Pleijte.* Verdrogingsbestrijding in het tijdperk van het Investeringsbudget Landelijk Gebied. Een verslag van casusonderzoek in de provincies Drenthe, Noord-Brabant en Noord-Holland.
- 144 *Luesink, H.H., P.W. Blokland, M.W. Hoogeveen & J.H. Wisman.* Ammoniakemissie uit de landbouw in 2006 en 2007
- 145 *Bakker de, H.C.M. & C.S.A. van Koppen.* Draagvlakonderzoek in de steigers. Een voorstudie naar indicatoren om maatschappelijk draagvlak voor natuur en landschap te meten
- 146 *Goossen, C.M.,* Monitoring recreatiegedrag van Nederlanders in landelijke gebieden. Jaar 2006/2007
- 147 *Hoefs, R.M.A., J. van Os & T.J.A. Gies.* Kavelruil en Landschap. Een korte verkenning naar ruimtelijke effecten van kavelruil.
- 148 *Klok, T.L., R. Hille Ris Lambers, P. de Vries, J.E. Tamis & J.W.M. Wijsman.* Quick scan model instruments for marine biodiversity policy.
- 149 *Spruijt, J., P. Spoorenberg & R. Schreuder.* Milieueffectiviteit en kosten van maatregelen gewasbescherming.
- 150 *Ehlert, P.A.I. (rapporteur).* Advies Bemonstering bodem voor differentiatie van fosfaatgebruiksnormen.
- 151 *Wulp van der, N.Y.* Storende elementen in het landschap: welke, waar en voor wie? Bijlage bij WOT-paper 1 – Krassen op het landschap
- 152 *Oltmer, K., K.H.M. van Bommel, J. Clement, J.J. de Jong, D.P. Rudrum & E.P.A.G. Schouwenberg.* Kosten voor habitattypen in Natura 2000-gebieden. Toepassing van de methode Kosteneffectiviteit natuurbelied.
- 153 *Adrichem van, M.H.C., F.G. Wortelboer & G.W.W. Wamelink.* MOVE. Model for terrestrial Vegetation. Version 4.0
- 154 *Wamelink, G.W.W., R.M. Winkler & F.G. Wortelboer.* User documentation MOVE4 v 1.0
- 155 *Gies de, T.J.A., L.J.J. Jeurissen, I. Staritsky & A. Bleeker.* Leefomgevingsindicatoren Landelijk gebied. Inventarisatie naar stand van zaken over geurhinder, lichthinder en fijn stof.
- 156 *Tamminga, S., A.W. Jongbloed, P. Bikker, L. Sebek, C. van Bruggen & O. Oenema.* Actualisatie excretiecijfers landbouwhuisdieren voor forfaits regeling Meststoffenwet
- 157 *Van der Salm, C., L. .M. Boumans, G.B.M. Heuvelink & T.C. van Leeuwen.* Protocol voor validatie van het nutriëntenemissiemodel STONE op meetgegevens uit het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid
- 158 *Bouwma, I.M.* Quickscan Natura 2000 en Programma Beheer. Een vergelijking van Programma Beheer met de soorten en habitats van Natura 2000
- 159 *Gerritsen, A.L., D.A. Kamphorst, T.A. Selnes, M. van Veen, F.J.P. van den Bosch, L. van den Broek, M.E.A. Broekmeyer, J.L.M. Donders, R.J. Fontein, S. van Tol, G.W.W. Wamelink & P. van der Wielen.* Dilemma's en barrières in de praktijk van het natuur- en landschapsbeleid; Achtergronddocument bij Natuurbalans 2009.
- 160 *Fontein R.J., T.A. de Boer, B. Breman, C.M. Goossen, R.J.H.G. Henkens, J. Luttik & S. de Vries.* Relatie recreatie en natuur; Achtergronddocument bij Natuurbalans 2009
- 161 *Deneer, J.W. & R. Kruijne. (2010).* Atmosferische depositie van gewasbeschermingsmiddelen. Een verkenning van de literatuur verschenen na 2003.
- 162 *Verburg, R.W., M.E. Sanders, G.H.P. Dirkx, B. de Knecht & J.W. Kuhlman.* Natuur, landschap en landelijk gebied. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2009.
- 163 *Doorn van, A.M. & M.P.C.P. Paulissen.* Natuurgericht milieubeleid voor Natura 2000-gebieden in Europees perspectief: een verkenning.
- 164 *Smidt, R.A., J. van Os & I. Staritsky.* Samenstellen van landelijke kaarten met landschapselementen, grondeigendom en beheer. Technisch achtergronddocument bij de opgeleverde bestanden.
- 165 *Pouwels, R., R.P.B. Foppen, M.F. Wallis de Vries, R. Jochem, M.J.S.M. Reijnen & A. van Kleunen,* Verkenning LARCH: omgaan met kwaliteit binnen ecologische netwerken.
- 166 *Born van den, G.J., H.H. Luesink, H.A.C. Verkerk, H.J. Mulder, J.N. Bosma, M.J.C. de Bode & O. Oenema,* Protocol voor monitoring landelijke mestmarkt onder een stelsel van gebruiksnormen, versie 2009.
- 167 *Dijk, T.A. van, J.J.M. Driessen, P.A.I. Ehlert, P.H. Hotsma, M.H.M.M. Montforts, S.F. Plessius & O. Oenema.* Protocol beoordeling stoffen Meststoffenwet- Versie 2.1
- 168 *Smits, M.J., M.J. Bogaardt, D. Eaton, A. Karbauskas & P. Roza.* De vermaatschappelijking van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Een inventarisatie van visies in Brussel en diverse EU-lidstaten.
- 169 *Vreke, J. & I.E. Salverda.* Kwaliteit leefomgeving en stedelijk groen.
- 170 *Hengsdijk, H. & J.W.A. Langeveld.* Yield trends and

yield gap analysis of major crops in the World.

- 171 *Horst, M.M.S. ter & J.G. Groenwold*, Tool to determine the coefficient of variation of DegT50 values of plant protection products in water-sediment systems for different values of the sorption coefficient
- 172 *Boons-Prins, E., P. Leffelaar, L. Bouman & E. Stehfest (2010)* Grassland simulation with the LPJmL model
- 173 *Smit, A., O. Oenema & J.W.H. van der Kolk*. Indicatoren Kwaliteit Landelijk Gebied

2010

- 174 *Boer de, S., M.J. Bogaardt, P.H. Kersten, F.H. Kistenkas, M.G.G. Neven & M. van der Zouwen* (. Zoektocht naar nationale beleidsruimte in de EU-richtlijnen voor het milieu- en natuurbeleid. Een vergelijking van de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water en de Nitraatrichtlijn in Nederland, Engeland en Noordrijn-Westfalen
- 175 *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-001 – Koepel
- 176 *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 177 *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 178 *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-005 – M-AVP
- 179 *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-006 – Natuurplanbureaufunctie
- 180 *Jaarrapportage 2009*. WOT-04-007 – Milieuplanbureaufunctie
- 181 *Annual reports for 2009; Programme WOT-04*
- 182 *Oenema, O., P. Bikker, J. van Harn, E.A.A. Smolders, L.B. Sebek, M. van den Berg, E. Stehfest & H. Westhoek*. Quickscan opbrengsten en efficiëntie in de gangbare en biologische akkerbouw, melkveehouderij, varkenshouderij en pluimveehouderij. Deelstudie van project 'Duurzame Eiwitvoorziening'.
- 183 *Smits, M.J.W., N.B.P. Polman & J. Westerink*. Uitbreidingsmogelijkheden voor groene en blauwe diensten in Nederland; Ervaringen uit het buitenland
- 184 *Dirkx, G.H.P. (red.)*, Quick responsefunctie 2009. Verslag van de werkzaamheden.
- 185 *Kuhlman, J.W., J. Luijt, J. van Dijk, A.D. Schouten & M.J. Voskuilen*. Grondprijsskaarten 1998-2008
- 186 *Slangen, L.H.G., R.A. Jongeneel, N.B.P. Polman, E. Lianouridis, H. Leneman & M.P.W. Sonneveld*. Rol en betekenis van commissies voor gebiedsgericht beleid.
- 187 *Temme, A.J.A.M. & P.H. Verburg*. Modelling of intensive and extensive farming in CLUE
- 188 *Vreke, J.* Financieringsconstructies voor landschap
- 189 *Slangen, L.H.G.* Economische concepten voor beleidsanalyse van milieu, natuur en landschap
- 190 *Knotters, M., G.B.M. Heuvelink, T. Hoogland, & D.J.J. Walvoort*. A disposition of interpolation techniques
- 191 *Hoogeveen, M.W., P.W. Blokland, H. van Kernebeek, H.H. Luesink & J.H. Wisman*. Ammoniakemissie uit de landbouw in 1990 en 2005-2008
- 192 *Beekman, V., A. Pronk & A. de Smet*. De consumptie van dierlijke producten. Ontwikkeling, determinanten, actoren en interventies.
- 193 *Polman, N.B.P., L.H.G. Slangen, A.T. de Blaeij, J. Vader & J. van Dijk*. Baten van de EHS; De locatie van recreatiebedrijven